

RECUPERANT LA MEMÒRIA HISTÒRICA DEL TREBALL SOCIAL

Reconstrucció de la història del Treball Social a Catalunya a partir de les monografies de l'arxiu històric de la UB i de l'experiència de les autores

INVESTIGACIÓ APLICADA A LA
INTERVENCIÓ EN EL TREBALL SOCIAL

Directora: Violeta Quiroga

Coordinadors/es: Violeta Quiroga, Toni López i Araceli Muñoz

Investigadores:

Ana González

Marta Guillén

Marta Jornet

Carolina Lallana

Elisabet Mariné

Meritxell Martínez

Maria de la Mora

Sofía Morer

Alexandra Muñoz

Ariadna Muñoz

Alba Pérez

Maria Valdivia

Agraïments

A la Violeta Quiroga i a l'Araceli Muñoz, per haver-nos guiat en la pràctica d'aquesta investigació i cedir-nos el seu temps, espais de trobada, contactes... També, per implicar-se tant amb els alumnes perquè tinguem un bon aprenentatge i puguem dur tots els coneixements apresos al nostre món professional. Agrair el treball constant de tot el semestre, com per exemple, les correccions i els consells diaris que ens oferien a cada classe.

A totes les treballadores socials, autores de tesines, que van participar en el procés de treball de camp realitzant les entrevistes i que ens van enriquir amb el relat de la seva experiència vital. A la Teresa Rosell i a la Mª Àngels Renom, per facilitar-nos els contactes de les treballadores socials a les quals hem entrevistat i aconsellar-nos a l'hora de determinar quines serien les més significatives per la realització de la nostra investigació.

Al Departament de Treball Social i Serveis Socials que ens ha cedit fer ús de l'arxiu històric de la Universitat de Barcelona, per poder realitzar el buidatge bibliogràfic de les tesines per a la seva conservació del llarg de la història de Treball Social. A la Carolina, per haver-nos cedit en més d'una ocasió les claus de l'arxiu durant les sessions programades a la sala de reunions del departament durant tot el mes d'octubre.

Al Toni López i a la nostra companya Natàlia Camerota, per tota la feina que van realitzar el darrer curs classificant i catalogant les tesines i monografies de l'arxiu històric de Treball Social, tasca sense la qual no podríem haver dut a terme la nostra investigació, doncs la base de dades que van realitzar ha estat un dels punts de partida del nostre projecte.

Al Toni López, també, per cedir-nos la seva tesi doctoral, que recull el recorregut històric de les Escoles de Treball Social a Barcelona, informació que ha sigut fonamental pel desenvolupament del marc teòric. Agrair-li, a més, la tasca realitzada documentant l'evolució històrica de la formació i professió del Treball Social, que ha permès que es conservi la memòria d'aquesta disciplina.

Resum

Amb aquesta investigació pretenem compartir el saber de treballadores socials jubilades que abans de la seva carrera professional van escriure tesines que actualment es troben a l'arxiu històric de Treball Social de la Universitat de Barcelona, per poder reflexionar i donar a conèixer l'evolució d'aquesta disciplina. A més, volem reivindicar la necessitat de recuperar la memòria històrica d'aquesta professió a través de les seves veus. El nostre objectiu principal és reconstruir i conèixer la història del Treball Social a Catalunya a partir de les monografies de l'arxiu històric de la UB i de l'experiència formativa i laboral de les seves autores. Per això, hem fet una immersió bibliogràfica per tal de veure que és el que es coneix, i tenir una base per començar la investigació. La metodologia emprada ha estat qualitativa, documental i bibliogràfica, fent un buidatge de les monografies i posteriorment analitzant-les juntament amb les entrevistes realitzades a les autores. Com a resultats volem destacar la importància que es dona a la família en tots els àmbits analitzats, doncs es considera un factor imprescindible en la intervenció social, la importància de la psiquiatria i la psicologia en la formació del Treball Social i, finalment, la necessitat de buscar noves formes d'intervenció comunitària i recursos.

Paraules clau

Treball Social, Història, Tesines, Escola de Visitadores Socials Psicòlogues, Salut, Infància i Adolescència, Treball Social Comunitari, Evolució.

Resumen

Con esta investigación queremos compartir el saber de trabajadoras sociales jubiladas que antes de su carrera profesional, escribieron tesis que actualmente se encuentran en el archivo histórico de Trabajo Social de la Universidad de Barcelona, para poder reflexionar y dar a conocer la evolución de esta disciplina. Además queremos reivindicar la necesidad de recuperar la memoria histórica de esta profesión a través de sus voces. Nuestro objetivo principal es reconstruir y conocer la historia del Trabajo Social en Cataluña a partir de las monografías del archivo histórico de la Universidad de Barcelona i de la experiencia formativa y laboral de sus autoras. Para ello hemos hecho una inmersión bibliográfica para saber qué es lo que se conoce, y tener una base para empezar la investigación y, posteriormente hemos realizado una investigación cualitativa y documental, analizando las monografías y las entrevistas. Como resultados queremos destacar la importancia que se da a la familia en todos los ámbitos que hemos analizado y que la consideran como un factor imprescindible en la intervención; La importancia de la psiquiatría y la psicología en la formación del Trabajo Social; Y la necesidad de buscar nuevas formas de intervención comunitaria y de recursos.

Palabras clave

Trabajo Social, Historia, Tesina, Escuela de Visitadoras Psicólogas, Salud, Infancia y adolescencia, Trabajo Social Comunitario, Evolución.

Abstract

With this research we want to share the knowledge of retired social workers who, prior to their professional career, wrote thesis that are currently in the Social Work history file of the University of Barcelona, in order to reflect and make known the evolution of this discipline. We also want to claim the need to recover the historical memory of this profession through their voices. Our main objective is to rebuild and learn the history of Social Work in Catalonia from the monographs of the historical archive of the University of Barcelona and the training and work experience of its authors. To do this we have made a bibliographic immersion to discover what is known, and have a basis to start research. Then, we have conducted a qualitative and documentary research, analyzing the monographs and interviews. As results, we want to highlight the importance given to the family in all the areas we have analyzed, where it's considerate as an essential factor in the intervention; The importance of psychiatry and psychology in the training of Social Work; And the need to seek new forms of community intervention and resources.

Keywords

Social work, History, Thesis, School of Psychiatric Visitors, Health, Adolescence and childhood, Community Social Work, Evolution.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	7
2. MARC TEÒRIC	10
2.1. Context Històric, Social, polític i econòmic.....	10
2.1.1. La Segona República (1931 - 1939).....	10
2.1.2. La Guerra Civil Espanyola (1936-1939)	11
2.1.3. La Postguerra Espanyola (1940 - 1960).....	12
2.1.4. Una nova etapa (1960-1975).....	13
2.2. La història del Treball Social	15
2.2.1. La feminització del treball social des dels seus inicis fins l'actualitat.....	15
2.2.2. Les escoles de Treball Social:	20
2.3. La història de la formació del Treball Social a Catalunya i a Barcelona.....	22
2.3.1. Història del Treball Social a Catalunya i Barcelona	22
2.3.2. El Treball Social a Catalunya avui en dia	30
2.3.3 El Treball Social a la Universitat de Barcelona.....	32
2.4. Evolució dels models d'intervenció del Treball Social	34
2.4.1. L'evolució metodològica del Treball Social.....	34
2.4.2. El concepte de model a la ciència i al Treball Social	34
2.4.3. Models d'intervenció del Treball Social	35
2.4.3.1. Model psicodinàmic.....	35
2.4.3.2. Model de modificació de conducta.....	36
2.4.3.3. Model d'intervenció en crisi	38
2.4.3.4 Model centrat en la "tasca"	39
2.4.3.5 Model humanista i existencial	40
2.4.3.6. Model crític/radical	41
2.4.3.7. Model de gestió de casos	41
2.4.3.8 Model sistèmic.....	42
2.4.4 Models d'intervenció per al Treball Social Familiar	44
3. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ I OBJECTIUS	45
4. METODOLOGIA.....	46
5. ANÀLISI DE DADES	49

5.1. Reconstrucció de la història del Treball Social a partir de les monografies de 1957-1963 i les autores entrevistades.....	49
5.1.1 Història de la formació i del Treball Social.....	49
5.1.1.1 Context històric polític.....	49
5.1.1.2 Formació de Treball Social.....	52
5.1.1.3 Professió de Treball social.....	53
5.1.1.4 Evolució del Treball Social.....	54
5.1.2. Buidatge i anàlisi de les tesines.....	55
5.1.3 Anàlisi dels àmbits de les tesines i els àmbits segons les autores entrevistades.....	62
5.1.3.1 Salut i salut mental.....	62
5.1.3.1.1 Salut.....	62
5.1.3.1.1.1 Alcoholisme.....	64
5.1.3.1.1.2 Assistència Social.....	66
5.1.3.1.1.3 Instruments experimentals.....	67
5.1.3.1.1.4 Malalties i trastorns.....	69
5.1.3.1.2 Salut Mental.....	70
5.1.3.1.2.1 Psiquiatria infantil.....	72
5.1.3.1.2.2. Relacions humanes.....	72
5.1.3.1.2.3 Treball Social Psiquiàtric.....	73
5.1.3.1.2.4 Institucions intermitges.....	74
5.1.3.1.2.5 Laborterapia.....	75
5.1.3.1.2.6 Estudis Socials.....	76
5.1.3.2 Treball Social Comunitari.....	76
5.1.3.2.1 Treball social comunitari en barris.....	77
5.1.3.2.2 Diversitat funcional.....	78
5.1.3.2.3 Migració.....	79
5.1.3.2.4 Anàlisi de les entrevistes a les autores segons l'àmbit de Treball Social Comunitari.....	79
5.1.3.3 Infància i adolescència.....	80
5.1.3.3.1 Nens amb discapacitat intel·lectual.....	83
5.1.3.3.2 Influència familiar del nen.....	85
5.1.3.3.3 Inadaptació del nen.....	86

5.1.3.3.4 El temps lliure del nen.....	87
5.1.3.3.5 Formació del treball social	88
5.1.3.3.6 Institucions benèfiques	89
5.1.3.3.7 Treball Social Escolar	90
5.1.3.3.8 Estudis comparatius.....	91
5.1.3.3.9 Absentisme laboral.....	92
5.1.3.3.10 Adopció	92
5.1.3.3.11 Delinqüència infantil i juvenil.....	92
5.1.3.4 Delinqüència.....	93
5.1.3.5. Perspectiva de gènere	94
6. CONCLUSIONS	96
7. BIBLIOGRAFIA.....	100

1. INTRODUCCIÓ

El Treball Social és una professió que va néixer amb altres disciplines de diverses ciències socials i de la pràctica de professionals que han dedicat les seves vides a plasmar les seves experiències sobre paper per traslladar el seu coneixement.

A l'Estat Espanyol l'any 1932 es funda a Barcelona la primera escola que oferirà estudis d'assistència social a Espanya, que és "L'Escola d'Assistència Social per a la Dona" (Barbero i Feu, 2016). Posteriorment, al 1939, va néixer "l'Escola de Formació Social i Familiar" (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, 2007). Al 1953 sorgeixen dos nous projectes a Barcelona: "L'escola de Visitadores psiquiàtriques" i "L'Escola Social Masculina" (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, 2007).

D'altra banda, al 1978, s'implanta el sistema de Serveis Socials com a un dels pilars de l'Estat de Benestar (Berasalauze, 2009). Al 1981 queden traspassades les competències del Consell Superior Assessor de l'Escola Superior d'Assistents Socials de Barcelona a la Generalitat de Catalunya (López, 2017). L'autor continua explicant que, l'any 1982 el Departament d'Ensenyament de la Generalitat reconeix l'escola com a Escola Universitària de Treball Social. Al 1984 s'adscriu a la Universitat de Barcelona, comportant el canvi de nom dels estudis com a "Diplomatura de Treball Social" i com a "Escola Universitària de Treball Social de Barcelona". La diplomatura (3 anys) passa a convertir-se a grau (4 anys) per l'ordenació del Reial Decret 1393/2007 del 29 d'octubre (Grau de Treball Social) (López, 2017). I com a última coordinació, el Departament de Treball Social passa a dependre de l'Escola de Treball Social.

A nosaltres, un grup de dotze estudiants del Grau de Treball Social, se'ns va presentar l'oportunitat d'accedir a l'arxiu de documents històrics de Treball Social de la Universitat de Barcelona, a través d'un projecte d'Aprenentatge per Servei, a partir del qual recolliríem la memòria històrica del Treball Social a Catalunya dels anys 1957 al 1963.

Amb aquesta investigació pretenem recuperar el saber d'algunes d'aquestes autores i professionals del Treball Social, "per conèixer en profunditat i reflexionar al voltant de l'evolució del Treball Social. Aquest procés comporta necessàriament recollir les veus d'aquelles i aquells professionals que l'han protagonitzat" (Quiroga i Mesquida, 2017, p. 1).

D'aquesta manera podrem observar l'evolució de certs àmbits d'intervenció del Treball Social, així com l'evolució d'alguns conceptes relacionats.

Com a pregunta de recerca ens hem plantejat: *Quina era la perspectiva social segons les treballadores socials autores fa 50 anys?* Per tal de respondre-la ens vam plantejar com a primer objectiu general construir la història del Treball Social a través de les monografies realitzades per les treballadores socials durant la seva formació en les Escoles de Visitadores Socials Psicòlogues (1957-1963). El segon objectiu general és conèixer la vivència i història del Treball Social a Catalunya a través del testimoni de les treballadores socials autores d'algunes de les monografies significatives.

Per a l'elaboració del marc teòric ens hem basat en diversos documents bibliogràfics, que ens han permès dividir-lo en quatre eixos o dimensions. La primera, tracta el context històric i sociopolític de l'Espanya dels anys 40 fins als 80; la segona dimensió aborda la feminització del Treball Social i algunes escoles significatives; la tercera fa una síntesi de la història de la formació del Treball Social; i la quarta dimensió es centra en els models d'intervenció de la pràctica del Treball Social.

Com a metodologia s'ha utilitzat un enfocament qualitatiu, fent un buidatge dels diferents monogràfics i un total de 108 tesines. Posteriorment, hem realitzat vuit entrevistes no dirigides a algunes de les autores de les tesines prèviament analitzades, com a eina per aprofundir.

Posteriorment hem fet un anàlisi de dades, en el que hem relacionat els aspectes dels que s'han parlat al marc teòric amb les dades extretes a partir de les monografies i les informacions obtingudes a les entrevistes.

La investigació finalitza amb l'apartat de conclusions, en les que s'exposa la reconstrucció que hem pogut fer de la història del Treball Social i el que hem après amb la realització del projecte d'investigació. Com a resultats, coneixent la història treiem que les dones han estat un gran pilar en la formació del treball social, ja que ens hem trobat amb 164 tesines on només tres són escrites per homes. Per altra banda, en relació als àmbits, tenint en compte els testimonis de les treballadores socials, hem pogut veure la contraposició de la professió del passat amb el present i hem pogut veure una clara evolució de la professió

que va més enllà de rol “d’ajuda i cura” sinó que el treball social busca també millorar les condicions de vida de les persones aportant canvis a la societat.

Esperem que la investigació ajudi a augmentar el coneixement que es té sobre la disciplina del Treball Social, i en com aquesta ha evolucionat amb el temps fins esdevenir un grau universitari, així com conservar la memòria històrica del Treball Social a Catalunya i del coneixement de professionals que l’han fet créixer.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Context Històric, Social, polític i econòmic

2.1.1. La Segona República (1931 - 1939)

En aquesta època, com ens diu Tusell (2012):

“La experiencia democrática que vivió España a partir de 1931 no fue un fenómeno habitual porque, por más que pueda haber comparaciones con lo que sucedió en Europa oriental en la primera posguerra mundial, el intento que supuso la Segunda República española fue mucho más profundo en sus propósitos reformistas en lo social y participativos en lo político que cualquier otro régimen europeo de entreguerras” (p. 20).

Sabater (2002) ens diu que a l'any 1932 es va fundar a Barcelona l'Escola d'Assistència Social per a la dona. Era la primera escola d'assistents socials que es creava a Espanya i intervenia per una millora a la societat, establint aquells serveis que ja abundaven als països industrials i que reclamaven la formació tècnica i escolar dels que havien d'exercir-los.

Tot i així, segons Barbero (2015) la durada de l'escola va ser de tan sols quatre anys ja que la guerra que va iniciar l'aixecament militar contra la República l'any 1936 va provocar que l'escola interrompés la seva activitat docent i que el projecte romangués en suspens tots els anys del conflicte.

Barbero & Feu (2016) expliquen que als anys 30 es va començar una formació específica per a les dones. Aquestes feien tasques i obres socials, però encara així no es pot considerar que aquest període fos el naixement de la professió. Barbero (2015) ens diu: “Deberán pasar varias décadas para encontrar un cuerpo de practicantes con identidad interna y unos ejercicios socialmente identificados merecedores del adjetivo “profesional”. En relación a la formación, hasta finales de los años 1960 no se contará con una formación que tenga como elemento fundamental contenidos disciplinarios de Trabajo Social” (Barbero, 2015, p. 2).

La Segona República Espanyola, encara que va ser un període que va durar només tres anys, "(...) concluyó en un trágico episodio de discordia civil pero fue la única experiencia realmente democrática que vivió España antes de 1977" (Tusell, 2012, p. 21).

2.1.2. La Guerra Civil Espanyola (1936-1939)

Per ubicar-nos millor en l'època que volem abordar hem de conèixer els antecedents d'aquesta, perquè expliquen alguns aspectes interessants.

“El estallido de la guerra, los hechos realmente acontecidos, fueron los que fueron al margen de las expectativas, miedos y proyectos que manejasen unos y otros las semanas y días antes del 18 de julio de 1936. Y estalló la guerra por la insurrección militar contra el gobierno del Frente Popular. Una rebelión cuyos promotores, inicialmente, la concibieron como una operación de saneamiento, un golpe de timón no directamente antirrepublicano (solo las fuerzas carlistas, de entre los que se sumaron a la sublevación en el último momento, eran en su raíz antirrepublicanas)” (Sagarra, González & Molina, 2016, p. 9).

Dels anys 1936 al 1939 Espanya es troba en plena guerra civil, Hugh (2003) explica que *El Frente Popular* va guanyar les eleccions el 1936 encara que la seva representació a les corts era superior a la que hauria de ser però la llei electoral no estava preparada per aquestes situacions. Ens diu que la situació del país era molt difícil ja que hi havia molts actes de violència arrel dels enfrontaments entre els partits polítics que obtaven al poder, ja que preparaven els seus propis d'homes per la lluita.

En quan els aspectes socials de la época, cal dir que l'any 1936 es va consolidar un grup de persones anomenades “obreres”, format principalment per partits de moviments obrers que aleshores es començaven a mobilitzar en busca d'unes millors condicions de vida (Hugh, 2003). Això va posicionar el país en una situació social tensa en la qual l'altre banda d'Espanya:

“Quedaba al margen el gran ejército de caso dos millones de trabajadores anarquistas, principalmente en Andalucía y en Barcelona, organizados en la CNT y dirigidos por una sociedad secreta, la FAI. Este inmenso movimiento, introvertido y apasionado, palpitante ya como una gran ciudad en estado de guerra, despreciaba al gobierno progresista de Casares Quiroga tanto como había odiado antes a los gobiernos de derechas” (Hugh, 2003, p. 5).

Amb tot, es creen dos bàndols ideològics, els que estan a favor de la FAI i el bàndol republicà, donant inici així a una guerra civil entre els ciutadans espanyols de la época.

2.1.3. La Postguerra Espanyola (1940 - 1960)

Ens trobem en un moment d'aïllament i autarquia on, com ens diu Vilà (2005) on hi ha un gran aïllament d'Espanya cap Europa. Sense cap tipus de dret civil ni polític, ni llibertat d'expressió o de reunió.

Tal i com Curcó (1999) ens explica, la corrupció existent i el mercat negre van empitjorar la situació i malgrat les cartilles de racionament, la major part de la població passava gana. En la postguerra els sous eren miserables, insuficients per la supervivència d'una família. S'eliminen les llibertats i són les forces del bàndol nacional les que donen legalitat o legitimitat a les diferents tipus d'iniciatives.

Segons Jiménez (2000), per una banda les principals forces polítiques que es troben en aquest període son la FET de la JONS i per altra banda l'església que construïen un bloc social, ideològic i polític profundament reaccionari. Ens trobem davant de la derrota de la República. Per tant tal i com ens il·lustra Barbero (2015), trobem una nova realitat dintre de les escoles del treball social.

És aquesta aliança que porta al control de totes les iniciatives socials del moment. Durant els anys 40 i 50 el treball social és legitimat per la Falange i l'Església, que donen un caire més institucional. Barbero (2015) ens diu que a partir d'aquests anys es torna a reobrir l'escola de Treball Social – tancada anteriorment al final de la Segona República- que és impossible que segueixi amb el seu projecte. Consta en aquest moment d'uns nous plans d'estudi, nous professors i un sentit totalment diferent a l'anterior. És l'església la que es fa càrrec del projecte tot i que segueixen recolzant-se en el patrocini econòmic de les classes altes i l'empresariat. La formació perd matèries que permeten la mirada socio-política i la comprensió científica dels problemes socials entorn les polítiques socials del moment. Barbero (2015) també explica que desapareixen assignatures com la sociologia, economia política, història dels moviments socials o assignatures relacionades amb l'àmbit de la sanitat, cosa que denota pèrdua de connexió amb els altres camps, i apareixen d'altres com la religió i la doctrina social de l'església. Juntament amb això canvien els professors per d'altres professionals relacionats amb l'església.

Aquest mateix autor comenta que desapareix el concepte d'*Assistència Social*. En 1939 es diu *Escuela de Formación para el Hogar y Obras Sociales Femeninas* i al 1941 passa a dir-se *Escuela Católica de Enseñanza Social*.

El reinici d'aquesta escola va ser molt difícil, ja que, com bé diu Montserrat Colomer (2006) després de la guerra va ser una època de moltes necessitats econòmiques, i a més, van haver de reiniciar la formació amb només sis alumnes. L'entrevista que li van fer el Col·legi oficial de Treball Social de Catalunya (2016) ens diu que la Montserrat va ser una de les primeres alumnes després de la guerra civil que va treballar directament amb persones i amb comunitats de barris marginals, i posteriorment es va dedicar a l'ensenyament a l'Escola Universitària de Treball Social de Barcelona i Manresa.

Per altra part, Maria Estrada (1982), una de les primeres assistents socials, ens diu que en aquesta etapa no es constava d'un títol oficialment reconegut. Ella ens diu: "más tarde trabajé en la Caja de Jubilaciones de la industria textil durante veinte años y siempre consté como administrativa y así me jubilé" (Estrada, 1982). Com bé diu Barbero (2015) "A partir de 1964, para obtener el reconocimiento oficial como asistentes sociales todas aquellas que habían estudiado con anterioridad tuvieron que hacer un examen de reválida." (Barbero, 2015, p.25)

2.1.4. Una nova etapa (1960-1975)

Vilà (2005) descriu aquesta etapa com un moment de desenvolupament i modernització del sistema econòmic, juntament amb això hi ha una gran crisi davant l'estat franquista, que comença a patir la pèrdua del seus seguidors i acaba amb la mort del dictador el 20 de novembre de 1975. L'oposició al franquisme va ser cada vegada més gran a causa dels múltiples suports intel·lectuals des de l'exili, la intervenció de membres l'Església Catòlica per desvincular-se del règim; l'enfortiment del partit comunista espanyol que era partidari que es dugués a terme una reconciliació nacional; les manifestacions tant d'estudiants i obrers contra el sistema i l'origen d'organitzacions terroristes com l'ETA. Curcó (1999) ens diu que junt amb la davallada del franquisme, comença a haver-hi una obertura d'Espanya cap a l'exterior.

Troblem una gran expansió econòmica i comercial. Segons el mateix autor, això porta a diferents conseqüències:

- Hi ha un gran augment d'inversions estrangeres, entre elles creix el turisme per les costes espanyoles, especialment a la costa mediterrànies.

- Els moviments migratoris: moltes persones decideixen anar a trobar feina cap al País Basc, Catalunya i Madrid. Això provoca els desequilibris territorials a zones d'Espanya com Extremadura o Andalusia.
- Desruralització i urbanització: la gent deixa el camp i se'n va cap a les ciutats. Això produeix una manca d'habitatge, no tothom pot tenir un habitatge en condicions. Es produeix un fenomen anomenat barraquisme: auto-construcció de barraques de la gent que no té habitatge. El barraquisme i els moviments migratoris, fa que s'incrementi la classe obrera i els serveis públics són insuficients. A més, hi ha un increment de malalties infeccioses, situacions de pobresa a les ciutats i situacions d'inseguretat ciutadana.

Montserrat Puig (2008) ens parla sobre l'escola de Formació Social Sabadell-Terrasa, centre de formació per a capacitar a les noies en Treball Social i que no tenien l'oportunitat d'entrar a la Universitat ni traslladar-se a Barcelona. Puig (2008) ens diu:

“Des de meitat dels anys 60 arribaren nous aires a l'Escola. Els vents de renovació, de lluita social, entraren subtilment a les aules, amb la complicitat d'algun professor i també d'algunes caps de pràctiques que ensenyaven, o millor, feien descobrir allò que no deien els llibres i les metodologies de treball social: la lluita social i política” (Puig, 2008, p.11).

Meritxell Martínez i Pauné (2008), en la revista *Treballadores socials: en primera línia de la crisi*, explica el testimoni de quatre dones que van estudiar Treball Social als anys seixanta, tot i que han destacat en altres àmbits professionals. Montserrat Puig, anomenada anteriorment és una d'elles. Una altre dona a destacar és la Remei Bona i Puigvert, Magistrada del Jutjat de Vigilància Penitenciària. Puigvert (2008) explica que:

“El treball amb grups, per exemple, el vam experimentar per primer cop en la praxis. L'especialitat de Desenvolupament Comunitari o Casework als anys 60, significava implicar-se en la transformació de la realitat, i requeria treballar mig en superfície, mig en la clandestinitat” (Puigvert, 2008, p. 8).

Finalment, en la mateixa revista, Irene Peiró (2008) fa esment a una de les capdavanteres del treball social, Glòria Rubiol, una de les majors impulsores dels serveis socials a Catalunya des dels anys 60. Peiró (2008) ens diu que Rubiol “*Ha estat Presidenta de*

l'Associació d'Assistents Socials de Barcelona, vicepresidenta del Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social de Catalunya i fundadora de l'Institut de Treball Social i Serveis Socials de Barcelona." (Peiró, 2008, p.2)

2. 2. La historia del Treball Social

2.2.1. La feminització del treball social des dels seus inicis fins l'actualitat

A finals del segle XIX i principis del XX, es comença a desenvolupar el procés de professionalització del Treball Social a Europa i EUA, com a conseqüència de la creixent industrialització i l'extensió del capitalisme i la pobresa, que obliga a l'Estat a desenvolupar un paper més actiu en qüestions socials (Nebreda, 2009 citat a Rodríguez - Miñón, 2017).

Michael Chauvière (1994), va dir, que:

La professionalització del Treball Social és complexa i no unívoca. Es crea en el temps; és una construcció que es fa progressivament, alimentant-se de diverses corrents, utilitzant nombroses estratègies, inscrivint-se en el conjunt dels fets destacables de l'època. És doncs quelcom socialment i històricament construït (citat a Miguel, 2003, p.83).

Durant el procés de professionalització del Treball Social, ha hagut un gran protagonisme femení, ja que han estat les que han promogut les iniciatives i activitats d'atenció i ajuda als pobres. Aquest fet ha generat que se les consideri més enllà del paper tradicional de les dones a la família i es consideri una "maternitat social" (Rodríguez - Miñón, 2017).

Báñez (1997) diu que:

Les ocupacions en que les dones representen a la majoria, es consideren femenines perquè es relacionen amb funcions que realitzen en la seva vida quotidiana, i per aquest mateix motiu, es creuen innates i no es consideren merescudes. Això acostuma a portar a la desvalorització d'aquestes ocupacions, com és el cas del Treball Social (p.163).

Berasaluze (2009) diu que un dels motius pels que existeix aquesta desvalorització i el Treball Social és considerat més bé com una semi professió és perquè:

Al ser una activitat que s'ocupa d'ajudar a les persones i és exercida fonamentalment per dones, s'ha percebut com una prolongació del rol femení. La falta de reconeixement professional està íntimament relacionada amb el que la societat espera de les dones, i per tant de les treballadores socials (p. 136)

La idea d'escollir aquesta disciplina sembla estar relacionada amb una casi apropiació d'atributs assignats a les dones: solidaritat, afectivitat, capacitat de cuida, reciprocitat, tots ells basats en una profunda vocació de servei (Guiliana, 2006, citat a Vallejo, 2015, p. 26).

Una de les precursoras del feminisme va ser Concepción Arenal, Ferrer (2014) ens explica que es una de les primeres dones que va lluitar per defensar els drets del seu gènere. Es va dedicar a ajudar als demés, i a escriure llibres, que van motivar a altres dones a seguir el seu camí anys després. L'autora afirma també que:

Va lluitar per les dones, a les que per primera vegada se les considera com a un més dels grups socials marginats. Per a que tinguin educació i es doni el respecte cap a elles com a éssers vius i no com a dèbils flors a les que s'han de tractar com si fossin objectes, va ser una de les idees principals que va defensar al llarg de la seva vida (Ferrer, 2014).

Això va afavorir que a mesura que avança el s. XIX, la filantropia permet a les dones modificar les seves idees sobre el món, progressivament passen d'estar sota la direcció dels homes a ser majoria en les institucions socials (Vallejo, 2015)

Durant els seus inicis als EUA, apareixen dues dones a les que se les atorga el reconeixement d'haver assentat les bases del que avui entenem com a Treball Social, i són, Mary Richmond i Jane Addams.

Jane Addams, va ser la fundadora i administradora de la *Hull-House*, i a més va ser professora associada de sociologia a la Universitat de Chicago i va pertànyer diverses associacions de drets de les dones i col·lectius pacifistes (García, 2010).

Jane Adams, va impulsar el primer settlement als EUA considerat com a un model d'intervenció social comunitària (Fombuena, 2006 citat a Rodríguez - Miñón, 2017).

El primer *settlement* fundat a Chicago al 1889 va rebre el nom de Hull House. La idea dels *Settlement Houses* provenia d'un matrimoni de Londres, Samuel i Henrietta Barnett, i el nom de Settlement consisteix a descriure un grup de gent que viu en un barri pobre i que, els treballadors socials, compartint la seva vivència, comprendre millor les seves necessitats amb els objectius de promoure i educar a les persones en situació de pobresa i sensibilitzar als treballadors socials estudiants sobre les condicions de vida per dur a terme les reformes socials adients (Miranda, 2003).

El plantejament de les Settlement Houses es resumia en les tres erres segons Miranda (2003):

- *Research*: investigar els factors individuals i socials que produeixen les situacions de pobresa.
- *Reforms*: necessitat de reformar la societat amb el canvi de lleis.
- *Residence*: importància de viure al barri per fer una immersió al terreny i als problemes dels usuaris .

Al 1891 Mary Richmond, va crear a Nova York la base per a la primera escola de T.S., "l'Escola d'Instrucció per a la Filantropia Aplicada", amb l'objectiu de formar als agents de la C.O.S, tot i això, és a Àmsterdam on aquesta s'estableix al 1899, convertint-se el Treball Social en una professió institucionalitzada i provocant el sorgiment de més escoles a EE.UU i Europa (Escartín i Suárez, 1994, citat a Vallejo, p. 23)

La C.O.S implicava organitzar els moviments de voluntariat de la caritat i la filantropia de la època, ja que el problema de les accions de caritat de l'època era que "produïen una classe de captaires dependents cada cop més dels sistemes de caritat" (Miranda, 2003). D'aquesta manera, s'afirma que les ajudes econòmiques no son suficients si no s'estableix un vincle o relació d'ajut amb les famílies, d'aquí neix el *case work* (cada família serà tractada com un cas individual). També neix la necessitat de que les voluntàries

estiguessin formades, per tant totes aquelles que es dedicaven a instruir als nous voluntaris esdevenen a professionals contractats a temps complet (Miranda, 2003).

A Mary Richmond se la considera la creadora del Treball Social per haver establert les bases científiques de la professió a través de les seves obres *Social Diagnosis* (1917) i *What is social case work?* (1922).

Una altre precursora va ser Julia Lathrop, els *Editors of Encyclopaedia Britannica* exposen que va col·laborar amb Jane Addams amb la creació del Hull House al 1890, i ella a més va fundar el "Hull House Plato Group" (Morin, 1995, p.113). Al 1893, va ser anomenada com la primera dona en formar part de la Junta de Beneficència de l'Estat d'Illinois. Va impulsar l'establiment de lleis de protecció a favor de la infància, de pensions a les mares, a la nutrició i al tractament dels malalts mentals. Al 1922 es va convertir en presidenta de la lliga de Dones Votants d'Illinois. I també va col·laborar en la formació del Comitè Nacional de Salut Mental.

En aquella mateixa època, s'estava formant el que es va conèixer com a Escola de Chicago. L'Escola de Chicago va ser un corrent sociològic que intentà resoldre problemes que es plantejaven d'una manera específica als Estats Units, degut al desenvolupament molt gran i ràpid que estava experimentant des de les perspectives econòmica i social. Estava formada per autors com Robert E. Park, R. Mackenzie, Charles Horton Cooley i Ernest W. Burgess. Tot i que tractaren un ventall molt ampli de temes, són remarcables els seus treballs sobre sociologia urbana: un tema molt important per a la societat nord-americana formada per els grups d'immigrants d'orígens diversos que formaven grans conurbacions que havien arribat durant aquells anys. Els seus treballs estan inspirats i fomentats a partir de l'interaccionisme simbòlic i el pragmatisme com a corrents filosòfics, i influenciats especialment per la sociologia de George Herbert Mead i John Dewey.

Jordi Berrio ens parla de la filosofia pragmatista i ens diu el següent:

"El pragmatisme és una filosofia de l'acció que pretén desmuntar el programa, idealista en el fons, iniciat amb Descartes. No podem despendre'ns dels nostres prejudicis. afirmarà Charles S. Peirce. Ens caldril dubtar, pero ha de ser un dubte operatiu que ens ajuda a deixar de banda els problemes insolubles i que ens permet, en canvi, solucionar els que són concrets i que han sorgit en el curs de l'acció social" (Berrio, 1994, p. 153).

Aquesta escola va exercir una gran influència en la construcció del Treball Social com a disciplina amb la seva filosofia pragmatista i l'interaccionisme simbòlic degut a la voluntat que tenien els diferents autors d'aquesta escola per a estudiar els aspectes negatius de les ciutats industrials dels EE.UU. en aquella època. Les seves investigacions estaven destinades a buscar el canvi social i aquesta és l'essència del Treball Social: transformar i millorar realitats socials.

El pensament i la obra de Mary Richmond, una de les precursoras del Treball Social, estava fortament influenciat per l'interaccionisme simbòlic de Mead i el pragmatisme de Dewey. En moltes ocasions va citar a la seva obra molts estudis sociològics d'autors de l'Escola de Chicago i mantenia amistat amb alguns d'ells, com Mead i William James. També Jane Addams fou una figura important en l'Escola de Chicago perquè va tenir una estreta relació amb John Dewey i George H. Mead ja que era a la seva Hull House on es reunien anarquistes, teòrics socials i professors de la Universitat de Chicago per a debatre diverses qüestions socials i va ser aquí "on va néixer el pragmatisme, a través dels seus contactes i intercanvis culturals" (Miranda, 2003).

En relació a les precursoras del Treball Social també trobem a les germanes Edith i Grace Abbott. Edith Abbott, va ser reformista, investigadora, militant sufragista i innovadora en el camp de la formació de treballadores socials. Va emfatitzar la importància i la necessitat d'una administració per al benestar públic i la responsabilitat de l'Estat respecte dels problemes socials. Va promoure que l'educació per al Treball Social es realitzés sota la protecció de la Universitat i al 1920 l'escola d'Educació Cívica i la Filantropia van passar a formar part de la Universitat com a Escola Universitària de Serveis Socials (SSA). Va ser experta en immigració, treballant en reformes per tal d'acabar amb l'explotació dels immigrants (Carrasco,2015).

Grace Abbott, va ser treballadora social, reformista i educadora. A diferència de la seva germana, va ser directora del *U.S. Children's Bureau*, va lluitar per acabar amb el treball infantil (*Editors of Encyclopaedia Britannica*, 2018).

Ambdues van col·laborar durant la Gran Depressió per combatre problemes socials. A partir del seu treball conjunt van sorgir les primeres formes de benestar social.

2.2.2. Les escoles de Treball Social:

La qüestió de la feminització de la acció social a Espanya apareix abans de la seva professionalització. A principis del segle XX sorgeixen figures com les “visitadores dels pobres i els presos”, on destaquen dones com Concepció Arenal, Emilia Pardo Bazán i la Duquesa de Medinaceli, totes elles formaven part de classes socials altes (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, 2007).

Al 1932 es funda a Barcelona la primera escola que oferirà estudis d'assistència social a Espanya, que és “L'Escola d'Assistència Social per a la Dona”. El fundador de l'escola va ser Raül Roviralta, però gràcies a la iniciativa de dones com Antonia Ferreras, secretària del Comitè Femení de Millores Socials, Júlia Marimón, també havia estat prèviament formada en altres escoles d'assistència social europees. La primera directora va ser Anna Maria Llatas. El curs tenia una duració de dos anys i pretenia allunyar-se del caràcter benèfic i caritatiu, formant a dones per desenvolupar funcions que ja s'exerceixen en altres països europeus. Degut a la rebel·lió militar contra la República el 18 de Juliol de 1936, va obligar a l'escola a suspendre les classes fins a octubre de 1939. (Barbero i Feu, 2016)

Posteriorment, al 1939, va néixer “l'Escola de Formació Social i Familiar”, a Madrid, gràcies a un grup de dones liderades per Rosario Rodríguez Bebé, que formava part del Consell Superior de les Dones d'Acció Catòlica. Abans de la seva fundació, Rosario Rodríguez va viatjar a França per conèixer com estava organitzada la formació en dit país i animar a uns experts francesos a que viatgessin a Espanya per donar uns cursos de treball social, que al 1938 es van celebrar a San Sebastià (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, 2007).

Al 1953 sorgeixen dos nous projectes a Barcelona. “L'escola de Visitadores psiquiàtriques”, va ser un projecte fundat pel Doctor Ramón Sarró, qui el va dirigir durant 20 anys, Montserrat Castell i Gabriel com a subdirectora i Maria Dolors Enedáguila com a cap de l'escola, elles estaven afiliades a la Secció Femenina, de la que depenia l'escola. L'altre projecte va ser “L'Escola Social Masculina”, que va començar a funcionar al 1953 depenent de l'Església Catòlica, però la formació que se'ls donava als homes tenia com a objectiu la direcció i gestió de les obres socials (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, E., 2007).

Va ser la primera escola masculina, però va deixar de funcionar durant el curs acadèmic de 1963-1964, quan L'Escola d'Assistència Social per a la Dona de Barcelona va començar a admetre homes, encara que la formació d'aquests seguia dirigida a tasques de direcció i administració (Nebreda, 2009 citat a Rodríguez - Miñón, E., 2007).

Entre 1958 i 1968, es va assolir el major número d'escoles de treball social en tota la història. A finals de la dècada dels 60 ja existien al nostre país quaranta dos escoles, de les quals trenta depenien de la Federació Espanyola d'Escoles de la Iglesia de Serveis Socials (FEISS), cinc a la Secció Femenina i la resta dependents d'altres institucions públiques o sindicals (Morales, 2010 citat a Rodríguez - Miñón, E., 2007).

D'altra banda, al 1978, s'implanta el sistema de Serveis Socials com a un dels pilars de l'Estat de Benestar, el que obra el camí al desenvolupament del Treball Social a Espanya, sent el col·lectiu de treballadores socials, les que van reivindicar la necessitat de la seva implantació i les que posteriorment col·laboren en el seu avenç a convertint-se així en les principals professionals dels Serveis Socials (Berasaluze, 2009).

Al 1980 el Ministeri de Cultura traspasa les competències del Consell Assessor de l'Escola Superior d'Assistents Socials de Barcelona, a la Generalitat de Catalunya. Al 1981 queden traspassades oficialment, tal i com diu López (2017):

“(a la Conselleria de Sanitat i Assistència social), adscrita al Vicerectorat (UB). Aquest mateix any, amb el Decreto 1850/1981 publicat al BOE el 28 d'agost, es reconeixen els estudis de Treball Social com universitaris.” (p.78)

Per tant, al 1982 el Departament d'Ensenyament de la Generalitat reconeix l'escola com a Escola Universitària de Treball Social. Al 1984 s'adscriu a la Universitat de Barcelona, comportant el canvi de nom dels estudis com a “Diplomatura de Treball Social” i com a “Escola Universitària de Treball Social de Barcelona”. Al 2001 s'ubica a la Facultat de Ciències Econòmiques, però dos anys més tard es reubica a la Facultat de Pedagogia. Al 2004 es crea la Secció Departamental de Treball Social i Serveis Socials; al 2008 aquesta secció passa a anomenar-se Departament de Treball Social i Serveis Socials. Com a últim canvi, la diplomatura (3 anys) passa a convertir-se a grau (4 anys) per l'ordenació del Real Decret 1393/2007 del 29 d'octubre (Grau de Treball Social). (López, 2017).

2.3. La història de la formació del Treball Social a Catalunya i a Barcelona

2.3.1. Història del Treball Social a Catalunya i Barcelona

Barbero (2016) ens explica que la primera escola creada a Barcelona es fundà l'any 1932 i s'anomenà "Escuela de Asistencia Social para la Mujer". Aquesta era la primera escola d'assistents social creada a tot Espanya i els seus principals objectius eren formar personal competent que es dediqui a organitzar de manera concreta i més científica l'assistència social per a poder intervenir en la millora de la societat, establint en el nostre país serveis concrets per a aquesta tasca.

La creació d'aquesta escola s'inspirava en plantejaments del catolicisme social influïts per l'època en la que ens trobem amb el franquisme i el catolicisme, i estava connectat amb altres projectes internacionals com de Bèlgica o Suïssa. Aquest projecte de l'escola es planteja en un context on la idea de formar a les persones dedicades a tasques beneficiàries s'havia convertit en una necessitat de la societat, plantejada en el "Primer Congreso Católico de Beneficencia Nacional", segons Barbero (2016).

La creació de l'escola d'Assistència Social ve molt lligada amb el context sociopolític en el que ens trobem, i amb una emergència per les interaccions socials i polítiques entorn a l'acció social i l'assistència i per la necessitat d'una formació específica en les formes d'atenció i en les seves institucions.

Tal i com ens explica Barbero (2016), després d'un període de crisi important per l'escola, on es van haver de suspendre les classes fins a l'Octubre de l'any 1939 es prenia com l'"Escuela Católica de Enseñanza Social" després d'un important canvi de formació per a les assistents socials durant la postguerra. En aquest nou període s'imposà una iniciativa on la formació d'aquests assistents socials restà sota la direcció de l'església Catòlica i de la Secció Femenina; i tots els projectes relacionats amb la seva professionalització els legitima La Falange entre els anys 40 i 50. Per tant, el projecte inicial en un marc sociopolític ja no és possible, durant aquest període de postguerra predomina la supervivència i la professió s'estanca en aquest punt i les solucions als problemes socials s'abordan de manera tradicional (obres socials, beneficència i caritat) i s'apartarà a la dona per perpetuar el seu rol a la llar i no a l'espai públic. Així, la formació dels assistents

socials segueix estant en mans de la sensibilitat privada, encara no és un assumpte públic ni de política social legitimadora.

D'aquesta manera i per aquestes circumstàncies, encara no s'havien establert les bases per poder transmetre un marc teòric propi de la professió, així, el procés de constitució del treball social a Catalunya va ser un procés lent.

En els anys 1953-1956 ens trobem en un segon episodi de la creació de l'escola per a la formació d'assistents socials; és quan es comencen a adonar que la part formativa i pràctica de la professió es troba estretament lligat al món de la medicina.

Rodríguez-Miñon (2017) ens explica que durant aquesta època sorgeixen dos nous projectes a Barcelona; la "Escuela de Visitadoras Psiquiátricas", que va ser un projecte fundat pel Doctor Ramón Sarró, i subdirectora Montserrat Castell i Gabriel i Mª Dolores Enedáguila, afiliades a la Secció Femenina, de la que depenia l'escola. Per altra banda, també es va fundar la "Escuela Social Masculina", que comença a funcionar l'any 1953 depenent de l'Església catòlica, però la formació que se'ls atorgava als homes tenia com a objectiu la direcció i gestió d'obres socials. Va ser la primera escola masculina però va deixar de funcionar a l'any 1963 quan l'Escola d'Assistència Social per la Dona de Barcelona va començar a admetre a homes, tot i que la formació entre aquests i les dones fos diferent, ja que es seguia dirigint a tasques de direcció i administració. (Nebreda, 2009).

A causa del règim franquista i de la situació a la postguerra del Treball Social el servei d'assistència social gairebé no té importància en les entitats abans de 1950. En aquesta època comença a solidificar-se i es prepara perquè a la dècada següent, als anys 60, fagi el gran "boom" sobretot durant els anys 1965 i 1967; tot i així, aquest "boom" del que parlem és relatiu ja que la feblesa del nom i la seva posició és molt notòria. Però comparat amb les dècades anteriors de la història del Treball Social, fa un gran avanç, ja que abans l'assistència social era completament testimonial.(Barbero, 2016)

L'any 1958, sorgeix el moviment dirigit per la "Delegació Nacional de la Secció Femenina". Aquesta convoca una reunió de representants d'escoles i agents socials i governamentals implicats. Aquest grup s'anomenarà "Comitè Nacional d'Estudis per a la Coordinació de les

Escoles Tècniques de l'Assistència Social". En aquesta reunió es van realitzar una sèrie de propostes (Barbero, 2016):

1. Otorgar caràcter oficial al Títol Professional de "Tècnics de l'Assistència Social". La seva funció es definia com: "La prestació d'ajut, orientació i direcció a qui així ho necessiti, per a normalitzar la seva situació social i humana, impulsant en sentit ascendent els valors i possibilitats de les persones"
2. Crear una "Junta Central de Estudios Técnicos de Asistencia Social" aprovada per la "Dirección General de Enseñanza Universitaria del Ministerio de Educación Nacional"
3. Reconèixer com a un ensenyament oficial el títol de "Tècnic de l'Assistència. Per això el "Ministerio de Educación Nacional" tenia que intervenir.
4. La convalidació en els diferents graus que s'estableixin, en relació als estudis ja aprovats en les escoles que hagin estat dedicant-se a aquest ensenyament.

La "Delegació Nacional de la Secció Femenina" va presentar aquestes propostes, però la Falange no estava d'acord amb aquestes i argumentava que les bases elaborades i el material reunit no s'adaptaven a les necessitats socials espanyoles.

Per això, Càritas Española, en representació de les escoles catòliques va reiniciar gestions davant el Ministeri d'Educació, sol·licitant obertament el reconeixement de les escoles i dels títols que prèviament havien atorgat amb caràcter privat.

L'any 1957, a Espanya hi havia 6 escoles de assistència social, de les quals cinc eren formades per l'església i una de la Sección Femenina.

Encara i fent aquest esforç, no va ser fins a 1962, que es constituí una nova Comissió per elaborar un avantprojecte pel maig de 1963. Aquest serviria de base per al text del "Decreto del 30 d'abril de 1964" sobre la reglamentació de les Escoles per a formació d'Assistents Socials (López, 2013).

Nom de l'Escola	Any d'inauguració	Ciutat	Situació actual
Escuela de Asistencia Social para la Mujer	1932	Barcelona	Escola de Treball Social de la Universitat Ramon Llull
Escuela de Visitadoras Sociales Psiquiátricas	1953	Barcelona	Escola de Treball Social de la Universitat de Barcelona
Escola de formació d'Assistent Social Masculina, anomenada, Escuela de Servicios Sociales.	1955-1956	Barcelona	Extingida
Escola de Formació Social	1957-1970	Sabadell	Extingida
Escola d'Assistents Socials Sant Fruitós	1958	Tarragona	Escola de Treball Social de la Universitat Rovira i Virgili
Escola de Formació Social Torras i Bages	1958	Manresa	Extingida
Escola d'Assistents Socials	1963	Lleida	Escola de Treball Social de la Universitat de Lleida

Nota: Escoles dedicades a l'ensenyament del Treball Social a Catalunya. Extret de "La influència i contribució dels corrents teòrics en Sociologia al naixement i configuració de la disciplina del Treball Social: el cas de l'Escola de Treball Social de la Universitat de Barcelona (1955-2013), de López, J.A (2017).

A la tesina "El Treball Social a Catalunya" (2016), Barbero i Feu exposen com els anys 60 son els que assenten de la formació dels assistents socials a Espanya i a Catalunya. Això es veu reflexat al ritme de creació d'escoles en els anys on sorgeix el moviment (Barbero i Feu):

- **Madrid:** La Escola de "Santa Teresa" de la Sección Femenina (1958), Escola "Santa Luisa de Marillac", de Las Hijas de la Caridad (1958), Escola "Beata Maria Ana de Jesús" de Hermanas Hospitalarias (1961), Escola "Consuelo Moreno", hermandades del trabajo (1963).

- **Catalunya:** Escola de formació social de Sabadell - Terrassa (1958), Escola d'assistents socials de San Fructuoso de Tarragona (1958), Escola catòlica de formació social "Torras i Borges" (Manresa, 1961), Escuela d'assistents socials de la Cruz Roja de Lérida (1963).
- **Andalusia:** Escola San Vicente Paul de Sevilla (1958), Escola San Vicente Paul de Málaga (1959), Escola San Vicente Paul de Granada (1962), Escola Santa Luisa de Marillac de Cadis (1962), Escola Santa Teresa de Còrdoba (1962), Escola Santa Teresa de Granada (1962).
- **Zona Nord:** Escola Sant Vicente Paul de Bilbao (1958), Escola Diocesana de asistentes sociales de San Sebastián (1958), Escola de asistentes sociales de Gijón (Oviedo, 1958) .
- **Zona Levante:** Institut social femení: Escola Diocesana de assistents socials de València (1958), Escola d'assistents socials Virgen del Remedio (Alacant, 1962)
- **Castella i Lleó:** Escola Superior dels Serveis Socials de Lleó (1960), Escola de Formació Social de Valladolid (1960)
- **Altres Províncies:** Escola d'ensenyament social de Galicia, Santiago de Compostela (1958), Escola d'assistents socials San Pablo de Santa Creu de Tenerife (1958), Escola Diocesana San Vicente Paul de Saragossa (1958), Escola d'assistents socials de palma de Mallorca (1958), Escola d'assistents social Sant Vicente Paul de Pamplona (1960), Escola d'assistents socials Dolores Sopeña de Toledo (1960), Escola Diocesana d'assistents social nostra senyora del Pino de les Palmas de Gran Canaria (1963).

Després d'analitzar aquesta situació, entenem que el motor ideològic del Treball Social als anys 40, 50 i principis dels 60 era, sobretot, religiós.

Barbero i Feu (2016) expliquen com durant els anys 60, en paral·lel a l'emergència de l'oposició política al franquisme, aquest motor ideològic deixa de ser l'Església i apareixen altres fonts de legitimitat, amb un major caràcter polític i laic. Aquests dos motors conviuen

fins inicis dels anys 70, on es consolidarà el poder polític de forma laica, i la idea religió en el treball social entrarà en crisi.

Davant d'aquest nou ambient, els estudiants son influenciats per la reconceptualització llatinoamericana i per les noves idees del treballador social com a agent de canvi.

Barbero i Feu (2016) especifiquen que el moviment de l'antipsiquiatria italiana, els nous aires que arriben del Maig del 68, el posicionament crític d'alguns professors i d'alguns professionals, la incorporació d'alumnes procedents de classes treballadores, l'emergència d'una oposició poderosa al franquisme i, sobretot, les erràtiques decisions de l'administració causen que els estudiants siguin els protagonistes de les manifestacions socials, i com a conseqüència, els protagonistes de l'evolució del procés de pensament.

Cal remarcar que els estudiants ja havien estat protagonistes de les primeres formes de contestació en la dècada anterior, quan apareixen les primeres reclamacions dins les escoles, a causa de les posicions més conservadores de l'Església.

En el següent paràgraf, Serrallonga (2008) remarca com la professió de treball social ja existia molt abans que es fes oficial a 1966:

“Tot i que l'Administració no va reconèixer oficialment els estudis d'assistent social fins l'any 1966, quan es va crear una Escola Oficial a Madrid, on els estudiants d'assistent social havien d'anar a passar una revàlida, des de 1930 hi havia persones que s'hi dedicaven. Eren persones molt vocacionals i de diferents postures ideològiques. En una primera època, gent molt ficada en unes creences religioses i, més endavant, ja als 70, vinculades als moviments polítics que reclamaven un canvi de rumb.” (Serrallonga, 2008, p.64)

La dècada dels 70 és un període en que l'assistència social busca un nou enfocament. És una època en que es crea consciència dels problemes que afecten l'exercici professional i, a causa de la situació política, es disputa la pròpia identitat i els valors de la professió. Emergeixen noves institucions educatives que hauran d'afrontar la conversió en estudis universitaris i sorgeix la constitució teòrica del treball social, on apareixen els primers productes metodològics propis i les primeres temptatives de definició de l'objecte del treball social.

Barbero i Feu expliquen com a 1970, el número de titulats en Asistencia Social a España era de 4.991, dels quals 1.217 eren catalans. Per altra banda, a 1978, va haver-hi 9.000 titulats a la carrera. Aquestes xifres mostren el gran moviment de renovació que va sorgir

després de la mort de Franco (1975) i la gran influència que aquesta va tenir a la nostra professió. Un 44,5% dels assistents socials titulats de finals d'aquesta dècada es van formar en les noves concepcions del Treball Social, el que va permetre preparar-los per exercir la professió i amoldar-se a un nou marc dels serveis socials democràtic.

A 1976, es celebra el "III Congreso Nacional" a Sevilla. El grup que aborda l'estudi de la professió en general, planteja que l'assistent social sigui definit com un agent de canvi que desenvolupa funcions de conscienciació i potenciació dels individus, grups i comunitats de cara a una major capacitat i realització humana, a tots els nivells. En aquest congrés, s'afirma que un dels objectius d'un treball social es la mobilització i organització per la participació del poble en la seva realitat política, econòmica i social.

"El 7 de Març de 1978, 150 alumnes de les Escoles d'Assistents Socials de Barcelona es van tancar per torns als locals de l'Associació d'Assistents Socials. Amb aquesta acció els estudiants forcen als professionals i al professorat a convocar una assemblea extraordinària, on els 500 membres de l'associació seran presents." (Barbero, J. i Feu, M. 2016, p.140)

El dia 9 de març de 1978, es fa una assemblea on s'adopten unes resolucions que es duran a terme aquell mateix any: (Barbero i Feu 2016)

1. Exigir la classificació dels Estudis d'Assistents Socials a nivell universitari.
2. Oposar-se i protestar per la intenció del Ministeri de Cultura de reconvertir, mitjançant petits cursets de reciclatge, les antigues funcionàries de la Sección Femenina en Animadores Culturals del Desenvolupament Comunitari.
3. El Rebuig de la revàlida com a sistema antipedagògic.

En la tesis de Barbero i Feu (2016), es fa una entrevista a Rosa Barenys i Martorell, diplomada en treball social i membre de la direcció del PSC-PSOE, regidora de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet (1979-1985), diputada al Parlament de Catalunya (1988-1995) i senadora designada per la Comunitat Autònoma (1997-1999). En l'entrevista s'exposa:

"Vam tenir l'oportunitat d'introduir en els programes municipals la part corresponent als Serveis Socials i proposar candidates per les llistes locals del

1979, que en un nombre considerable varen constituir el primer grup d'Assistents Socials regidores. En un segon moment i amb l'elecció del Parlament de Catalunya restaurat, al 1980, del que en vaig poder formar part, la professió en el seu conjunt i molt especialment les companyes i companys socialistes vàrem poder fer un treball important sobre la primera proposta catalana de Llei de Serveis Socials, que lamentablement la majoria parlamentària del Govern, va refusar, no disposant de text legislatiu fins al 1985" (Barenys, R., p.179).

A la dècada dels 80, el rol del treballador social com a gestor i promotor de necessitats i recursos del Sistema de Benestar es fon amb el rol del treballador social com a professional que intervé en situacions socials concretes d'inserció i d'exclusió.

En la publicació de la revista "*Quaderns d'acció social i ciutadania*" de Serrallonga (2008), S' explica com l'arribada de la democràcia a Catalunya permet que l'Administració assumeixi la responsabilitat de donar uns serveis socials. Catalunya té les competències transferides per l'Estatut i els serveis socials es comencen a dissenyar des dels ajuntaments. S'inicia un llarg procés de discussió del model idoni de recursos que culmina amb la Llei de serveis socials del 1985. Una llei que es va adequar a 1994, però no es va refer fins a l'octubre de 2007 quan s'aprova la nova llei de serveis socials.

"Amb la llei de 1985 es crea una xarxa de recursos, es planifica, es fa un mapa de serveis i es busca gent ben preparada. A la figura del treballador social se li obren noves portes amb el desplegament de les lleis de serveis socials i de dependència, que converteixen en dret universal l'accés de les persones que ho necessiten a determinats recursos. Dret universal com ho són l'educació, la salut i les pensions. Noves portes i noves oportunitats." (Serrallonga, J.,2008, p.66)

A juliol de 1988 es crea la Conselleria del Benestar Social i Antoni Comas esdevé el primer conseller de benestar social fins 1999.

Com bé ens exposa Serrallonga, J. (2008), la recuperació democràtica als anys 80 fa que es destinin diners públics a crear serveis socials i xarxes de recursos. No es va calcular el creixement real de persones que els necessitarien i, cap al 1995 els serveis socials es van col·lapsar. Es va produir una saturació que va comportar el naixement de diferents entitats no lucratives per atendre, per exemple, les persones sense sostre.

Aquestes entitats encara tenen un paper important i fan una feina silenciosa per arribar on no arriben els recursos públics.

A 1999, el Parlament va aprovar un compromís segons el qual el Govern havia de destinar un mínim del 4% del total del seu pressupost consolidat al Departament competent en matèria d'assistència social, encara que com explica Serrallonga, J. (2008), això no es va complir fins cinc anys després, al 2004.

2.3.2. El Treball Social a Catalunya avui en dia

Fent una visualització del treball social actualment, veiem l'evolució clara a partir de tota la història esmentada. El treball social és una formació que irromp a Catalunya amb força com a resposta a molts canvis, des de llavors, hi ha diversos episodis que segueixen marcant el desenvolupament del treball social i que es veuen reflectits actualment. Començant per Rubiol (2008), destaca la seva opinió sobre la llei dels serveis socials que s'anava formant. En l'any 2000, marca la importància de la posició de la llei catalana en el context de les polítiques socials europees, des del Consell Europeu de Lisboa, la Unió Europea considera prioritari aconseguir una major cohesió social, per la qual s'estableix, polítiques de salut, educació, habitatge, i serveis socials.

Seguidament en l'any 2004, es consoliden els drets humans i la justícia social, com ho recull la Federació Internacional de Treballadors Socials (2004): "el treball social promou el canvi social, la resolució de problemes en les relacions humanes i l'enfortiment i llibertat de les persones per incrementar el benestar".

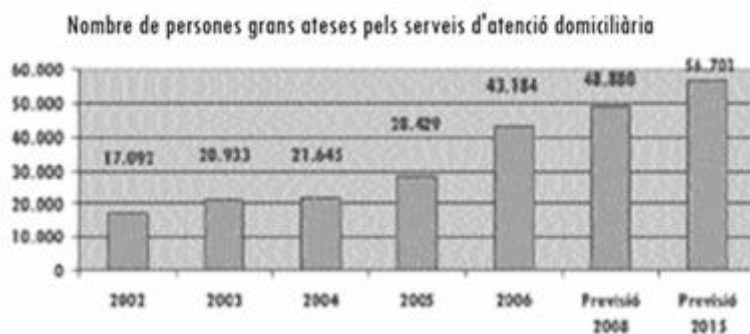
A Catalunya, la Llei 12/2007 va voler consolidar els serveis socials apostant per garantir l'accés universal a tothom i per millorar-ne la regulació i l'organització, per tal d'afavorir el benestar de la població i fer efectiu el concepte de justícia social (article 1). Aquesta llei va entrar en vigor l'1 de gener del 2008 i es posa en marxa un nou model d'atenció, on els serveis socials s'ofereixen a tota la població (Pelegrí, 2011).

“La Llei marca un abans i un després en l'atenció social i passa d'un model assistencialista a un de garantista, universal i de proximitat. Posa les bases d'un nou sistema català de serveis socials [...]”. (QASC 1, 2008, p. 8).

Principalment el cost ha de ser finançat pel Govern de la Generalitat i no per part de la persona usuària, tot i això la llei estableix per determinats casos un sistema de finançament mixt entre l'Administració i les persones usuàries, és el conegut copagament. Entre el 2008-2009 la Cartera de serveis socials, la qual recull tots els serveis que es presten, té com a objectiu oferir més serveis socials i per tant desplegarà la Llei per garantir-ho. (QASC 1, 2008, p. 9-11)

Seguidament el sistema públic de serveis socials, és definit actualment, com el conjunt de recursos, prestacions, activitats, programes, projectes i equipaments destinats a l'atenció social de les persones. Aquest sistema s'organitza en forma de xarxa i s'estructura en serveis socials bàsics i serveis socials especialitzats. (QASC 1, 2008, p.26)

A continuació podem veure que hi ha una predominant evolució en els serveis socials bàsics i especialitzats des de l'any 2002 fins a l'any 2015. Un exemple és el següent, respecte a l'evolució dels serveis bàsics en l'atenció domiciliària de les persones grans, es fa un estudi econòmic amb l'entrada de la Llei de Serveis Socials:

Font: 2002-2006: Mapa de serveis socials de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Previsió 2008-2015: Estudi econòmic que va acompanyar l'entrada de la Llei de serveis socials al Parlament de Catalunya.

La finalitat és situar la Llei de Serveis Socials recentment aprovada pel Parlament de Catalunya en les tendències que s'estan seguint dels serveis socials europeus, ja que,

tenen tendència a guanyar major presència entre les prestacions de benestar social. (QASC 1, 2008, p.33)

Com a conclusió amb totes les bases mencionades, és clar l'impuls en l'evolució de la formació del treball social i serveis socials, aquestes dades ens ajuden a conèixer més clarament l'origen i el rerefons de tot el que tenim al nostre abast. En aquests moments, tal com explica Manzano (2016), el col·lapse estructural que està vivint la societat, l'economia i la política (i en conseqüència els serveis socials) s'ha de considerar com una oportunitat per reformar el sistema. Per fer-ho, un dels elements que cal acompanyar-hi és la reflexió i la revisió de la legislació que els regula. Fa deu anys de l'aprovació de la Llei i és un bon moment per fer balanç i valorar-ne l'evolució.

2.3.3 El Treball Social a la Universitat de Barcelona

Barbero i Feu (2016), expliquen l'inici de treball social. Afirmen que aquest es remunta a 1932, quan es funda a Barcelona la primera escola que oferirà estudis d'assistència social a Espanya, "L'Escola d'Assistència Social per a la Dona". Posteriorment, al 1939, va néixer "l'Escola de Formació Social i Familiar".

En la tesi de Toni Lopez (2017), anomenada "*La influència i contribució del corrents teòrics en la sociologia al naixement i configuració de la disciplina en el treball social a la Universitat de Barcelona*" explica amb tot detall el recorregut de la carrera de treball social des de el seu naixement fins com la coneixem avui en dia a la Universitat de Barcelona, en aquesta escriu:

La Escuela de Visitadoras Sociales Psiquiátricas, nom que rep en la seva inauguració a 1953, és l'Escola que posteriorment s'incorpora a la Universitat de Barcelona. Tot comença quan el Dr.Sarró, en una visita als Estats Units descobreix la tasca del Social Worker en l'àmbit de la Salut Mental. Va quedar tan gratament sorprès del treball que s'estava portat a terme pels Treballadors Socials que plantejà fundar una escola semblant a Barcelona per impartir aquest ensenyament. Va comunicar el seu projecte a la Delegació de la Sección Femenina que va donar el seu vistiplau al projecte. (Lopez, 2017, p.76)

El 12 de gener de 1953 es crea La Escuela de Visitadoras Sociales Psiquiátricas de la Sección Femenina de la Falange Española y de las JONS (Juntas de Ofensiva Nacional

Sindicalista), l'ensenyament s'imparteix des de la Càtedra de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i la formació estava distribuïda en dos anys.

Com ens explica Lopez (2017), a 1956, la formació es va ampliar a la resta de l'àmbit sanitari i amb poc temps va contemplar diversos camps d'aspecte social. L'ampliació del prisma d'acció de l'ensenyament va propiciar el canvi de nom i va passar a nomenar-se Visitadoras Sociales Psicológicas (1956).

A 1976, amb la desaparició de la Sección Femenina de la Falange, l'Escola passa a dependre de la Comisión de Transferencia, adscrita al Vicerectorat de la Universitat de Barcelona (UB), al Ministerio de Cultura, adscrita a la Facultat de Filosofia i Lletres (UB), recuperant el nom del 1966 de Escuela Superior de Asistentes Sociales.

D'altra banda, al 1978, s'implanta el sistema de Serveis Socials com a un dels pilars de l'Estat de Benestar (*Berasalauze, 2009*).

A 1981 es fa efectiu al traspàs a la Generalitat de Catalunya (a la Conselleria de Sanitat i Assistència social), adscrita al Vicerectorat (UB). Aquest mateix any, amb el Decreto 1850/1981 publicat al BOE el 28 d'agost, es reconeixen els estudis de Treball Social com universitaris. I a 1982, l'Escola és reconeguda com a Escola Universitària de Treball Social, dependent del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

El Real Decret 1431/1990 estableix el títol universitari oficial de Diplomant en Treball Social. A 2001 comença el procés d'integració a la UB, el 14 de febrer s'aprova la integració i al maig d'aquest any, els estudis de Treball Social s'ubiquen en la Facultat de Ciències Econòmiques, en el Departament d'Economia Política i Hisenda Pública com Unitat Departamental de Treball Social i Serveis Socials. Es canvia d'ubicació al curs 2002-2003 a la Facultat de Pedagogia, en el Departament de Teoria i Història de l'Educació.

El Real Decret 1393/2007 estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials i dóna pas a la constitució del Grau en Treball Social amb una durada de quatre anys.

En la tesi de Toni Lopez (2017) es pot observar que les corrents teòrics que han exercit una major influència en l'ensenyament de treball social a la Universitat de Barcelona han estat: El corrent Estructural - Funcionalista, La teoria de Sistemes, el corrent teòric del marxisme i el corrent positivista.

La Universitat de Barcelona ha permès que tots aquells que es vulguin dedicar a l'àmbit del Treball Social tinguin una formació moderna i adaptada a la societat actual.

2.4. Evolució dels models d'intervenció del Treball Social

2.4.1. L'evolució metodològica del Treball Social

Primer de tot, és necessari remarcar que actualment ens trobem en la postmodernitat, i això significa, tal i com diu Viscarret (2007), els treballadors socials han d'entendre que els problemes són cada vegada més complexes, i per tant, poden tenir múltiples cares i varies solucions (p. 294). Els models de treball social han sorgit degut a la necessitat de cercar la predicció i el control. Germain (1970) citat per Viscarret (2007), assenyala que Mary Richmond va aplicar el model mèdic a clients socials amb dificultats, detallant un protocol i una forma sistemàtica de aplicar la lògica i el mètode científic a la pràctica professional.

D'altra banda, hauríem de parlar del conegut com etapa científica del Treball Social, anomenat així per Boris de Lima, i que sorgeix quan el Treball Social decideix afrontar les relacions causals de les necessitats des de un coneixement teòric que les expliqui i que permeti enfocar, d'aquesta manera, l'objectiu de la intervenció. D'aquesta manera va sorgir els coneguts com mètodes clàssics del Treball social: El Treball Social individual, el Treball Social grupal i el Treball Social comunitari (Viscarret, 2007, p. 295).

2.4.2. El concepte de model a la ciència i al Treball Social

El concepte de model, tal com deia Calvo Vélez (2006), citat per Viscarret (2007):

“El motiu d'aquesta importància és la utilització per part de la ciència de tota mena de models per representar fenòmens de diferent naturalesa en un intent per descobrir i comprendre des d'un punt de vista racional las regularitats amb les que se'ns presenta el món. Els models són avui en dia una eina fonamental d'anàlisi, descripció i predicció que disposa la ciència per dur a terme la sistematització, control i comprensió dels aspectes més rellevants de la realitat física i social” (p. 296).

El concepte de model, a més, serveix per traduir les situacions a les que s'enfronta el Treball Social a un llenguatge lògic que li permet comprendre i explicar el que ocorreix, el que està passant i, avaluar, d'aquesta manera, les hipòtesis comprovant el seu funcionament en la realitat. També cal dir que el concepte de model en Treball Social integra en un tot, en una unitat, tots els aspectes que formen part d'una intervenció social: és a dir, tot el relacionat amb els aspectes teòrics, metodològics i funcionals (Viscarret, 2007, p. 300).

A partir del 1950, van tomar força les corrents teòriques com el conductisme, el cognitivisme, funcionalisme, psicoanàlisi i l'humanisme; en definitiva, van prendre importància les corrents nascudes amb la voluntat d'explicar els fenòmens humans i socials. En aquest context, és on sorgeixen els diferents models de Treball Social.

2.4.3. Models d'intervenció del Treball Social

2.4.3.1. Model psicodinàmic

Tal i com deia Viscarret (2007), el que proposa la teoria psicoanalítica és un desenvolupament de la personalitat basat en l'existència de forces oposades que procuren aconseguir un equilibri dinàmic. Gràcies a aquesta teoria li ha permès al Treball Social aplicar un comportament intrapsíquic i interpersonal en la primera meitat del segle XX:

La teoria psicoanalítica busca tractar e intervenir en l'estat intern de l'individu amb el fi de canviar la conducta externa. L'objectiu és fer conscients els conflictes inconscients i millorar el funcionament general de les persones." (Viscarret, 2007, p. 304).

Mary Richmond (1996) citat per Álvarez (2015), va afirmar que la influència que va tenir el psicoanàlisi en el Treball Social va baixar la tendència a perdre de vista alguns dels aspectes institucionals i social, i d'aquesta manera, poder fer un treball social més centrat en la persona.

Dintre del model psicodinàmic podem observar diferents enfocaments. En primer lloc tindriem l'enfocament funcional, que es fonamenta en la teoria de la "teràpia de la voluntat" de Otto Rank, la qual afirmava que hi havia una força d'organització, la coneguda com voluntat en la personalitat humana. Viscarret (2007), comentava que la nostra personalitat era formada a partir de crear relacions amb altres persones, ja que projectàvem les nostres

necessitats sobre els demés, a continuació ens nomenava dos referents dins el model psicodinàmic. Per un lloc trobem l'enfocament psicosocial on els grans exponents són Woods i Hollis (1964) citat per Viscarret (2007); el concepte que va exposar Hamilton en 1968 de la persona en situació és la clau para el Treball Social psicosocial, ja que es refereix a la configuració consistent de la persona, la situació i la interacció que existeix entre ambdues. En tercer i últim lloc tenim la resolució de problemes, i cal dir que la gran representant és Helen Harris Perlman (1957); l'element central d'aquest enfocament és la solució de problemes en el present.

Álvarez (2015) esmenta que als anys 50 la teoria psicodinàmica va augmentar gràcies a les aportacions de, per exemple Piaget, Erickson, Allport i Lewin. Això va significar que va anar agafant una mirada més psicosocial, és a dir, que si li concedia més importància al jo, a l'àmbit conscient, a l'aspecte cognitiu i les interaccions i transaccions.

La relació terapèutica canvia en cadascun dels enfocaments anteriors, però tots tenen una cosa en comú: es tracta d'una relació entre expert i llec, entre metge i pacient. Tal i com deia Viscarret (2007), el treballador social ha de mantenir una distància personal amb el client i la relació ha de tenir dos rols diferents, d'una banda tindríem el pacient que no sap com s'ha originat el seu problema, i per un altre lloc trobem al treballador social que és capaç de fer conscient l'inconscient. D'altra banda, Du Ranquet (1996) citat per Álvarez (2015), afirma que tant el treballador social com l'usuari han de comprendre com es genera el problema, i per tant, el model aporta mecanismes de intervenció amb individus i grups i les eines necessàries per entendre les situacions de les persones y la seva relació amb el medi.

Cal tenir en compte determinats conflictes psicològics provoquen ansietat i inseguretat en els individus, per la qual cosa es creen els mecanismes de defensa que poden influir en la intervenció del treball social, com per exemple el desplaçament, la formació reactiva o la negació (Freud, 1961).

2.4.3.2. Model de modificació de conducta

La modificació de conducta, segons Martin i Pear (1998) té com característica més rellevant el seu èmfasis en definir els problemes de comportament que poden estimar-se objectivament.

El conductisme, com deia Viscarret (2007) va provocar una revolució, ja que l'objecte de interès és el comportament observable de les persones, i ja no es fixava tant en analitzar i interpretar la consciència, tal i com era abans. El conductisme afirma que l'important és "l'aquí i l'ara", és a dir, el present on es situen les persones. Jehu (1979) citat per Viscarret (2007) afirma que el conductisme constitueix un enfocament més pràctic i adequat per molts problemes, pacients i treballadors socials.

D'altra banda, cal dir que en el conductisme podem trobar dues estratègies de tractament, la primera consisteix en modificar les respostes del client davant els factors del medi ambient, i l'altra és canviar els factors que imperen en l'ambient.

El conductisme es va desenvolupar a principis del s. XX, però no va ser fins a mitjans dels vuitanta quan es va aplicar al Treball Social. També hem de parlar de les principals corrents teòriques que van influir en el Treball Social conductista que ens les numera Viscarret (2007), i aquestes van ser la teoria de l'aprenentatge instrumental operant (Skinner), la teoria de l'aprenentatge social o aprenentatge per observació (Bandura) i la teoria de l'aprenentatge cognitiu (Ellis):

"Aquest model es centra principalment en la conducta, posant especial èmfasis en els aspectes d'aquesta són apresos. Aquesta conducta, ja sigui considerada com conducta normal o conducta problema, ha sigut apresada a través d'un procés de condicionament; i es susceptible de ser modificada per l'aplicació del que es sap sobre l'aprenentatge i sobre la modificació de conducta" (Viscarret, 2007, p. 309).

Skinner, citat per Pellón (2013), ens diu que la conducta voluntària apareix sense la intervenció d'un estímul antecedent observable i la seva característica més important és que s'origini, es mantindrà o es modificarà per les seves conseqüències o reforçadors. Aquesta conducta és la denominada operant lliure. Seguint amb Bandura i la seva teoria de l'aprenentatge social, cal destacar que les persones no tenen tot un conjunt de conductes innates, sinó que s'han d'aprendre, i aquí és on trobem que és de vital importància la relació de les influències de la experiència amb els factors fisiològics (Bandura, 1982).

La modificació de conducta implica l'aplicació sistemàtica dels principis i les tècniques d'aprenentatge per avaluar i millorar els comportaments encoberts i manifestos de les persones i així facilitar un funcionament favorable (Martin i Pear, 1998, pàg. 7).

L'aprenentatge, segons Kazdin (2009) té molta importància, ja que la conducta, tant en context terapèutic, com educacional o social, es poden canviar a partir de proporcionar noves experiències d'aprenentatge. A més, els tractaments conductuals poden modificar la conducta desviada o desadaptada.

Hill, citat per Viscarret (2007) afirma que l'objectiu del mètode conductista no és altre que el d'alterar el comportament de l'usuari en formes definides per a que els seus problemes disminueixin o desapareixen.

2.4.3.3. Model d'intervenció en crisi

Els autors de referència de la intervenció en crisi són Erich Lindemann (1944) i Gerald Caplan (1964), per tant, la teoria i la metodologia de la intervenció en crisi va ser desenvolupada per la psiquiatria americana (Viscarret, 2007).

Aquest model es classifica dintre de les teràpies breus d'intervenció, ja que les situacions de crisi requereixen una resposta immediata en un període curt de temps, i això provoca una ansietat i impotència entre els treballadors socials (Viscarret, 2007).

La intervenció en crisi, doncs, segons Viscarret (2007) es pot definir de la següent manera:

“La intervenció en crisi és un mètode d'ajuda dirigit a recolzar a una persona i/o família o grup per a que puguin afrontar esdeveniment traumàtic de manera que la probabilitat de efectes negatius disminueixin i augmenti la possibilitat de creixement, noves habilitats, opcions i perspectives vitals. La intervenció en crisi significa, d'alguna manera, recolzar de manera activa en la situació vital a una persona que està experimentant una ruptura vital i recolzar-la a mobilitzar els seus propis recursos per superar el problema i recuperar l'equilibri emocional” (p. 313).

És important remarcar que la adaptació del model d'intervenció en crisi en el Treball Social es degut a que els treballadors socials es relacionen permanentment amb persones que es troben en un estat de crisi (Fernández, 2010).

Viscarret (2007) també ens parla de com ha de ser la intervenció en crisi des del Treball Social, i exposa que suposa una intervenció activa i directiva, on el focus de la intervenció es centra en el present i proposa la necessitat de donar una resposta ràpida i breu amb una intervenció centrada i estructurada. Fernández (2010) segueix parlant-nos sobre les

característiques de la intervenció des de aquest model, i afirma que el treballador social ha de tenir una total disponibilitat durant la fase de crisi, que és un mètode d'intervenció que utilitza el contracte i la determinació d'uns límits temporals. Caplan (1965) citat per Fernández (2010) situa la duració de les crisi entre una i sis setmanes.

Com hem explicat abans, la intervenció ha de ser directiva, la qual cosa significa que el treballador social té més poder i autoritat en aquest model d'intervenció, però aquesta autoritat ha de ser utilitzada en aquells moments on l'usuari es trobi confús i desestabilitzat, incapacitant-li per tomar decisions correctes degut al seu desequilibri (Fernández, 2010).

2.4.3.4 Model centrat en la "tasca"

El model centrat en la tasca està dissenyat específicament des de el treball social i pel treball social, tot i que rep influències de diferents teories com el conductisme (Viscarret, 2007).

La finalitat d'aquest model és la resolució de dificultats que tenen les persones en les interaccions amb situacions socials on apareixen sentiments i preocupacions provinents del món extern. Per tant, és un model que es centra en el treball entre l'usuari juntament amb el treballador social (Viscarret, 2007).

El que es vol aconseguir amb aquest model es que les persones millorin la seva capacitat de fer front a les dificultats i així també poder aprendre a través del procés (Viscarret, 2007) Els elements principals de la intervenció centrada en la tasca segons Viscarret (2007) són: la delimitació del problema, el límit de temps, els objectius, les tasques i el contracte.

Troblem que aquest model a diferència d'altres models busca un canvi al problema i no a la persona i persegueix aconseguir la confiança de les persones, ja que vol millorar la fortalesa de les persones i les seves capacitats (Viscarret, 2007). A més, en explica que:

“El model creu en la intervenció més com un treball basat en la col·laboració, ja que intenta aconseguir que siguin els usuaris els que prenguin el control de la seva situació, tenint en compte els seus valors, creences i concepcions” (Viscarret, 2007, p. 319).

Per tant, en aquest model la relació del treballador social i l'usuari es basa en l'assessorament i respecte sobre les capacitats de l'usuari, ja que es prenen les decisions més importants al costat de l'usuari, fent entendre que es tracta d'una forma d'intervenció democràtica perquè ubica a l'usuari en el centre de la intervenció (Viscarret, 2007).

2.4.3.5 Model humanista i existencial

“Per fer-li front al conductisme i al psicoanàlisi en Estats Units es va originar el moviment de la psicologia humanista, segons el qual la persona busca autorrealitzar-se, sent aquest el propòsit que els guia en les seves accions i dóna sentit a les seves vides” (Viscarret, 2007, p. 320).

Aquest model ha tingut una gran importància en el Treball social perquè proposa una filosofia d'intervenció relacionada amb les columnes sobre les quals s'assenta el treball social com podria ser el respecte a les persones i no la imposició del procés d'intervenció (Viscarret, 2007).

Segons Viscarret (2007), “el treball social humanista respecta la diversitat, la pertinència ètnica, la cultura, els estils de vida i d'opinió, denuncia les formes de violència i de discriminació, rebutja l'estandardització i el modelament del ser humà” (p. 320).

El treball social humanista es diferencia amb altres enfocaments, ja que centra la seva atenció a l'home com a subjecte i no com a pacient o client. Per tant, el treballadors social humanista reconeix a l'altre persona com un ser pensant i racional i reconeix la seva capacitat reflexiva i de anàlisi de les situacions (Viscarret, 2007).

Per tant, els treballadors socials des de la perspectiva humanista/existencial es un observador que respecta l'experiència del pacient i que a través del diàleg busca que el pacient pugui adonar-se de la seva autonomia i així poder créixer. A més, el treballador social ha d'intentar que la relació sigui personal amb l'usuari perquè aquest no la vegi com un professional de rol superior. També, ha d'ajudar a l'usuari amb les seves emocions, a que compregui les seves emocions i sigui capaç de manejar-les (Viscarret, 2007).

Per aquest model, “l'usuari és el protagonista de tot el procés, és lliure, autònom i sempre la solució del problema” (Viscarret, 2007, p.325).

2.4.3.6. *Model crític/radical*

Aquest model sorgeix a finals dels anys seixanta i inicis dels setanta al Regne Unit, Canadà, Austràlia i Estats Units (Viscarret, 2007), ja que va tenir molta rellevància a països anglosaxons i a Sud Amèrica.

El Treball Social crític argumenta que els usuaris o subjectes de la intervenció no són els responsables de la seva situació, sinó que aquesta ve donada per estructures socials opresives i que ells mateixos han de ser protagonistes actius del propi canvi individual i de la transformació social/estructural a partir de la presa de consciència (Viscarret, 2007). Aquest model està fonamentat en teories com la marxista o la feminista, però el que tenen en comú és que les diferents formes d'opressió segueixen un patró de subordinació i dominació (Viscarret, 2007). El model crític/radical, a més, s'oposa a la intervenció individualista.

Emile Durkheim (1997) exposava que la societat és molt més que els individus que la componen, ja que les pautes de la conducta humana formen estructures establertes; aquestes són fets socials que tenen una realitat objectiva més enllà de les vides i percepcions dels individus concrets que la componen.

Enfocaments crítics i radicals d'intervenció des del Treball Social: enfocament marxista de Treball Social (Leonard i Corrigan), el Treball Social feminista i l'enfocament problematitzador de Paulo Freire.

2.4.3.7. *Model de gestió de casos*

El model de gestió de casos o el *case management* apareix com a concepte diferenciat del *casework* al voltant dels anys setanta, quan els serveis socials i agències de Treball Social van guanyar importància (Viscarret, 2007). La gestió de casos apareix com a "resultat de la preocupació per oferir una intervenció cada vegada més eficient, eficaç i al mateix temps més econòmica" (Viscarret, 2007, p. 331). A més, afegeix que:

"La Enciclopedia del Trabajo Social (Minahan, 1987) se refiere a Trabajo Social de gestión de casos como un modelo de intervención que intenta asegurar que los usuarios con problemas complejos y múltiples reciben todos los servicios que necesitan en el tiempo y la forma adecuados" (Viscarret, 2007, p. 332).

El rol del gestor de casos (o *case manager*) és el d'assistir els usuaris per recolzar-los de manera que tractin amb els seus problemes, per això podem dir que la gestió de casos és una intervenció que te impacte a nivell del sistema de l'usuari i de l'organització (Viscarret, 2007). Tanmateix, el *caseworker* no és omniscient i generalment l'usuari al que acompanya ho sap i informa com es degut al professional, que ha de comprendre els aspectes objectius i subjectius de la situació de l'usuari (De Bray, 1962).

2.4.3.8 Model sistèmic

“Els orígens d'aquest model es troben als anys 30 del S. XX quan Hangins, un sociòleg de la Smith Social Work School, va introduir en la professió la teoria del sistema en la intervenció professional del treball social” (Viscarret, 2007, p.335).

Per l'altra banda, trobem a Campanini (2012), que ens parla de que els sistemes poden ser diferents tipus, per un costat el sistema tancat i per l'altre el sistema obert. El sistema tancat és el que no té relació amb l'entorn i en canvi el sistema obert és el que intercanvia amb l'entorn material, energia, informació i que es modifica sobre la base d'aquests intercanvis.

Parlant de la totalitat del sistema se sap que tots els elements estan relacionats amb les diferents parts, entenent així que qualsevol canvi en alguna de les parts provocarà un canvi en l'altra part i en el propi sistema.

Això vol dir que el sistema és un tot indivisible y coherent, i que per tant els factors no poden variar sense condicionar la totalitat (Campanini, 2012).

Cal remarcar la importància de la retroalimentació, una informació que va de l'emissor al receptor, implica que seguidament hi haurà d'haver-hi un retorn de la informació. És el que es coneix com a feedback.

La metodologia d'aquest model permet identificar, analitzar i dissenyar estratègies per l'acció del treball social actualment. Es basa en la interacció els processos comunicatius, i amb això s'obre una nova línia d'enteniment i d'intervenció sobre problemàtiques socials (Viscarret, 2007).

La teoria sistèmica de Ludwing Von Bertalanffy (1968) es la base dels elements teòrics de referència del model sistèmic:

“L'element central de la seva teoria són les interaccions dels elements dins d'un sistema, incloent les seves relacions, les seves estructures i la seva interdependència. Un sistema és una organització dels elements units per algun tipus d'interacció o dependència formal. Els components d'un sistema interaccionen entre ells i s'influeixen mútuament” (Viscarret, 2007, p. 336).

“El treball social sistèmic no considera els problemes només com atributs de les persones, sinó que entén els problemes humans com a resultat de interaccions, de comunicacions deficientes entre diferents tipus de sistemes” (Viscarret, 2007, p. 340)

El treball social sistèmic vol millorar la interacció, la comunicació de les persones amb els sistemes que els rodegen, millorar les capacitats de les persones per solucionar els problemes, enllaçar a les persones amb aquells sistemes que puguin prestar-li serveis, recursos i oportunitats, exigir que aquests sistemes funcionin de forma eficaç i humana i contribuir al desenvolupament i millora de la política social (Viscarret, 2007).

Aquest model no considera els problemes com atributs de les persones, sinó que entén els problemes humans com resultat d'interaccions i de comunicacions diferents entre tipus de sistemes.

Troblem que el llenguatge a més de ser un vehicle de relació és un instrument a partir del qual es defineix, analitzen i comenten les regles de comunicació (Campanini, 2012). Per altra banda, Campanini (2012) parla de la metacomunicació que es com una informació que indica com s'han de interpretar les altres informacions .

El treballador social sistèmic no té la necessitat de que existeixin usuaris, ja que pot treballar amb diferents persones implicades en un mateix problema social actuant en les dificultats d'interacció entre els diversos sistemes que estan implicats, com podria ser els usuaris, famílies, comunitats, grups, etc. (Viscarret, 2007). Per tant, pel treballador social sistèmic l'usuari no és l'element central de la solució del problema, ja que no treballa amb un únic usuari, sinó que implica a totes aquelles persones que estan relacionades amb el problema.

2.4.4 Models d'intervenció per al Treball Social Familiar

Els diferents mètodes del Treball Social són entesos com el procés d'ajuda als usuaris, ja siguin persones famílies, grups o comunitats, per l'ús i la promoció dels recursos personals, socials i institucionals (Saldias, 1998). Tot i així, la formació rebuda dels treballadors i treballadores socials està enfocada a intervenir l'individu (Treball Social Individual Familiar), el grup (Treball Social de Grup o Grupal) o la comunitat (Treball Social Comunitari), sense contemplar la família com a unitat de treball.

El Treball Social Individual Familiar, tot i que contempla la família en la seva intervenció, no treballa directament amb ella com a unitat d'intervenció, sinó que la contempla com a sistema que es troba al voltant d'un individu concret. Per aquest motiu és important entendre que la família posseeix una dinàmica diferent a la resta d'unitats d'intervenció. Mari Paz Donoso i Paulina Saldias (1998) el descriuen de la següent manera:

“El Trabajo Social Familiar es una forma especializada de Trabajo Social que entiende como unidad de trabajo a la familia y sus relaciones familiares y considera el contexto en el cual ella está inserta. A través de éste se pretende atender los problemas psicosociales que afectan al grupo familiar, generando un proceso de relación de ayuda, que busca potenciar y activar tanto los recursos de las propias personas, como los de la familia y los de las redes sociales” (Donoso i Saldias, 1998, p. 6).

En relació al fet de contemplar la família com una unitat, Beltrán (2009) comenta que quan analitzem una nucli familiar el primer que fem és dibuixar el seu genograma, de manera que establim una estructura jeràrquica per nivells.

Els cinc supòsits teòrics que orienten el model (Saldias, 1998) són la dialèctica individu-societat, la Teoria General de Sistemes, la generalitat i especificitat necessària al Treball Social, l'ètica com a pilar fonamental que guia el treball amb famílies, i la persona i les concepcions del treballador social com elements més importants a la seva disposició.

3. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ I OBJECTIUS

Seguidament s'exposen els nostres objectius del projecte: els dos objectius generals i els específics. Aquests sorgeixen a partir de la pregunta plantejada inicialment: *Quina era la perspectiva social segons les treballadores socials autores fa 50 anys?*.

Per donar resposta a aquesta pregunta, s'han utilitzat diferents tècniques qualitatives, com ara, un buidatge bibliogràfic de les monografies del treball social o la realització de diferents entrevistes a les treballadores socials.

Pregunta	Objectius		Mètodes i tècniques
Quina era la perspectiva social segons les treballadores socials autores fa 50 anys?	Generals	Específics	Seguint una tècnica qualitativa: Farem un buidatge bibliogràfic de monografies segons tres temàtiques (salut, infància i Treball Social comunitari).
	<p>1. Construir la història del Treball Social a través de les monografies realitzades per les treballadores socials a la seva formació a l'Escola de Visitadores Socials- Psiquiàtriques.</p>	<p>1.1. Estudiar l'evolució del Treball Social.</p> <p>1.2. Estudiar la història de la formació del treball social com a disciplina.</p> <p>1.3. Reconstruir el context sociopolític i econòmic dels anys 40 als anys 70 de les treballadores socials.</p>	
	<p>2. Conèixer la vivència i història del Treball Social a Catalunya a través del testimoni de les treballadores socials autores d'algunes de les monografies significatives.</p>	<p>2.1. Descobrir com es treballava en els tres àmbits d'intervenció (salut, infància i Treball Social comunitari) durant 1958 i 1967.</p>	<p>S'utilitzarà una tècnica qualitativa: L'entrevista, que ens permetrà saber de manera més específica com treballaven i a què es dedicaven, i si han experimentat els canvis en la forma d'intervenir en els àmbits.</p>

Font: Elaboració propia.

4. METODOLOGIA

Centrarem la nostra investigació en la història del Treball Social a Espanya dins d'un context històric determinat (1958-1963). Ho hem fet a través de les tesines recopilades a l'arxiu del departament del grau de Treball Social de la Universitat de Barcelona.

Les diferents temàtiques recopilades a les tesines de l'arxiu són: salut, salut mental, infància i adolescència, educació, treball social comunitari, art, delinqüència, disminuïts, dona, migració, treball social a l'empresa, treball social grupal, treball social familiar, entre d'altres. Per a fer l'anàlisi ens hem centrat més extensament en tres àmbits d'intervenció: 1) salut mental i salut; 2) infància i adolescència; 3) treball social comunitari.

La població objecte d'estudi són 164 tesines del arxiu històric , de les quals 108 són les que hem analitzat en total, més el conjunt de les 8 treballadores socials entrevistades que es van estar formant durant l'època 1958-1963 i que han exercit de treballadores socials en algun moment de la seva vida, les quals tenen una relació directa amb les tesines trobades a l'Arxiu, ja que són les autores d'algunes d'aquestes.

La mostra de la nostra investigació són les treballadores socials seleccionades, complien els següents requisits:

- Rebre formació com a treballadores socials durant l'època 1958-1963.
- Ser autores d'alguna de les tesines analitzades.
- Haver exercit com a treballadores socials.
- Estar vives i en plenes condicions mentals per poder realitzar una entrevista.

En quant a les tècniques que utilitzem són dues. Seguint una tècnica qualitativa, hem fet un buidatge bibliogràfic de monografies segons tres temàtiques (salut, infància i adolescència, treball social comunitari). Per altra banda, hem utilitzat una tècnica qualitativa: l'entrevista, que ens permetrà conèixer de manera més específica els punts de vista sobre els conceptes i àmbits d'intervenció tractats en el buidatge bibliogràfic, això gràcies als testimonis de les vuit treballadores socials entrevistades.

Les variables que hem tingut en compte en les tècniques metodològiques utilitzades seran:

- Documents de la temàtica de la història del Treball Social de l'època 1958-1963.
- El gènere i edat de les persones entrevistades.
- L'àmbit del treball social en el que aquestes persones treballaven.

Els instruments de mesura i de recollida d'informació que hem fet servir és el buidatge bibliogràfic mitjançant la realització de fitxes sobre les tesines analitzades a l'arxiu i les entrevistes transcrites a treballadores socials autores segons el seu àmbit d'actuació.

La informació recollida amb el buidatge bibliogràfic s'ha realitzat seguint una pauta on recollim el número de la tessina, l'any de realització, l'autor de l'escrit, el director, l'índex del document, el motiu de la tessina, un resum del contingut, les paraules claus i aspectes rellevants a destacar com ara fotografies o gràfics.

Després de seleccionar les tesines s'ha realitzat un buidatge de cadascuna d'elles a partir d'una fitxa d'anàlisi dissenyada per les coordinadores de la investigació, on hi havia de constar el número de registre, any, títol, autoria, direcció, motivacions de l'autor/a, índex, objectius de la tesi, metodologia, resum o síntesi, conclusions i aspectes destacats o d'interès per a la nostra investigació.

FITXA REGISTRE PROJECTE ARXIU ESCOLA DE TREBALL SOCIAL UB			
Nº (ID):		Any:	
Categoria:			
Títol:			
Autor/a:			
Director/a:			
Motivacions de l'autor/a:			

Índex:	
Objectius:	
Metodologia:	
Resum/Síntesi:	
Conclusions:	
Aspecte destacat (identificar pàgina o fragment on es troba i foto)	
Paraules claus	

En quant a les entrevistes, aquestes han estat transcrites i analitzades segons la informació, que ens aporten la seva perspectiva, per treure una sèrie de conclusions al respecte, tenint en compte les tesines anteriors.

Les consideracions ètiques que hem tingut en compte a l'hora de realitzar el nostre treball d'investigació ha sigut:

- La participació ha de ser voluntària, és a dir, tenen la total llibertat de negar-se a participar o de retirar-se en qualsevol moment.
- Garantir l'anonimat de les entrevistades de forma que no es violi la intimitat personal dels subjectes participants.
- Especificar l'objectiu i finalitats del treball, de manera que els i les participants estiguin informats en tot moment.
- Comentar quin és el temps del que disposen per contestar.
- Garantir el respecte a les seves conviccions i idees.

- Informar a les persones entrevistades dels resultats de la investigació.

Les nostres limitacions a l'hora de realitzar aquest treball de recerca han sigut que algunes de les treballadores socials de l'època de les tesines analitzades no estan vives o en condicions de salut per realitzar una entrevista sobre el tema i també la temporalitat de l'entrega de la investigació que al ser reduïda ens ha fet acotar la nostre recerca per poder arribar a la data d'entrega del projecte.

5. ANÀLISI DE DADES

Basant-nos en els objectius generals de la nostra investigació, hem dividit l'anàlisi de les dades recollides en el treball de camp en dos blocs. El primer té l'objectiu de reconstruir la història del treball social de finals dels anys 50 i principis del 60 a partir de les tesines que s'han analitzat¹, i les entrevistes realitzades a les autores d'aquestes². Amb el segon bloc volem analitzar el conjunt de tesines segons l'àmbit, fent un repàs d'aquests segons el que diuen les autores, i d'altres característiques significatives, com el gènere dels autors i autores d'aquestes.

5.1. Reconstrucció de la història del Treball Social a partir de les monografies de 1957-1963 i les autores entrevistades.

5.1.1 Història de la formació i del Treball Social

5.1.1.1 Context històric polític

Per abordar el nostre objectiu de reconstruir la història del treball social com a professió i com a formació, hem volgut realitzar un apartat on analitzarem la informació recapitulada sobre el tema. A través del buidatge i l'anàlisi de les 108 tesines.

¹ Les taules de les tesines es troben a l'Annex 2.

² Les transcripcions de les entrevistes realitzades es troben a l'Annex 1.

Primer, començarem per la història i el context en que van estudiar les autores i el moment en què es van realitzar les tesines. Viatgem endarrere en el temps fins els anys 1957 fins al 1963, on com hem vist a la part teòrica ens trobem amb una situació política dirigida per una dictadura franquista amb fortes repressions, on l'educació és un dels àmbits que es veu afectat, com molts d'altres. Com ara a la tesina "Aportación al estudio sociológico de la región Asturiana" de Martínez (1962) que va investigar sobre Asturies degut a la desaparició de l'hospital després de la guerra. En aquesta l'autora investiga quines són les problemàtiques que estava experimentant la regió i població asturiana després de les conseqüències de la guerra.

En una de les entrevistes, una de les autores, E5 (21 de novembre del 2018) ens va dir:

Parlem de l'any 60, en ple Franquisme, la universitat era molt elitista i els ensenyaments universitaris eren per una part molt reduïda de la població perquè la universitat no era pública, i els ensenyaments que no eren estrictament universitaris havien d'estar adherits a institucions ja organitzades i que ja tenien el permís del règim polític d'aquell moment. Per exemple, les dues escoles que existien quan jo vaig treballar que feien Treball Social, eren l'Església o la Càtedra de Psiquiatria que no tenia capacitat per tenir ensenyament exclusivament femení com era llavors, i aleshores va haver de demanar la col·laboració de la Secció Femenina de la Falange. Ara s'explica això i penses "pero bueno, quines coses s'expliquen", però és la realitat segons jo la recordo.

Podem veure també que les universitats són elitistes i estan adherides al règim polític de l'època. També ens exposa que les escoles eren mixtes i no hi havia separació per gènere, encara que la professió es considerés com a femenina, tal i com podem veure en el marc teòric.

Això ens centralitza una mica en com era la vida en aquells temps, la ideologia que es que es promovia i com aquesta incidia a les institucions públiques. Com una de les autora ens diu:

Eren temps amb la dictadura franquista i l'administració estava en aquells temps la falange estava ficada en tot arreu. Ho dic perquè la cosa administrativa ho portava gent de la falange, no hi tinc res en contra de les que hi van ser-hi, almenys ho van portar molt bé (E3, 16 de novembre de 2018).

O una altra autora, ens explica, segons la seva vivència, que:

“En todas las aulas escolares, había un policía, sobretodo en la universidad, había temas que no se podían tocar, uno o dos policías, entonces no se podía hablar de Marx, porque se podía meter en la cárcel a los profesores. [...] manifestaciones de estudiantes, de gente que no la volvías a ver nunca más porque les daban unas buenas palizas. [...] vi una manifestación de gente que salía del metro, estudiantes, y ya estaba la policía persiguiendo, dando palos, y se caían allí, y yo lo veía y estaban gritando asesinos... La gente con miedo a hablar” (E6, 7 de desembre de 2018).

Ens explica que el context polític tenia una gran influència a les universitats , hi havia un gran control del que es podia i no es podia dir, i això va provocar que hi haguessin les manifestacions violentes. Això ens ha sorprès molt, de com a canviat la llibertat d'expressió en tant sols 50 anys.

Tot i que les directores i càrrecs superiors de les universitats eren falangistes, trobem autors que no ho eren:

I us he de dir una cosa curiosa, que no l'he oblidat mai, i és que la directora de l'escola, quan vaig tenir la primera caiguda, de dues, la directora donava uns informes de mi i no es va posar en contra, des de el seu punt de vista jo era una hereje, una roja, i de totes maneres la dona no va ser dolenta en aquest sentit (E8, 21 de novembre de 2018).

Ella ens va afirmar que no veien cap tipus de discriminació cap als que no compartien la seva mateixa ideologia política. Mentres que trobem una altre autora que ens exposa que ella sí que va patir i va veure aquesta discriminació cap a un grup i favoritismes cap a un altre:

Porque además todos los profesores que teníamos exceptuando las que formaban parte de la escuela, los profesores eran de la escuela de medicina, y claro la directora y la subdirectora eran gente de falange. Aunque quede grabado, había un cierto privilegio hacia la gente de falange, y un cierto rechazo a la gente que ya se le veía el plumero, que no era de falange, yo era una de las que no tenía nada que ver con el tema falangista (E6, 7 de desembre de 2018).

Amb aquestes afirmacions podem veure com el context polític tenia una gran influència en l'educació, estava tot molt restringit i depenent del centre en el que estudiaves, hi havia o no discriminació política.

5.1.1.2 Formació de Treball Social

En quant a la formació d'aquells anys, a les tesines hem trobat una sèrie d'aspectes interessants. A la tesina amb el títol "CASEWORK en un centro de assistència psiquiàtrica" de l'autora Eneadúguila (1964), en la qual l'autora ens planteja la inquietud sobre els futurs professionals en la seva formació teòrica i pràctica per la falta de material didàctic de la època, datat dels anys 1963-1964.

Respecte a la formació, també està la tesina amb el títol de "Estudio comparativo la enseñanza de asistencia social" de l'autora Puig (1965), que tal i com ens diu el títol ens fa una comparativa dels estudis d'assistent social a Espanya en front dels d'Estats Units. També trobem la tesina amb el títol de "Estudio sobre la formación superior del trabajo social" (1964) de l'autora Castells, amb l'objectiu de donar a conèixer la formació del treball social fent una comparativa amb els estudis d'altres països d'Europa, així conclouent que era necessari una formació superior de treball social.

Tot i així, també podem veure que la funció de la treballadora social en aquella època era molt més àmplia i abordava molts més aspectes, per exemple, com ens explica la Cecilia Rojas (1965) a la seva tesina "Insuficiencias escolares en niños no oligofrenicos: aportacion del trabajador social", aquest aporta el coneixement immediat del medi ambient, procurant modificar les condicions negatives del seu bon desenvolupament i agregar valors positius. Per altra banda, també actua com un annexe entre les diferents institucions i la resta de la família.

Ara, analitzarem les informacions sobre la formació de treball social en aquella època, que les autores ens han aportat. Una de les autores E7 (26 de novembre del 2018) ens diu que:

Pensa que estàvem dintre de la facultat de medicina a la càtedra de psiquiatria. Per tant, feiem medicina social, psicologia, psiquiatria, etc. A més a més, amb professors de renom. Després de fer la carrera havíem de fer una revàlida, que es feia aquí a l'escola industrial, i feies la tesina, que la presentaves a l'aula magna de la facultat.

Com també ens van parlar moltes autores que havien fet formacions complementàries, com ara ens aspectes familiars com veurem que ens diu una autora, a més de la que formacions addicionals a les que aquells temps era treball social. Una autora E5 ens va dir

que “Paral·lelament, el que feiem a la docència era que, quan teniem un nivell d’expertesa, ens trucaven per acudir a cursos de formació per ser supervisor” (21 de novembre del 2018).

O una autora que ens explica com va realitzar altres estudis i com aquests li ajudaven en la seva tasca com a treballadora social, la necessitat formació adicional. Ens diu que:

Després, vaig fer el postgrau de treball familiar amb la Paloma Lago. Aquest em va anar molt bé per les famílies amb Leucèmia, perquè treballaves amb la família, perquè si des del primer moment a treball social només s’hagués treballat amb el malalt, [...] no pots deixar de banda a la família i que aquesta s’ha de tenir molt en compte. Perquè tens nens que tenen un problema i només tractes al nen, un nen que tingui TDAH, no només mirar al nen, anem a veure la família, les seves relacions, la relació de parella, mirar-ho tot i no agafar només al nen perquè fa tonteries. [...] em va servir per tenir eines (E7, 26 de novembre del 2018).

5.1.1.3 Professi3 de Treball social

En l’aspecte de la professi3 del treball social, trobem la tesina amb el títol “Investigaci3n de los factores limitativos que afectan la situaci3n profesional del asistente social” (no consta data) de l’autora Peña, investiga la problemàtica del professional en quant a millorar el seu rendiment de cara al “client”.

A l’entrevista E2 (21 de Novembre de 2018), ella ens va explicar que l’objectiu més important per a poder ajudar a alguna persona, és que et vegin de manera lúcida, ser transparent i sense enganyar a ningú.

Per altra banda, de la tesina d’Ene3guila (1964) “Casework: en un centro de asistencia psiquiátrica” (1963-1964), hem pogut veure que l’actuaci3 de la treballadora social pot ser qualificada de “Casework” en tots els casos que s’estableix una relaci3 professional, amb una finalitat determinada i aplicant uns mètodes propis de treball. La treballadora social s’ha d’adaptar a les característiques de la Instituci3 per la que treballa, el tipus de client i els recursos de la comunitat. Així, s’ha d’haver respectat els principis bàsics amb relaci3 a la persona, mitjançant una actitud de comprensi3, acceptaci3 i respecte cap a ella; utilitzat el mètode de l’entrevista i la relaci3 professional com a instrument bàsic de treball.

5.1.1.4 Evolució del Treball Social

I si el que volem és saber informació sobre l'evolució del treball social fins a l'època, també tenim una tesina que ens explica sobre això. La tesina amb el títol de “Desarrollo de las escuelas de servicios sociales en España” per l'autora Arrieta (1964), on ens presenta l'evolució de la professió en els 30 anys anteriors fins al 1964. En aquest podem veure l'evolució de la formació, com ara el pla d'estudis, i l'evolució de la professió, com ara en el desenvolupament dels àmbits d'intervenció i les pròpies intervencions dels professionals.

Per altra banda, en quant a l'evolució que ha patit la professió del treball social, podem concloure que ha patit molts canvis. Primerament, i el que volem destacar és que actualment i gràcies a aquestes autores de les tesines i treballadores socials, podem dir que actualment hi ha un reconeixement de la nostra professió.

Tal i com diu Bou (1964) a la seva tesina “La asistencia social en los hospitales”, el concepte de “Caritat” s'ha substituït per un “deure”, una obligació per a tots, i s'estableix una definició del Treball Social, Assistència Social i Servei Social. A partir de la definició de Sir Alden d'Assistència social, aquesta passa a ser un treball amb personal remunerat.

Per altra banda, una autora ens explica quina és per ella la part més important de l'evolució en com actuar en la nostre tasca, en el que era abans i el que és ara:

“Aleshores, els principis són escoltar, acceptar, no jutjar, respecte a l'autodeterminació, el secret professional... Però, l'autodeterminació l'estem demanant ara i jo ja la deixava en mans de les persones i del barri en aquells temps. Per lo tant, es van polititzar i van barrejar la política amb el treball social” (E3, 16 de Novembre de 2018).

Així, creiem important destacar l'evolució tant de la professió del Treball Social com del context en el que ens trobem, però el principis ètics dels treballadors socials es mantenen tot i els anys que transcorreixin.

5.1.2. Buidatge i anàlisi de les tesines

A l'arxiu històric de Treball Social de la Universitat de Barcelona s'han trobat un total de 164 tesines datades dels anys 1955 fins al 1984, tot i que la major part pertanyen als anys 60 (*Veure Annex 1*). Algunes de les tesines no s'han pogut catalogar, doncs es trobaven en molt mal estat i eren il·legibles. Les tesines catalogades es poden classificar en dotze àmbits, que són: art, delinqüència, disminuïts, dona, infància i adolescència, migració, salut, salut mental, treball social a l'empresa, treball social grupal, treball social comunitari i treball social familiar.

Del total de tesines, n'hem analitzat 108, que les podem incloure dins dels àmbits de salut, salut mental, treball social comunitari, infància i adolescència, i delinqüència, àmbits que històricament van ser pioners en Treball Social i van permetre l'evolució d'aquesta disciplina social com a professió. A més, les autores ens han aportat informació que ens ha semblat rellevant d'analitzar sobre aquests àmbits.

Taula 1. Tesines sel·leccionades per la realització de l'anàlisi de dades

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A	TEMÀTICA
1	1964	POSIBILIDADES DE LA PSICOTERAPIA RELIGIOSA EN EL TRATAMIENTO DEL ALCOHÓLICO	de la Viala, P.	SALUT
3	1962	APORTACIÓN AL ESTUDIO SOCIOLOGICO DE LA REGIÓN ASTURIANA	Martínez, M. A.	TS COMUNITARI
4	1964	CAUSAS SOCIO-FAMILIARES Y ESCOLARES DEL AUSENTISMO ESCOLAR	Sarri, M. D.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
5	1964	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LOS HOSPITALES	Bou, M.	SALUT
6	1958	DELINCUENCIA INFANTIL Y JUVENIL EN ESPAÑA	Perilla, F.	DELINQUÈNCIA
7	no consta	ESTUDIO SOCIO-CULTURAL DE LA PROBLEMÁTICA PROFESIONAL EN EL ADOLESCENTE VARÓN	Rueda, J.	TS COMUNITARI
8	1963	ADAPTACIÓN SOCIAL DEL DELINCUENTE	Tordable, M. A.	DELINQUÈNCIA
10	1961	ALBERGUES Y COLONIAS DE VACACIONES	La Vergne, J.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA

12	1964	TEORIA Y PRACTICA DE LA EDUCACIÓN ESPECIAL	González, A. M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
13	1963	TRABAJO SOCIAL ESPECIALIZADO EN ... PSIQUIÁTRICOS... (ILEGIBLE)	Lozano, J.	SALUT MENTAL
16	no consta	PROBLEMÁTICA VOCACIONAL DE LA ADOLESCENTE	Xarrié, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
17	1964	NIÑOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Dalmau, M. E.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
18	1964	ESTUDIO SOBRE LA FORMACIÓN SUPERIOR EN TRABAJO SOCIAL	Castells, M. M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
19	1964	CASEWORK EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Enedáguila, M. D.	SALUT MENTAL
22	1965	PROBLEMAS DE LOS NIÑOS INADAPTADOS Y ALGUNAS SOLUCIONES	no consta	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
23	no consta	ESQUEMA GENERAL PSICOLÓGICO Y SOCIAL DEL CÁNCER EN NUESTRA CULTURA	Quesada, J.	SALUT
24	1965	FORMACIÓN HUMANA DEL TRABAJO SOCIAL EL MONITORADO	Tremoleda, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
25	1971	ESTUDIO SOBRE LA PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL Y PERSPECTIVAS DE TRABAJO SOCIAL DE COMUNIDAD EN EL BARRIO DE POMAR (BADALONA)	Crispí, M. L.	TS COMUNITARI
26	1969	ACTITUDES Y MECANISMOS DE DEFENSA EN LA ENTREVISTA	Mañé, M. R.	SALUT
27	1964	LOS ENFERMOS EPILÉPTICOS, SU ENFERMEDAD, SU RECUPERACIÓN CARA A LA SOCIEDAD.PAPEL DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA	Arazuri, M. N.	SALUT
28	1963	LA AUTORIDAD Y LOS MUCHACHOS DIFÍCILES	Climent, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
29	1970	TRABAJO SOCIAL EN ZONAS RURALES.POSIBLES SOLUCIONES A LA SITUACIÓN SOCIOECONÓMICA DEPRIMIDA DE LOS PUEBLOS DEBIDO AL FENÓMENO MASIVO DE LA INMIGRACIÓN	Mediavilla, B.	MIGRACIÓ
30	1964	ENSAYO SOBRE EL BARRIO MAS ENLAIRE	Zamora, M. R.	TS COMUNITARI

31	1964-1965	PLANIFICACIÓN DE LOS SERVICIOS PARA SUBNORMALES EN BARCELONA	Martínez, A.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
32	1964	TIEMPO LIBRE: ESTUDIO REALIZADO EN ALUMNOS VARONES DE BACHILLERATO Y PREUNIVERSITARIOS	Blanxart, N.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
33	no consta	EL NIÑO INMIGRADO DE SUBURBIO Y LA ESCUELA	Estil·les, M. E.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
36	1966	EL CIEGO Y LA SOCIEDAD. ACTITUDES RECÍPROCAS	Panera, E.	TS COMUNITARI
37	1963	FUNCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN LA ESCUELA	Catalan, M. E.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
38	1965	TRABAJO SOCIAL EN BANCO DE SANGRE HOSPITALARIO	Martínez, C.	SALUT
39	1965	CLUBS TERAPÉUTICOS, SU PAPEL EN LA INTEGRACIÓN DE LOS DESADAPTADOS	Álvarez, M. P.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
40	1974	EL MINUSVÁLIDO COMO PERSONA	Rosales, C.	SALUT
41	1964	GRADO DE ASIMILACIÓN DE UNA MINORÍA RELIGIOSA EN BARCELONA	Llunell, M. P.	TS COMUNITARI
43	1964	TIEMPO LIBRE: ESTUDIO REALIZADO EN ALUMNOS VARONES DE BACHILLERATO Y PREUNIVERSITARIOS	Blanxart, N.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
44	1963	ESTUDIO SOBRE RELACIONES HUMANAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS INTERNADOS EN UN SANATORIO PSIQUIÁTRICO	Prieto, N.	SALUT MENTAL
45	1964	DESARROLLO DE LAS ESCUELAS DE SERVICIOS SOCIALES EN ESPAÑA	Arrieta, M. R.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
46	1963	EL NIÑO SUBNORMAL EN UN INTERNADO	Pons, M.	SALUT
47	1958	IMPORTANCIA DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN EL PROBLEMA DE LA OLIGOFRENIA EN LA INFANCIA	Fontanals, J.	SALUT
49	1957	TEST PARA LA MEDIDA DE LA INTELIGENCIA DE GOODENOUGH	Morante, I.	SALUT
50	1964	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES QUE PRESENTA EL ENFERMO EPILÉPTICO DURANTE SU RECUPERACIÓN	De Dalmases, D.	SALUT

51	1971	INFLUJO DEL AMBIENTE FAMILIAR EN EL RENDIMIENTO ESCOLAR	Mata, C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
53	1966	VALORACIÓN DE LAS INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA ENFERMOS MENTALES	Beotas, T.	SALUT MENTAL
54	1966	EL VALOR DE LA ENTREVISTA EN EL SERVICIO DE TRANSFUSIONES DEL HOSPITAL CLÍNICO PROVINCIAL DE BARCELONA	Mayol, M. C.	SALUT
55	1965	EL TIEMPO LIBRE DEL SUBNORMAL	Puig, M. T.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
56	1963	LA CIUDAD SATÉLITE DE SAN ILDEFONSO DE CORNELLÀ	Soldevila, F.	TS COMUNITARI
57	1967	FUNCIÓN Y POSIBILIDADES DE LA ASISTENCIA SOCIAL EN UN CENTRO PARA EL DIAGNÓSTICO Y REEDUCACIÓN DE NIÑOS DISLÉXICOS	Baró, C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
58	1967	PROYECTO DE DESARROLLO COMUNITARIO EN LAS HURDES ALTAS	Gual, R.	TS COMUNITARI
59	1964	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LOS ENFERMOS MENTALES DE UNA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Torrent, N.	SALUT MENTAL
60	1964	ENSAYO SOBRE UNA NUEVA COMUNIDAD	Simó, T.	TS COMUNITARI
61	1967	EL DISMINUIDO FÍSICO DEL APARATO LOCOMOTOR Y EL TRABAJO	Cadena, C.	TS COMUNITARI
62	1963	INVESTIGACIÓN DE LAS CARENCIAS AFECTIVAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES	Gego, M. E.	SALUT MENTAL
63	1965	INSUFICIENCIAS ESCOLARES EN NIÑOS NO OLIGOFRÉNICOS: APORTACIÓN DEL TRABAJADOR SOCIAL	Rojas, C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
67	1966	LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA DE URGENCIA: EL PROBLEMA DE LOS ALCOHÓLICOS	Juncosa, E.	SALUT
68	1969	INADAPTACIÓN Y FAMILIA	M. P.	TS COMUNITARI
69	1963	LA ASISTENCIA SOCIAL EN EL HOSPITAL CLÍNICO Y PROVINCIAL DE BARCELONA	Roca, R.	SALUT
70	1970	DIVULGACIÓN DE LA LABOR DEL GRUPO PSICOTERAPÉUTICO EN LA ENFERMEDAD ALCOHÓLICA	Bargallo, M.	SALUT

74	1967	NECESIDAD DE INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA LA READAPTACIÓN DEL ENFERMO MENTAL EN EL AMBIENTE FAMILIAR Y SOCIAL	Unzeta, M.	SALUT MENTAL
75	1964	LABOR TERAPIA EN PSIQUIATRÍA	Baldajoz, A.	SALUT MENTAL
76	1966	TESIS SOBRE EL TEST DEL ÁRBOL DE KOCH	Segura, A. V.	SALUT
77	1964	VALOR DE LA ENCUESTA EN EL TRABAJO SOCIAL DE EMPRESA	Salvador, P.	SALUT
81	1961	ESTUDIO SOBRE LA VALORACIÓN SUBJETIVA DE LA FAMILIA, EN UN GRUPO DE NIÑOS ACOGIDOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Delgado, L.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
82	1964	TRABAJO DE CASOS REALIZADO EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA MUNICIPAL PARA MENORES NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO, DE ACUERDO CON LAS TÉCNICAS ACTUALES DE ASISTENCIA SOCIAL	Calvo, J.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
83	1964	FUNCIONAMIENTO DE UN GABINETE DE OBSERVACIÓN Y DIAGNÓSTICO PISO-SOCIAL, EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA PARA NIÑOS NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO	Calvo, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
86	1966	LABOR DE LA VSP EN LA MEDICINA PSICO-SOCIAL PREVENTIVA	Gavilán, M. T.	SALUT
88	1971	PROBLEMÁTICA EN LA INSERCIÓN SOCIAL EN UNAS NIÑAS A TRAVÉS DEL TRABAJO SOCIAL DE GRUPO	Bosch, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
89	no consta	SITUACIÓN ACTUAL DE LOS DEFICIENTES MENTALES CUYAS EDADES VAN DE LOS 15 A LOS 25 AÑOS Y RESIDEN EN MATARÓ	no consta	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
92	no consta	TIEMPO LIBRE DE LOS NIÑOS DEL BARRIO DE TRINIDAD NUEVA DE 7 A 14 AÑOS	Arajol, C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
93	no consta	EL OCIO EN EL ADOLESCENTE OBRERO	Sintes, M. C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
94	1967	ESTUDIO COMPARATIVO DE ADOLESCENTES EN DOS AMBIENTES SOCIALES DISTINTOS	Luque, M. L.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
95	1965	FUNCIONAMIENTO Y POSIBILIDAD DE UN CENTRO PILOTO DE DETECCIÓN DE NIÑOS SUBNORMALES MISIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL EN DICHO CENTRO	Allemandi, E.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA

96	1959	ACCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN EL GRUPO FAMILIAR DEL ALCOHÓLICO	Vidal, J.	SALUT
97	1972	ORIGEN SOCIAL Y ACTITUDES ANTE EL TRABAJO DE LOS DELINCUENTES	Rodrigo, J. A.	DELINQUÈNCIA
99	1968	ESTUDIO SOCIO RELIGIOSO MORAL Y CULTURAL DE LAS BARRACAS DEL CARMELO	Tarrero, C.	TS COMUNITARI
100	no consta	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LA PLANIFICACIÓN DE LA DEFICIENCIA MENTAL	Andreu, M. J.	SALUT
101	no consta	UNA OBRA SOCIAL Y PROPAGANDA	Ripoll, E.	TS COMUNITARI
104	1965	UN SUBURBIO DE BARCELONA: EL CAMPO DE LA BOTA	Domènech, R.	TS COMUNITARI
105	1970	EL TRABAJO SOCIAL EN LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Mercadé, M.	SALUT MENTAL
106	no consta	FUNCIÓN DEL CASEWORKER EN UN EQUIPO DE PSIQUIATRÍA INFANTIL	Carrera, N.	SALUT MENTAL
109	1972	INFLUENCIA DEL MEDIO FAMILIAR EN LA PERSONALIDAD DEL NIÑO	Sirgado, M. T.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
111	no consta	EL NIÑO SUBNORMAL Y SU PROBLEMÁTICA FAMILIAR	Santomá, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
112	no consta	INVESTIGACIÓN DE LOS FACTORES LIMITATIVOS QUE AFECTAN LA SITUACIÓN PROFESIONAL DEL ASISTENTE SOCIAL	Peña, R. M.	SALUT
113	1967	PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL DEL SUBNORMAL	Alain, G. C.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
114	1969	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR EN BARCELONA	de Bofarull, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
118	1965	TRABAJO OCUPACIONAL EN UN GRUPO DE ENFERMAS MENTALES	Piqué, A.	SALUT MENTAL
119	1964	TRASTORNOS DEL LENGUAJE	Lope, C.	SALUT
120	1957	EL NIÑO, LA FAMILIA Y LA ESCUELA	Trabal, A.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
121	no consta	EL APOORTE DE PIAGET A LA PSIQUIATRÍA INFANTIL E INVESTIGACIÓN SOBRE CONSERVACIÓN	Rodríguez, M.	SALUT MENTAL

		ESPACIAL		
122	1966	LAS TEORÍAS DEL PROFESOR JEAN PIAGET Y SU CONTRIBUCIÓN AL CONOCIMIENTO DEL HOMBRE	Rodríguez, M. C	SALUT
123	no consta	LA INVALIDEZ COMO PROBLEMA SOCIAL	Trinchant, F.	TS COMUNITARI
125	1970	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES DEL NIÑO BORDERLINE	Arias, R. E.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
126	1963	ESTUDIO COMPARATIVO DE LA ENSEÑANZA DE ASISTENCIA SOCIAL EN ESPAÑA Y EN EEUU	Puig, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
127	no consta	LA TRABAJADORA SOCIAL ESCOLAR	Estil·les, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
128	no consta	EL ABSENTISMO LABORAL	Roig, A. M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
129	1966	ACTITUDES FAMILIARES EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES NO DIFERENCIADOS	Sanemetrio, R.	SALUT MENTAL
130	no consta	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LA ADOPCIÓN	Balagué, R.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
131	1964	EL TIEMPO LIBRE EN LA EDAD ESCOLAR (PARA LA HIGIENE MENTAL)	Garcia, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
132	1972	ESTUDIO SOCIOLÓGICO DEL GRUPO DE BARRACAS DE CASA ANTÚNEZ	López, M. P.	TS COMUNITARI
133	no consta	LA HEMOFILIA Y SU PROBLEMÁTICA SOCIAL	Isart, M. T.	SALUT
134	1970	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR Y SU INFLUENCIA EN LA RELACIÓN FAMILIA- ESCUELA	Carreras, M. P.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
135	no consta	LA SEGURIDAD SOCIAL EN ESPAÑA	Bonafonte, R. M.	SALUT
138	1964	ESTUDIO PSICOLÓGICO DE UN AMBIENTE RURAL	Sentis, R.	TS COMUNITARI
141	1989	PERSPECTIVAS DEL TRABAJO SOCIAL CON LOS PARALÍTICOS CEREBRALES	Barrau, M.	SALUT
143	1965	ASPECTOS DE TRABAJO SOCIAL EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Piqué, E.	SALUT MENTAL

145	1962	INFLUENCIA DE LA FAMILIA, DE LA SOCIEDAD Y LA HERENCIA EN LA INADAPTACIÓN INFANTIL	Oca, M. P.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
146	1966	LA FARMACOFILIA EN LOS COLEGIOS MAYORES FEMENINOS DE BARCELONA	Beotas, M. J.	SALUT
147	no consta	LA INADAPTACIÓN INFANTIL EN LA ESCUELA	Herrero, M.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
150	1984	VIVIENDAS?	Cruz, M. T.	TS COMUNITARI
151	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA: PARA NIÑOS	Serrano, N.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA
152	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA, PARA ADULTOS	Bas, M. A.	INFÀNCIA- ADOLESCÈNCIA

5.1.3 Anàlisi dels àmbits de les tesines i els àmbits segons les autores entrevistades

Les tesines que hem seleccionat per buidar i analitzar s'agrupen en 4 àmbits principals que són salut, salut mental, infància i adolescència, treball social comunitari i delinqüència, amb les seves perspectives subcategories divisòries. A més de les entrevistes realitzades a diferents autores d'aquestes tesines. A continuació realitzarem l'anàlisi de les tesines i del contingut de les entrevistes per cada àmbit:

5.1.3.1 Salut i salut mental

5.1.3.1.1 Salut

Moltes de les tesines estudiades a l'àmbit de Salut tracten temes relacionats amb malalties i trastorns freqüents en aquella època, amb els centres d'urgència i hospitals, l'alcoholisme, i de com es treballa en aquests casos des del punt de vista del treball social i sobre l'assistència social en els centres de salut i analitzen els instruments experimentals i tests que s'utilitzaven en aquella època en l'àmbit sanitari.

Taula 2. Tesines d'àmbit Salut

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
1	1964	POSIBILIDADES DE LA PSICOTERAPIA RELIGIOSA EN EL TRATAMIENTO DEL ALCOHÓLICO	de la Viala, P.
5	1964	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LOS HOSPITALES	Bou, M.
23	no consta	ESQUEMA GENERAL PSICOLÓGICO Y SOCIAL DEL CÁNCER EN NUESTRA CULTURA	Quesada, J.
26	1969	ACTITUDES Y MECANISMOS DE DEFENSA EN LA ENTREVISTA	Mañé, M. R.
27	1964	LOS ENFERMOS EPILÉPTICOS, SU ENFERMEDAD, SU RECUPERACIÓN CARA A LA SOCIEDAD.PAPEL DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA	Arazuri, M. N.
38	1965	TRABAJO SOCIAL EN BANCO DE SANGRE HOSPITALARIO	Martínez, C.
40	1974	EL MINUSVÁLIDO COMO PERSONA	Rosales, C.
46	1963	EL NIÑO SUBNORMAL EN UN INTERNADO	Pons, M.
47	1958	IMPORTANCIA DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN EL PROBLEMA DE LA OLIGOFRENIA EN LA INFANCIA	Fontanals, J.
49	1957	TEST PARA LA MEDIDA DE LA INTELIGENCIA DE GOODENOUGH	Morante, I.
50	1964	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES QUE PRESENTA EL ENFERMO EPILÉPTICO DURANTE SU RECUPERACIÓN	De Dalmases, D.
54	1966	EL VALOR DE LA ENTREVISTA EN EL SERVICIO DE TRANSFUSIONES DEL HOSPITAL CLÍNICO PROVINCIAL DE BARCELONA	Mayol, M. C.
67	1966	LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA DE URGENCIA: EL PROBLEMA DE LOS ALCOHÓLICOS	Juncosa, E.
69	1963	LA ASISTENCIA SOCIAL EN EL HOSPITAL CLÍNICO Y PROVINCIAL DE BARCELONA	Roca, R.
70	1970	DIVULGACIÓN DE LA LABOR DEL GRUPO PSICOTERAPÉUTICO EN LA ENFERMEDAD ALCOHÓLICA	Bargallo, M.
76	1966	TESIS SOBRE EL TEST DEL ÁRBOL DE KOCH	Segura, A. V.
77	1964	VALOR DE LA ENCUESTA EN EL TRABAJO SOCIAL DE EMPRESA	Salvador, P.
86	1966	LABOR DE LA VSP EN LA MEDICINA PSICO-SOCIAL PREVENTIVA	Gavilán, M. T.
96	1959	ACCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN EL GRUPO FAMILIAR DEL ALCOHÓLICO	Vidal, J.

100	no consta	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LA PLANIFICACIÓN DE LA DEFICIENCIA MENTAL	Andreu, M. J.
112	no consta	INVESTIGACIÓN DE LOS FACTORES LIMITATIVOS QUE AFECTAN LA SITUACIÓN PROFESIONAL DEL ASISTENTE SOCIAL	Peña, R. M.
119	1964	TRASTORNOS DEL LENGUAJE	Lope, C.
122	1966	LAS TEORÍAS DEL PROFESOR JEAN PIAGET Y SU CONTRIBUCIÓN AL CONOCIMIENTO DEL HOMBRE	Rodríguez, M. C
133	no consta	LA HEMOFILIA Y SU PROBLEMÁTICA SOCIAL	Isart, M. T.
135	no consta	LA SEGURIDAD SOCIAL EN ESPAÑA	Bonafonte, R. M.
141	1989	PERSPECTIVAS DEL TRABAJO SOCIAL CON LOS PARALÍTICOS CEREBRALES	Barrau, M.
146	1966	LA FARMACOFILIA EN LOS COLEGIOS MAYORES FEMENINOS DE BARCELONA	Beotas, M. J.

5.1.3.1.1.1 Alcoholisme

Taula 3. Tesines categoria "Alcoholisme" en Salut

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
1	1964	POSIBILIDADES DE LA PSICOTERAPIA RELIGIOSA EN EL TRATAMIENTO DEL ALCOHÓLICO	de la Viala, P.
67	1966	LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA DE URGENCIA: EL PROBLEMA DE LOS ALCOHÓLICOS	Juncosa, E.
70	1970	DIVULGACIÓN DE LA LABOR DEL GRUPO PSICOTERAPÉUTICO EN LA ENFERMEDAD ALCOHÓLICA	Bargallo, M.
96	1959	ACCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN EL GRUPO FAMILIAR DEL ALCOHÓLICO	Vidal, J.

En les tesines analitzades trobem que els diferents autors posen èmfasi en la importància de l'acompanyament de la visitadora social psicòloga per a la rehabilitació de la persona

alcohòlica. Vidal (1959), fa un estudi de 20 informes socials de persones amb alcoholisme d'una clínica psiquiàtrica en la tesina "Acción de la visitadora social psicóloga en el grupo familiar del alcohólico". En aquest estudi divideix en dos grups de 10 els malalts diagnosticats amb alcoholisme (grup A i B), on la visitadora social psicóloga intervé activament en el primer grup per a què el pacient donat d'alta s'integri en el grup familiar, i es manté passiva en el segon grup. Com a resultat, en els casos en els quals la VSP³ es va limitar a una acció passiva, el nombre d'alcohòlics no ben acceptats en el medi familiar va ser el més alt. Aquest estudi demostra, per tant, la importància del paper actiu de la VSP en la intervenció social.

Bargallo (1969), a la seva tesina "Divulgación de la labor de un grupo psicoterapéutico en la enfermedad alcohólica", emfatitza en la idea de la integració en la societat dels alcohòlics i pretén demostrar la importància de l'assistent social en el tractament de l'alcoholisme. Creu que són necessaris canvis dins de la societat que permetin al malalt la seva reintegració un cop superada la seva malaltia i que per a millorar les relacions humanes en el pla familiar y social és molt útil la labor de l'assistent social. També ens parla de l'eficàcia i de la utilitat de crear equips de teràpia psicosocial que compleixin la funció de control estadístics que "permeti un coneixement autèntic de la realitat social de l'alcoholisme i faciliti les vies per la rehabilitació psicològica i social d'aquests malalts" (pàg. 3).

També ens parla de psicoteràpia de la Viala (1964), en la seva tesina "Posibilidades de la psicoterapia religiosa en el tratamiento del alcohólico", on intenta demostrar la convicció de que la psicoteràpia religiosa pot ser valuosa en el tractament de l'alcoholisme. L'alcoholisme sembla ser una problemàtica freqüent en aquella època, com també ens explica de la Viala (1964) en la seva primera conclusió del seu estudi on exposa les següents conclusions extretes sobre l'estat de l'alcoholisme en aquell moment:

"Primera conclusión: la intoxicación alcohólica constituye hoy uno de los más importantes y generalizados problemas, desde el punto de vista médico, social y de salud mental.

Segunda conclusión: en la mayoría de los países se ha constatado un aumento de los ingresos en las Instituciones Psiquiátricas a consecuencia del alcoholismo" (pàg. 5).

³ Visitadora Social Psicóloga

Sobre la problemàtica de l'alcoholisme també ens parla Juncosa (1966) a la seva tesina "La institución psiquiátrica de urgencia: el problema de los alcohólicos", on té com a objectius conèixer i aprofundir en la problemàtica de l'alcoholisme i estudiar el problema que representa en les institucions. Exposa de manera objectiva unes dades, característiques i possibilitats de la Institució i dins d'ella el problema dels alcohòlics. És un estudi on es reflexa les experiències recollides i apreses en el transcurs d'un any dins de la institució.

En l'entrevista E5, respecte a la pregunta sobre quines eren les funcions del treballador social en aquell moment, l'entrevistada ens va parlar de les funcions que tenien dins d'un hospital psiquiàtric a Sant Boi, i sobre el treball amb pacients diagnosticats amb alcoholisme ens va dir el següent:

"Paral·lelament, una altra funció era fer grups de famílies. Per exemple, amb alcohòlics té molta importància treballar la relació amb les famílies, i no diguem de persones amb un llarg internament que alomillar la família els havia oblidat com aquell que diu. Després, fer que els malalts siguessin més personalitzats, que poguessin tenir cura de la seva autonomia..." (E5, 21 de novembre del 2018).

5.1.2.1.1.2 Assistència Social

Taula 4. Tesines categoria "Assistència Social" en l'àmbit de Salut

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
5	1964	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LOS HOSPITALES	Bou, M.
69	1963	LA ASISTENCIA SOCIAL EN EL HOSPITAL CLÍNICO Y PROVINCIAL DE BARCELONA	Roca, R.
100	no consta	LA ASISTENCIA SOCIAL EN LA PLANIFICACIÓN DE LA DEFICIENCIA MENTAL	Andreu, M. J.
112	no consta	INVESTIGACIÓN DE LOS FACTORES LIMITATIVOS QUE AFECTAN LA SITUACIÓN PROFESIONAL DEL ASISTENTE SOCIAL	Peña, R. M.

Dintre de l'àmbit de la Salut hem vist que hi ha unes quantes tesines que parlen sobre l'assistència social, per tant, ens ha semblat adient centralitzar-ho com un subtema.

L'autora Bou (1964), amb la tesina "La asistencia social en los hospitales" ens explica la història de com va aparèixer l'assistència social, els hospitals i la part psiquiàtrica de la salut. Trobem les visitadores socials com a intermediaries entre els malalts, els metges i les famílies. Com ara l'autora Roca (1963) amb la tesina "La asistencia social en el hospital clínico y provincial de Barcelona", ens descriu el paper del treballador social com a assistent social a l'hospital clínic i provincial de Barcelona entre els anys 1954-1964. Ens explica com funciona l'assistència social de l'hospital i quines són les principals funcions del treballador social, finalitzant amb la proposta de la creació d'un Gabinet d'assistència social a l'entrada de l'hospital.

Andreu (no consta data) a la tesina "La asistencia social en la planificación de la deficiencia mental" on crea un mètode en relació amb el vincle de les famílies amb els seus fills que pateixen d'una deficiència mental i com aquest se sent respecte a com el tracten.

5.1.3.1.1.3 Instruments experimentals

Taula 5. Tesines categoria "Instruments experimentals" en l'àmbit de Salut

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
49	1957	TEST PARA LA MEDIDA DE LA INTELIGENCIA DE GOODENOUGH	Morante, I.
76	1966	TESIS SOBRE EL TEST DEL ÁRBOL DE KOCH	Segura, A. V.
122	1966	LAS TEORÍAS DEL PROFESOR JEAN PIAGET Y SU CONTRIBUCIÓN AL CONOCIMIENTO DEL HOMBRE	Rodríguez, M. C.

Una altra categoria que ens ha semblat interessant per analitzar és la d'instruments experimentals, ja que vam trobar tres tesines que parlaven d'aquest tema i ens cridava l'atenció les diferents teories i test que es podien utilitzar per mesurar diversos temes, com per exemple, la intel·ligència.

D'una banda, Morante (1957) en la seva tesina "Test para la medida de la inteligencia de Goodenough" volia estudiar el test i comprovar la seva validesa universal a partir dels resultats d'un test fet a 300 estudiants espanyols entre 4 i 13 anys, seguidament fa un anàlisi dels 300 dibuixos i mitjançant gràfiques mostra el percentatge de freqüència dels ítems.

Ventura (1966) , amb la seva tesina "Tesis sobre el test del árbol de Koch", parla sobre un estudi comparatiu i de probabilitats entre el diagnòstic que ens ofereix el "test de l'arbre" de K. Koch i altres proves objectives de la personalitat. Ventura (1966) també ens explica la naturalesa del test de l'arbre: "El test consta, d'una nova tècnica on es dissenyava el fullatge de l'arbre, fent notar la dificultat o incapacitat en front el deure, per falta d'aptitud artístiques" (p. 2).

Una de les autores en les entrevistes realitzades ens explica la seva motivació per escollir la temàtica dels instruments experimentals:

Yo me ganaba la vida muy bien con el árbol, volviendo a la naturaleza, y era un tema que me interesaba, en el que yo me sentía muy fuerte, porque creo que no había otra persona en ese momento en España que hiciera lo del test del árbol de Koch. Y me pareció que tenía suficiente elemento como para aportar algo. (E6, 7 de desembre de 2018).

Per últim, "Las teorías del profesor Jean Piaget y su contribución al conocimiento del hombre" escrita per Rodríguez (1966) exposa les teories de la percepció que va proposar el Professor Piaget en un dels seus estudis sobre la percepció. I es realitza un estudi en nens per conèixer la seva noció espacial. L'autora en la seva tesina extreu unes conclusions interessants:

"Primera: La nostre investigació demostra amb gran claredat l'anada progressiva en l'adquisició d'una noció (en aquest cas la d'espai), fins assolir l'equilibri, és a dir la conservació de la noció.

Segona: Aquest equilibri correspon als nens estudiats, a una edat mitja de 9 anys.

Tercera: S'ha comprovat que abans d'aquesta edat el nen està encara sota el domini del coneixement perceptiu" (p.2).

5.1.3.1.1.4 Malalties i trastorns

Taula 6. Tesines categoria “Malalties i trastorns” en l'àmbit de Salut

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
23	no consta	ESQUEMA GENERAL PSICOLÓGICO Y SOCIAL DEL CÁNCER EN NUESTRA CULTURA	Quesada, J.
27	1964	LOS ENFERMOS EPILÉPTICOS, SU ENFERMEDAD, SU RECUPERACIÓN CARA A LA SOCIEDAD PAPEL DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA	Arazuri, M. N.
50	1964	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES QUE PRESENTA EL EPILÉPTICO DURANTE SU RECUPERACIÓN	De Dalmases, D.
119	1964	TRASTORNOS DEL LENGUAJE	Lope, C.
133	no consta	LA HEMOFILIA Y SU PROBLEMÁTICA SOCIAL	Isart, M. T.

En quant a les malalties i trastorns en l'àmbit de la salut, com podem veure hi ha 5 tesines que parlen del tema, i ens ha semblat interessant analitzar-les.

Quesada (no consta data), a la seva tesina titulada “Esquema general psicológico y social del cáncer nuestra cultura”, ens posa en situació d'una persona amb malaltia de càncer i com això li afecta psicològicament. Llavors ens presenta la seva idea sobre com hauria de ser la intervenció des del treball social amb una perspectiva psicosocial.

Nieves (1964) amb la tesina “Los enfermos epilépticos: su enfermedad, su recuperación, cara a la sociedad. Papel de la visitadora social psicóloga”, ens explica la malaltia de l'epilèpsia i la seva evolució en la història del tractament. Explica la funció de la visitadora social respecta a aquestes persones i les seves famílies, informació que podria complementar la tesina de Dalmases (1964), titulada “Problemas psico-sociales que presenta el niño epiléptico durante su recuperación” que parla sobre les problemàtiques socials i laborals de les persones que pateixen d'epilèpsia, i exposa que aquestes dificultats amb les que es troba el malalt en la reincorporació social són treball de la visitadora social psicòloga.

Sobre trastorns ens parla Lope (1964), en la seva tesina “Trastornos del lenguaje”, on pretén projectar la seva experiència professional sobre els trastorns del llenguatge i estimular la formació i especialització de les Visitadores Socials en aquest àmbit.

En la tesina “La hemofilia y su problemática social” (no consta) escrita per Isart amb la motivació d’una experiència viscuda per un familiar, vol remarcar la gravetat d’aquesta malaltia, ja que tal i com exposa “El 35% dels pacients sucumbeixen en el primer any de la vida i el 55% durant el primer lustre. Els adults rara vegada sobrepassen els quaranta” (p. 2). L’autora afirma també que la societat no presta al hemofílic el recolzament degut i que aquests requereixen i que per això s’haurien de crear centres de diagnòstic precoç, escoles especials per nens hemofílics, centres d’orientació professional i escoles o tallers per formació professional adequada.

5.1.3.1.2 Salut Mental

L’àmbit de salut mental és tractat en moltes de les tesines buidades i tracten sobre temes diversos i importants en l’actualitat. Tot i que abans es deia psiquiatria, ja que el terme salut mental es va incorporar més tard:

“Es deia Psiquiatria, la Salut Mental és un terme que s’incorpora més tard. Llavors era Psiquiatria, però clar, era molt interessant des del punt de vista d’uns estudiants de 20 anys que descobrien un món diferent i es feia molt atractiu. La nostra formació estava molt més dirigida a la intervenció social, a la participació amb les situacions socials més a prop de la comunitat” (E5, 21 Novembre de 2018).

Pel que hem pogut conèixer a partir de les entrevistes realitzades i per l’anàlisi de les tesines, la psicologia i psiquiatria han estat molt present en la formació i en la creació del Grau de Treball Social, on en aquella època entre els anys 1957 i 1964, el grau es trobava dins de la càtedra de psiquiatria de Barcelona i el títol que obtenien les autores era el de “Visitadora Social Psicòloga”. Una de les entrevistades va expressar el següent:

“No hi havia Col·legi de Treball Social. La vaig cursar a la Càtedra de Psiquiatria de la Universitat de Barcelona a la Facultat de Medicina, que és on va néixer l’Escola de Visitadores” (E5, 21 Novembre de 2018).

A continuació, veiem com estan distribuïdes les tesines per categories dins de l'àmbit de salut mental.

Taula 7. Tesines d'àmbit Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
13	1963	TRABAJO SOCIAL ESPECIALIZADO EN ... PSIQUIÁTRICOS... (ILEGIBLE)	Lozano, J.
19	1964	CASEWORK EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Enedáguila, M. D.
44	1963	ESTUDIO SOBRE RELACIONES HUMANAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS INTERNADOS EN UN SANATORIO PSIQUIÁTRICO	Prieto, N.
53	1966	VALORACIÓN DE LAS INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA ENFERMOS MENTALES	Beotas, T.
59	1964	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LOS ENFERMOS MENTALES DE UNA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Torrent, N.
62	1963	INVESTIGACIÓN DE LAS CARENCIAS AFECTIVAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES	Gego, M. E.
74	1967	NECESIDAD DE INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA LA READAPTACIÓN DEL ENFERMO MENTAL EN EL AMBIENTE FAMILIAR Y SOCIAL	no consta
75	1964	LABORTERAPIA EN PSIQUIATRÍA	Baldajoz, A.
105	1970	EL TRABAJO SOCIAL EN LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Mercadé, M.
106	no consta	FUNCIÓN DEL CASEWORKER EN UN EQUIPO DE PSIQUIATRÍA INFANTIL	Carrera, N.
118	1965	TRABAJO OCUPACIONAL EN UN GRUPO DE ENFERMAS MENTALES	Piqué, A.
121	no consta	EL APORTE DE PIAGET A LA PSIQUIATRÍA INFANTIL E INVESTIGACIÓN SOBRE CONSERVACIÓN ESPACIAL	Rodríguez, M.
129	1966	ACTITUDES FAMILIARES EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES NO DIFERENCIADOS	Sanemetro, R.
143	1965	ASPECTOS DE TRABAJO SOCIAL EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Piqué, E.

5.1.3.1.2.1 *Psiquiatria infantil*

Taula 8. Tesina categoria “Psiquiatria infantil” en l'àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
106	no consta	FUNCIÓN DEL CASEWORKER EN UN EQUIPO DE PSIQUIATRÍA INFANTIL	Carrera, N.
121	no consta	EL APORTE DE PIAGET A LA PSIQUIATRÍA INFANTIL E INVESTIGACIÓN SOBRE CONSERVACIÓN ESPACIAL	Rodríguez, M.

Les tesines agrupades en la categoria de psiquiatria infantil destaquen per diverses aportacions. Aquestes són dues, la primera escrita per l'autora Carrera (no consta l'any), que s'anomena: “Función del caseworker en un equipo de psiquiatria infantil”, es planteja l'eficàcia del “casework”, i vol demostrar-ho dins del servei de psiquiatria infantil.

Per altra banda, la tesina “El aporte de Piaget a la psiquiatria infantil e investigación sobre conservación espacial” de Rodríguez (no consta l'any), concretament aprofundeix en el desenvolupament mental del nen, té com a punt de referència a Piaget, un gran influent en la psicologia, pedagogia i psiquiatria infantil. A més ens parla dels diferents estadis i de l'adquisició de la noció espacial.

5.1.3.1.2.2. *Relacions humanes*

Taula 9. Tesina categoria “Relacions humanes” en l'àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
44	1963	ESTUDIO SOBRE RELACIONES HUMANAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS INTERNADOS EN UN SANATORIO PSIQUIÁTRICO	Prieto, N.
62	1963	INVESTIGACIÓN DE LAS CARENCIAS AFECTIVAS EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES	Gego, M. E.
129	1966	ACTITUDES FAMILIARES EN UN GRUPO DE ENFERMOS MENTALES NO DIFERENCIADOS	Sanemetro, R.

Les relacions humanes destaquen com una categoria d'importància en l'àmbit de salut mental, i com veiem són l'opció d'estudi en les següents tesines. Començant per com s'estableixen les relacions dins d'un grup de persones internades, com ho estudia l'autora

Prieto (1963), en “Estudio sobre relaciones humanas en un grupo de enfermos internados en un sanatorio psiquiátrico”, aquesta desenvolupa diversos qüestionaris i sociogrames. En la següent tesina, “Investigación de las carencias afectivas en un grupo de enfermos mentales” de Gego (1963), vol conèixer més concretament la importància de l’amor i les relacions afectives en el nucli familiar. Fa un repàs de l’evolució del concepte de família al llarg de la història i dels diferents models familiars existents, fins arribar al model familiar de la societat de la seva època.

Com veiem la família queda exposada com un factor important en el treball social amb els usuaris amb malalties mentals i es parla de la importància de treballar amb ella. A la tesina “Actitudes familiares en un grupo de enfermos mentales no diferenciados” de Sanametro (1966), explica el següent al respecte:

“Començant com a primer vincle de relació la família, ja que qualsevol persona malalta o sana, té que estar profundament lligat en aquesta unitat bàsica. Però en molts casos l’estabilitat individual és fràgil i es dificulta l’equilibri amb el seu voltant. Amb això poden aparèixer nous traumatismes que se li sumen als anteriors amb possibilitats de que ascendeixin els trastorns” (p. 11).

Per tant, Sanametro veu com a punt important la reconstrucció dels lligams de les relacions, ja que, és clara la necessitat del recolzament de la família com punt per la completa evolució de la persona.

5.1.3.1.2.3 Treball Social Psiquiàtric

Taula 10. Tesina categoria “Treball Social Psiquiàtric” en l’àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
13	1963	TRABAJO SOCIAL ESPECIALIZADO EN ... PSIQUIÁTRICOS... (ILEGIBLE)	Lozano, J.
19	1964	CASEWORK EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Enedáguila, M. D.
105	1970	EL TRABAJO SOCIAL EN LA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Mercadé, M.
143	1965	ASPECTOS DE TRABAJO SOCIAL EN UN CENTRO DE ASISTENCIA PSIQUIÁTRICA	Piqué, E.

A continuació, es pot veure un recull de les tesines que engloben la intervenció del treball social en tot aquest camp psiquiàtric. La primera tesina “Trabajo social especializado en [...] psiquiátricos [...]” (il·legible) de Lozano (1963), ens posiciona en l’evolució del treball social, centrant-se posteriorment en la funció del treballador social en un centre psiquiàtric d’urgència i l’influència que tenen en l’adaptació dels malalts mentals en diferents àmbits, com l’àmbit familiar, laboral i social. Trobem també que a la tesina “Aspectos de trabajo social en un centro de asistencia psiquiátrica”, Piqué (1965), vol reflectir l’actuació dels treballadors social en la relació del malalt mental amb la seva família. Com destaca l’autora a les conclusions de la tesina: “La treballadora social dins de l’equip mèdic té una funció determinada en quant a la col·laboració en la readaptació familiar, social i laboral del malalt.” (p.48). Per altra banda la tesina “El trabajo social en la institución psiquiátrica” de Mercadé (1970), es centra en la funció del treballador social en les institucions psiquiàtriques, però en concret veu la secció de dones amb malaltia mental.

Per últim, Enedáguila (1964), en el seu estudi “CASEWORK” en un centre de assistència psiquiatria”, té la finalitat de que aquest sigui un estímul professional en els diversos camps d’actuació i de l’ensenyament pels futurs professionals. L’autora mostra una preocupació per la formació i per l’escassetat del material didàctic en el camp psiquiàtric.

5.1.3.1.2.4 Institucions intermitges

Taula 11. Tesina categoria “Institucions intermitges” en l’àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
53	1966	VALORACIÓN DE LAS INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA ENFERMOS MENTALES	Beotas, T.
74	1967	NECESIDAD DE INSTITUCIONES INTERMEDIAS PARA LA READAPTACIÓN DEL ENFERMO MENTAL EN EL AMBIENTE FAMILIAR Y SOCIAL	María Angeles Unzeta

Cal destacar la importància de que hi hagi institucions intermitges perquè els malalts mentals tinguin una bona adaptació. Això ho podem veure a la tesina de Beotas (1966), “Valoración de las instituciones intermedias para enfermos mentales”, en la qual ens explica que aquestes institucions tenen la funció de fer que les persones malaltes puguin superar els seus conflictes i puguin adaptar-se al medi ambients que els envolta. Per altra

banda, Unzeta (1967), en “Necesidad de instituciones intermedias para la readaptación del enfermo mental en el ambiente familiar y social”, remarca també la importància de crear institucions intermediaries per tal de que els malalts puguin anar tenint contacte amb la societat. Parla de la creació d’unes “petites llars”, no només per ajudar als malalts, sinó també per poder descongestionar els hospitals i així poder treballar amb un número reduït de persones, per tal de que aquestes no s’acabin convertint en un número.

Per tant, en les dues tesines, el principal objectiu o propòsit és aconseguir la integració dels malalts mentals a la societat i família.

5.1.3.1.2.5 *Laborterapia*

Taula 12. Tesina categoria “Laborterapia” en l’àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
75	1964	LABORTERAPIA EN PSIQUIATRÍA	Baldajoz, A.
118	1965	TRABAJO OCUPACIONAL EN UN GRUPO DE ENFERMAS MENTALES	Piqué, A.

En aquesta categoria es vol mostrar la “laborterapia” com un nou camp d’acció per la Visitadora Social Psicòloga. Segons Baldajoz (1964), en la seva tesina “Laborterapia en psiquiatria” destaca que la laborterapia és una part fonamental en el tractament integral del malalt mental, ja que on es practica la terapia ocupacional es senten més humanitzats i s’aconsegueix la seva socialització. Finalitza argumentant que la Visitadora Social Psicòloga és la més adequada per aquesta labor:

“Ja que la Visitadora Social Psicòloga posseeix els coneixements i aptituds bàsiques per a l’exercici d’aquesta professió, complementant aquests estudis amb una especialització en terapèutica ocupacional, serà la persona idònea per a l’exercici d’aquesta especialitat” (p. 83).

També en aquesta categoria es destaca el treball ocupacional, mitjançant l’estudi de Piqué (1965), en la tesina “Trabajo ocupacional en un grupo de enfermas mentales” la qual vol veure en aquesta com el treball en grup aconsegueix una millor evolució de les malalties psíquiques.

5.1.3.1.2.6 *Estudis Socials*

Taula 13. Tesina Categoria “Estudis Socials” en l’àmbit de Salut Mental

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
59	1964	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LOS ENFERMOS MENTALES DE UNA INSTITUCIÓN PSIQUIÁTRICA	Torrent, N.

En aquesta categoria s’estudien els factors socials propis dels internats, com ho fa l’autora Torrent (1964), a la seva tesina “Estudio social sobre los enfermos mentales de una institución psiquiátrica”. Aquest estudi el porta a terme a partir de qüestionaris i informes per tal d’aconseguir un perfil social, concretament el de la clínica de Santa Coloma de Gramenet, i també donar una orientació terapèutica-assistencial a l’equip. Per dur a terme aquest estudi, s’han utilitzat diferents factors per construir el perfil social de la clínica, com per exemple: Edat, sexe, naturalesa, professió, nivell cultural, etc.

5.1.3.2 Treball Social Comunitari

En aquest àmbit de les tesines i dels àmbits segons les autores entrevistades, hem cregut oportú subdividir en tres grups més centralitzats el Treball social comunitari. En aquest apartat trobem un anàlisi sobre el Treball Social Comunitari en barris, com es veu la diversitat funcional segons el treball social comunitari i en un punt tractarem la migració.

Taula 14. Tesines d’àmbit Treball Social Comunitari

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
3	1962	APORTACIÓN AL ESTUDIO SOCIOLOGICO DE LA REGIÓN ASTURIANA	Martínez, M. A.
7	no consta	ESTUDIO SOCIO-CULTURAL DE LA PROBLEMÁTICA PROFESIONAL EN EL ADOLESCENTE VARÓN	Rueda, J.
25	1971	ESTUDIO SOBRE LA PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL Y PERSPECTIVAS DE TRABAJO SOCIAL DE COMUNIDAD EN EL BARRIO DE POMAR (BADALONA)	Crispí, M. L.
30	1964	ENSAYO SOBRE EL BARRIO MAS ENLAIRE	Zamora, M. R.
36	1966	EL CIEGO Y LA SOCIEDAD. ACTITUDES RECÍPROCAS	Panera, E.
41	1964	GRADO DE ASIMILACIÓN DE UNA MINORÍA RELIGIOSA EN BARCELONA	Llunell, M. P.

56	1963	LA CIUDAD SATÉLITE DE SAN ILDEFONSO DE CORNELLÀ	Soldevila, F.
58	1967	PROYECTO DE DESARROLLO COMUNITARIO EN LAS HURDES ALTAS	Gual, R.
60	1964	ENSAYO SOBRE UNA NUEVA COMUNIDAD	Simó, T.
61	1967	EL DISMINUIDO FÍSICO DEL APARATO LOCOMOTOR Y EL TRABAJO	Cadena, C.
68	1969	INADAPTACIÓN Y FAMILIA	M. P.
99	1968	ESTUDIO SOCIO RELIGIOSO MORAL Y CULTURAL DE LAS BARRACAS DEL CARMELO	Tarrero, C.
101	no consta	UNA OBRA SOCIAL Y PROPAGANDA	Ripoll, E.
104	1965	UN SUBURBIO DE BARCELONA: EL CAMPO DE LA BOTA	Domènech, R.
123	no consta	LA INVALIDEZ COMO PROBLEMA SOCIAL	Trinchant, F.
132	1972	ESTUDIO SOCIOLÓGICO DEL GRUPO DE BARRACAS DE CASA ANTÚNEZ	López, M. P.
138	1964	ESTUDIO PSICOLÓGICO DE UN AMBIENTE RURAL	Sentis, R.
150	1984	¿VIVIENDAS?	Cruz, M. T.

5.1.3.2.1 *Treball social comunitari en barris*

Taula 15. Tesines categoria “Treball social comunitari en barris”

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
25	1971	ESTUDIO SOBRE LA PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL Y PERSPECTIVAS DE TRABAJO SOCIAL DE COMUNIDAD EN EL BARRIO DE POMAR (BADALONA)	Crispí, M. L.
30	1964	ENSAYO SOBRE EL BARRIO MAS ENLAIRE	Zamora, M. R.
99	1968	ESTUDIO SOCIO RELIGIOSO MORAL Y CULTURAL DE LAS BARRACAS DEL CARMELO	Tarrero, C.
104	1965	UN SUBURBIO DE BARCELONA: EL CAMPO DE LA BOTA	Domènech, R.

En aquest subapartat ens hem volgut centrar en el treball social comunitari que investiguen les autores dintre dels barris. La tesina de Crispí (1971), amb el títol “Estudio sobre la

problemàtica psico-social y perspectivas de trabajo social de comunidad en el barrio de Pomar (Badalona)”, l’autora ens presenta una investigació de les dades del barri del Pomar per posteriorment buscar una solució des d’una perspectiva comunitària. Mentre que, l’autor Zamora (1964), amb la tesina que es titula “Ensayo sobre el barrio mas enlaire”, l’autora situa la seva investigació al barri de Enlaire de Blanes.

També podem trobar que la tesina de Tarrero (1968), “Estudio socio religioso moral y cultural de las barracas del Carmelo”, l’autora ens ubica al barri del Carmel, i ens ha sorprès perquè investiga aspectes tals com la moralitat, la cultura y la religió, que en altres tesines d’investigació sobre un territori no hem vist.

Amb tot això, també creiem oportú destacar l’autora Ripoll (no consta data), amb la tesina “Una obra social y propaganda”, on l’autora crea la seva pròpia obra social y la seva posada a la pràctica tot fent servir la propaganda publicitària.

5.1.3.2.2 Diversitat funcional

Taula 16. Tesines categoria “Diversitat funcional” en l’àmbit de Treball Social Comunitari

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
36	1966	EL CIEGO Y LA SOCIEDAD. ACTITUDES RECÍPROCAS	Panera, E.
61	1967	EL DISMINUIDO FÍSICO DEL APARATO LOCOMOTOR Y EL TRABAJO	Cadena, C.
123	no consta	LA INVALIDEZ COMO PROBLEMA SOCIAL	Trinchant, F.

Amb l’anàlisi de les tesines en l’àmbit del Treball Social Comunitari, hem pogut veure que hi ha algunes referències als problemes que tenen les persones que pateixen algun tipus de diversitat funcional respecte a l’acceptació de la societat. Trobem per exemple a l’autora hermana Panera (1966), amb la tesina titulada “El ciego y sociedad. Actitudes recíprocas”, que ens presenta la problemàtica de les persones cegues de la època, les seves necessitats i com aquests estan apartats de la societat en aquella època.

Per altra banda, trobem la tesina “El disminuido físico del aparato locomotor y el trabajo” de Concepción Cadena (1967), que ens presenta en aquest cas la problemàtica de les persones minusvàlides com una persona aïllada i amb dificultats per la reinserció laboral. També tenim a Trinchant (no consta data), a “La invalidez como problema social” exposant la problemàtica de les persones invàlides com ara les enfermetats que poden patir i les dificultats en quan a establir relacions socials, des d’una perspectiva de canvi i de buscar possibles solucions, proposant actuacions segons les seves necessitats essencials.

5.1.3.2.3 Migració

Taula 17. Tesines categoria “Migració” en l’àmbit de Treball Social Comunitari

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
29	1970	TRABAJO SOCIAL EN ZONAS RURALES.POSIBLES SOLUCIONES A LA SITUACIÓN SOCIOECONÓMICA DEPRIMIDA DE LOS PUEBLOS DEBIDO AL FENÓMENO MASIVO DE LA INMIGRACIÓN	Mediavilla, B.

Ens ha semblat interessant analitzar la tesina “Trabajo social en zonas rurales. Posibles soluciones a la situación socioeconómica deprimida de los pueblos debido al fenómeno masivo de la inmigración” de Mediavilla (1970), perquè aquesta vol treballar des de l’àmbit comunitari la integració de les persones que emigran de les zones rurals a les ciutats, i trobar solucions per evitar l’èxode rural que s’estava ocasionant en aquells anys.

5.1.3.2.4 Anàlisi de les entrevistes a les autores segons l’àmbit de Treball Social Comunitari

Després d’aquest anàlisi sobre les tesines en referència a l’àmbit del Treball Social Comunitari, hem cregut convenient analitzar el que ens van dir les autores entrevistades sobre la temàtica, ja que hem pogut veure que no hi ha cap vinculació entre del que ens parlen les tesines sobre el tema, i el que ens diuen les autores entrevistades. Creiem que això és degut a que ens parlen sobre les seves experiències per exemple en quan als recursos, i no n’hi ha tesines que es centralitza en aquesta branca del Treball Social Comunitari.

Les entrevistades es refereixen al treball social comunitari com a la capacitat de crear recursos, treballar socialment no només cap a un individu o un col·lectiu si no en relació a tota la societat. Hi havia una manca total de recursos i a partir d'això una gran necessitat d'aquests com a professionals.

“Llavors, quin treball social vols fer si no hi ha recursos? Llavors jo deia que com a treballadora social sento la necessitat de crear recursos i penso que ho hem de fer nosaltres, crear recursos socials. Treballar socialment. És a dir, el client no sols era l'individu, sino tota la societat. i per això jo deia que un centre social era imprescindible per a crear recursos comunitaris. Llavors, quan aquesta em diu que fan oposicions per anar a centres socials li dic: m'interessa” (E3, 16 de novembre del 2018).

Podem relacionar-ho amb la definició de Carmona i Rebollo. Aquesta ens diu que és “el procés de dinamització de relacions socials de cooperació entre els membres d'un determinat àmbit o espai de convivència a la ciutat per aconseguir millorar el benestar quotidià de les persones” (Carmona i Rebollo, 2009, 7).

Les principals demandes eren de necessitats bàsiques, ens trobem en un moment amb molta manca de recursos bàsics. A partir d'aquestes demandes s'habilitaven els diferents càrrecs de l'acció comunitària: dintre d'un barri tothom s'oferia a poder fer allò que se li donava bé, mostrant a la comunitat els seus propis recursos:

“Llavors van començar a dir i tot el que van dir eren necessitats bàsiques. [...] Quan vam acabar vam reunir les mares, que també les mares havien col·laborat fent els fulards de color, i llavors en vam reunir per dir com ha anat i jo vaig dir “Quins problemes teniu al barri?”, van ser el primer contacte que vam tenir aquest que us explico i em van començar a explicar i tot eren necessitats bàsiques. I jo vaig dir, bueno esclar, son molts problemes, anem a establir prioritat. Comencem per dos, els mes importants i després ja anirem treballant els altres. I vaig dir, pels altres, si de cas, posem a algú per fer memòria i vam fer grups però bueno, en veritat totes van treballar per lo mateix. I llavors jo dic “establim prioritats” i em van dir “el mercat” o sigui que volien un mercat”

E3, (16 de novembre del 2018)

5.1.3.3 Infància i adolescència

Les tesines d'aquesta temàtica tracten les següents problemàtiques: nens amb discapacitat intel·lectual, la influència familiar del nen, la inadaptació del nen a l'escola o entorn, el temps lliure del nen, la formació del treball social, les institucions benèfiques, el

treball social escolar, diferents estudis comparatius, l'absentisme laboral, les adopcions i la delinqüència infantil i juvenil.

Taula 18. Tesines d'àmbit Infància i Adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
4	1964	CAUSAS SOCIO-FAMILIARES Y ESCOLARES DEL AUSENTISMO ESCOLAR	Sarri, M. D.
10	1961	ALBERGUES Y COLONIAS DE VACACIONES	La Vergne, J.
12	1964	TEORIA Y PRACTICA DE LA EDUCACIÓN ESPECIAL	González, A. M.
16	no consta	PROBLEMÁTICA VOCACIONAL DE LA ADOLESCENTE	Xarrié, M.
17	1964	NIÑOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Dalmau, M. E.
18	1964	ESTUDIO SOBRE LA FORMACIÓN SUPERIOR EN TRABAJO SOCIAL	Castells, M. M.
22	1965	PROBLEMAS DE LOS NIÑOS INADAPTADOS Y ALGUNAS SOLUCIONES	no consta
24	1965	FORMACIÓN HUMANA DEL TRABAJO SOCIAL EL MONITORADO	Tremoleda, M.
28	1963	LA AUTORIDAD Y LOS MUCHACHOS DIFÍCILES	Climent, M.
31	1964-1965	PLANIFICACIÓN DE LOS SERVICIOS PARA SUBNORMALES EN BARCELONA	Martínez, A.
32	1964	TIEMPO LIBRE: ESTUDIO REALIZADO EN ALUMNOS VARONES DE BACHILLERATO Y PREUNIVERSITARIOS	Blanxart, N.
33	no consta	EL NIÑO INMIGRADO DE SUBURBIO Y LA ESCUELA	Estil·les, M. E.
37	1963	FUNCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN LA ESCUELA	Catalan, M. E.
39	1965	CLUBS TERAPÉUTICOS, SU PAPEL EN LA INTEGRACIÓN DE LOS DESADAPTADOS	Álvarez, M. P.
43	1964	TIEMPO LIBRE: ESTUDIO REALIZADO EN ALUMNOS VARONES DE BACHILLERATO Y PREUNIVERSITARIOS	Blanxart, N.
45	1964	DESARROLLO DE LAS ESCUELAS DE SERVICIOS SOCIALES EN ESPAÑA	Arrieta, M. R.
51	1971	INFLUJO DEL AMBIENTE FAMILIAR EN EL RENDIMIENTO ESCOLAR	Mata, C.

55	1965	EL TIEMPO LIBRE DEL SUBNORMAL	Puig, M. T.
57	1967	FUNCIÓN Y POSIBILIDADES DE LA ASISTENCIA SOCIAL EN UN CENTRO PARA EL DIAGNÓSTICO Y REEDUCACIÓN DE NIÑOS DISLÉXICOS	Baró, C.
63	1965	INSUFICIENCIAS ESCOLARES EN NIÑOS NO OLIGOFRÉNICOS: APORTACIÓN DEL TRABAJADOR SOCIAL	Rojas, C.
81	1961	ESTUDIO SOBRE LA VALORACIÓN SUBJETIVA DE LA FAMILIA, EN UN GRUPO DE NIÑOS ACOGIDOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Delgado, L.
82	1964	TRABAJO DE CASOS REALIZADO EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA MUNICIPAL PARA MENORES NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO, DE ACUERDO CON LAS TÉCNICAS ACTUALES DE ASISTENCIA SOCIAL	Calvo, J.
83	1964	FUNCIONAMIENTO DE UN GABINETE DE OBSERVACIÓN Y DIAGNÓSTICO PISO-SOCIAL, EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA PARA NIÑOS NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO	Calvo, M.
88	1971	PROBLEMÁTICA EN LA INSERCIÓN SOCIAL EN UNAS NIÑAS A TRAVÉS DEL TRABAJO SOCIAL DE GRUPO	Bosch, M.
89	no consta	SITUACIÓN ACTUAL DE LOS DEFICIENTES MENTALES CUYAS EDADES VAN DE LOS 15 A LOS 25 AÑOS Y RESIDEN EN MATARÓ	no consta
92	no consta	TIEMPO LIBRE DE LOS NIÑOS DEL BARRIO DE TRINIDAD NUEVA DE 7 A 14 AÑOS	Arajol, C.
93	no consta	EL OCIO EN EL ADOLESCENTE OBRERO	Sintes, M. C.
94	1967	ESTUDIO COMPARATIVO DE ADOLESCENTES EN DOS AMBIENTES SOCIALES DISTINTOS	Luque, M. L.
95	1965	FUNCIONAMIENTO Y POSIBILIDAD DE UN CENTRO PILOTO DE DETECCIÓN DE NIÑOS SUBNORMALES MISIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL EN DICHO CENTRO	Allemandi, E.
109	1972	INFLUENCIA DEL MEDIO FAMILIAR EN LA PERSONALIDAD DEL NIÑO	Sirgado, M. T.
111	no consta	EL NIÑO SUBNORMAL Y SU PROBLEMÁTICA FAMILIAR	Santomá, M.
113	1967	PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL DEL SUBNORMAL	Alain, G. C.
114	1969	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR EN BARCELONA	de Bofarull, M.

120	1957	EL NIÑO, LA FAMILIA Y LA ESCUELA	Trabal, A.
125	1970	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES DEL NIÑO BORDERLINE	Arias, R. E.
126	1963	ESTUDIO COMPARATIVO DE LA ENSEÑANZA DE ASISTENCIA SOCIAL EN ESPAÑA Y EN EEUU	Puig, M.
127	no consta	LA TRABAJADORA SOCIAL ESCOLAR	Estil·les, M.
128	no consta	EL ABSENTISMO LABORAL	Roig, A. M.
130	no consta	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LA ADOPCIÓN	Balagué, R.
131	1964	EL TIEMPO LIBRE EN LA EDAD ESCOLAR (PARA LA HIGIENE MENTAL)	Garcia, M.
134	1970	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR Y SU INFLUENCIA EN LA RELACIÓN FAMILIA- ESCUELA	Carreras, M. P.
145	1962	INFLUENCIA DE LA FAMILIA, DE LA SOCIEDAD Y LA HERENCIA EN LA INADAPTACIÓN INFANTIL	Oca, M. P.
147	no consta	LA INADAPTACIÓN INFANTIL EN LA ESCUELA	Herrero, M.
151	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA: PARA NIÑOS	Serrano, N.
152	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA, PARA ADULTOS	Bas, M. A.

5.1.3.3.1 *Nens amb discapacitat intel·lectual*

Taula 19. Tesina categoria “Nens amb discapacitat intel·lectual” en l'àmbit d'Infància i Adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
12	1964	TEORIA Y PRACTICA DE LA EDUCACIÓN ESPECIAL	González, A. M.
31	1964 - 1965	PLANIFICACIÓN DE LOS SERVICIOS PARA SUBNORMALES EN BARCELONA	Martínez, A.
55	1965	EL TIEMPO LIBRE DEL SUBNORMAL	Puig, M. T.
63	1965	INSUFICIENCIAS ESCOLARES EN NIÑOS NO OLIGOFRÉNICOS: APORTACIÓN DEL TRABAJADOR SOCIAL	Rojas, C.

89	no consta	SITUACIÓN ACTUAL DE LOS DEFICIENTES MENTALES CUYAS EDADES VAN DE LOS 15 A LOS 25 AÑOS Y RESIDEN EN MATARÓ	no consta
95	1965	FUNCIONAMIENTO Y POSIBILIDAD DE UN CENTRO PILOTO DE DETECCIÓN DE NIÑOS SUBNORMALES MISIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL EN DICHO CENTRO	Allemandi, E.
111	no consta	EL NIÑO SUBNORMAL Y SU PROBLEMÁTICA FAMILIAR	Santomá, M.
113	1967	PROBLEMÁTICA PSICO-SOCIAL DEL SUBNORMAL	Alain, G. C.
125	1970	PROBLEMAS PSICO-SOCIALES DEL NIÑO BORDERLINE	Arias, R. E.

En relació al llenguatge utilitzat a les tesines, podem destacar l'evolució del llenguatge al llarg del temps. A les tesines, per referir-se a nens que pateixen diferents malalties mentals, s'utilitzen descripcions com "subnormal", "idiota", "imbècil", "deficient mental", "borderline" etc. A la tesina "Situación actual de los deficientes mentales cuyas edades van de los 15 a los 25 años y residen en Mataró", (no consta autor ni data) es categoritzen com a anormals a aquells que pateixen una deficiència mental (coeficient menor de 70), on les anormalitats més freqüents són:

- Idiota: coeficient entre 0 i 24. No saben parlar, cordar-se sabates o defensar-se de perills físics.
- Imbècil: coeficient entre 25 i 49. Vocabulari limitat, es vesteixen ells mateixos, incapaços d'aprendre.
- Dèbil mental: coeficient entre 50 i 69. Poden adquirir coneixements elementals. Necessiten vigilància per a la seva pròpia protecció.

Arias (1970) a "Problemas psico-sociales del niño borderline" afegeix una altra definició:

- Borderline: coeficient entre 70-79. Retard maduratiu, l'edat mental no correspon amb l'edat física, el seu aprenentatge no avança al ritme de la majoria del grup de la seva mateixa edat.

L'actitud adoptada per la família és fonamental en el desenvolupament d'un nen amb discapacitat intel·lectual, n'és un exemple la tesina "Problemàtica psicosocial del subnormal" de Alaín (1967), on al capítol II, es descriu en terme despectiu el fet de patir una deficiència mental amb la següent definició: "Para todo padre su hijo es su mismo retrato: es una prolongación de él mismo, es su máxima ilusión, debemos pues comprender el estado del padre cuando se derrumba toda su ilusión al tener un hijo subnormal".

5.1.3.3.2 Influència familiar del nen

Taula 20. Tesina categoria "Influència familiar del nen" en l'àmbit d'Infància i Adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
4	1964	CAUSAS SOCIO-FAMILIARES Y ESCOLARES DEL AUSENTISMO ESCOLAR	Sarri, M. D.
22	1965	PROBLEMAS DE LOS NIÑOS INADAPTADOS Y ALGUNAS SOLUCIONES	no consta
51	1971	INFLUJO DEL AMBIENTE FAMILIAR EN EL RENDIMIENTO ESCOLAR	Mata, C.
109	1972	INFLUENCIA DEL MEDIO FAMILIAR EN LA PERSONALIDAD DEL NIÑO	Sirgado, M. T.
111	no consta	EL NIÑO SUBNORMAL Y SU PROBLEMÁTICA FAMILIAR	Santomá, M.
120	1957	EL NIÑO, LA FAMILIA Y LA ESCUELA	Trabal, A.
134	1970	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR Y SU INFLUENCIA EN LA RELACIÓN FAMILIA- ESCUELA	Carreras, M. P.
145	1962	INFLUENCIA DE LA FAMILIA, DE LA SOCIEDAD Y LA HERENCIA EN LA INADAPTACIÓN INFANTIL	Oca, M. P.

S'estudia i es realitzen moltes observacions, en les quals s'incideix en la idea de que l'ambient familiar i social de l'infant és un factor clau d'influència en el seu rendiment escolar. Es treballa la relació entre els pares i l'escola en benefici del menor i s'incideix en la idea de necessitat d'un assistent social en els centres d'ensenyament. Tal i com explica l'entrevistada E2:

“En este contexto me di cuenta que había muchas familias con grandes problemas de dinero y los padres no tenían recursos para solucionarlos. Quiero decir, yo me pasé muchísimas horas hablando con padres, bueno, la forma en la que te llegaba el caso era el profesor te decía “uy, este niño que tenía un promedio bueno de repente hemos observado que ha bajado las notas y se le nota desmotivado”, nosotras hablábamos con el profesor y le preguntábamos que cuál creía que era el motivo, y nos decía que los padres se habían separado, o el padre se había quedado sin trabajo, habían cambiado de barrio porque no podían pagar donde estaban, todo esto era una influencia para el niño que no os podéis imaginar a qué nivel en la adolescencia. El trabajar con estos niños y entre todos buscar una solución para remontar la situaciones más caóticas, veíamos que aquel niño en ese mismo curso podría dar un cambio y me pareció super útil” (21 de novembre de 2018).

També es parla a la tesina “Causas socio-familiares y escolares del ausentismo escolar” de Sarri (1964), la importància del vincle professora-mare del nen, “per tal de conscienciar a la mare de la importància de l’assistència del nen a l’escola” (p. 98).

A la tesina de Sirgado (1972), “Influencia del medio familiar en la personalidad del niño”, s’estudia mitjançant un treball de grup i entrevistes individuals, com la socialització del nen és influenciada pels membres de la família, que fan de models per al nen. L’autora conclou en que les respostes dels nens eren conseqüència de les actituds dels pares.

5.1.3.3.3 Inadaptació del nen

Taula 21. Tesina categoria “Inadaptació del nen” en l’àmbit Infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
16	no consta	PROBLEMÁTICA VOCACIONAL DE LA ADOLESCENTE	Xarrié, M.
22	1965	PROBLEMAS DE LOS NIÑOS INADAPTADOS Y ALGUNAS SOLUCIONES	no consta
28	1963	LA AUTORIDAD Y LOS MUCHACHOS DIFÍCILES	Climent, M.
39	1965	CLUBS TERAPÉUTICOS, SU PAPEL EN LA INTEGRACIÓN DE LOS DESADAPTADOS	Álvarez, M. P.
57	1967	FUNCIÓN Y POSIBILIDADES DE LA ASISTENCIA SOCIAL EN UN CENTRO PARA EL DIAGNÓSTICO Y REEDUCACIÓN DE NIÑOS DISLÉXICOS	Baró, C.

88	1971	PROBLEMÁTICA EN LA INSERCIÓN SOCIAL EN UNAS NIÑAS A TRAVÉS DEL TRABAJO SOCIAL DE GRUPO	Bosch, M.
147	no consta	LA INADAPTACIÓN INFANTIL EN LA ESCUELA	Herrero, M.

Un tema present en diverses tesines és la inadaptació del nen, ja sigui a l'escola o a les relacions familiars i socials. Crusafont (1965), a la tesina "Problemas de los niños inadaptados y algunas soluciones" ens presenta els problemes que pot tenir un nen inadaptat, que és un nen amb un nivell intel·lectual normal però amb pertorbacions en els aspectes conductuals i del caràcter. Parla de "la descoberta de les tres grans solucions cap a aquesta problemàtica que serien el joc, l'escoltisme i la música, analitzant cadascuna d'elles i determinant que la seva aportació és molt valuosa i eficaç". (p. 58)

Segons Xarrié (no consta data), a la seva tesina "Problemática vocacional del adolescente", es relaciona l'inici de l'adolescència amb la vocació professional dels adolescents. Com a conclusions que s'extreuen del qüestionari realitzat entre adolescents (13-16 anys), predomina la idea de la independència vers la dominació paterna, introduir-se al món laboral i plantejar-se el matrimoni.

5.1.3.3.4 El temps lliure del nen

Taula 22. Tesina categoria "El temps lliure del nen" en l'àmbit Infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
10	1961	ALBERGUES Y COLONIAS DE VACACIONES	La Vergne, J.
32	1964	TIEMPO LIBRE: ESTUDIO REALIZADO EN ALUMNOS VARONES DE BACHILLERATO Y PREUNIVERSITARIOS	Blanxart, N.
55	1965	EL TIEMPO LIBRE DEL SUBNORMAL	Puig, M. T.
92	no consta	TIEMPO LIBRE DE LOS NIÑOS DEL BARRIO DE TRINIDAD NUEVA DE 7 A 14 AÑOS	Arajol, C.
93	no consta	EL OCIO EN EL ADOLESCENTE OBRERO	Sintes, M. C.
131	1964	EL TIEMPO LIBRE EN LA EDAD ESCOLAR (PARA LA HIGIENE MENTAL)	Garcia, M.

Puig (1965), en la seva tesina “El tiempo libre del subnormal”, exposa la seva motivació sobre explicar les possibilitats del temps lliure en la reeducació de nens subnormals perquè tinguin un millor desenvolupament amb la seva relació familiar i social. “Uno de los cuidados de los educadores será integrar a los más retrasados” (p. 6).

A la tesina de Arajol (no consta data), “Tiempo libre de los niños del barrio de Trinidad Nueva de 7 a 14 años” es pretén fer una investigació sobre en què utilitzen el temps lliure els infants del barri de Trinitat Nova. Com a conclusió s’extreu que tots els dies, entre la sortida de l’escola i el sopar es gaudeix de temps lliure que, si no s’inverteix en estudiar, els nens el dediquen en fer esport o ajudar en les tasques domèstiques. L’autora planteja proposar i desenvolupar un projecte comunitari per tal de que els infants gaudeixin una oferta d’oci de qualitat.

5.1.3.3.5 Formació del treball social

Taula 22. Tesina categoria “Formació del treball social” en l’àmbit d’infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
18	1964	ESTUDIO SOBRE LA FORMACIÓN SUPERIOR EN TRABAJO SOCIAL	Castells, M. M.
24	1965	FORMACIÓN HUMANA DEL TRABAJO SOCIAL EL MONITORADO	Tremoleda, M.
45	1964	DESARROLLO DE LAS ESCUELAS DE SERVICIOS SOCIALES EN ESPAÑA	Arrieta, M. R.

Castells (1964), a “Estudio sobre la formación superior en Trabajo Social”, basa la seva tesina en “ajudar a fundar una escola professional per millorar la preparació del personal encarregat de dur-lo a terme... i que aquests siguin els encarregats de crear eficaçment nous serveis socials” (p. 1).

Tremoleda (1965) a "Formación humana del Trabajador Social. El Monitoriado", explica que es va crear el curset per Monitores de les Escoles de Servei Social per tal de guiar les

alumnes de Treball Social, ajudar-les a que s'adaptin a l'Escola i seleccionar a les alumnes que han d'ingressar-hi.

Arrieta (1964), a "Desarrollo de las escuelas de Servicios Sociales en España" l'autora constata l'evolució del Treball Social com a formació en un període de 30 anys, el tret més significatiu és la durada del curs que ha augmentat de dos a tres anys, on les pràctiques han passat de ser matèria complementària a obligatoria i el pla d'estudis no ha patit gaires canvis.

5.1.3.3.6 Institucions benèfiques

Taula 22. Tesina categoria "Institucions benèfiques" en l'àmbit d'infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
17	1964	NIÑOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Dalmau, M. E.
81	1961	ESTUDIO SOBRE LA VALORACIÓN SUBJETIVA DE LA FAMILIA, EN UN GRUPO DE NIÑOS ACOGIDOS EN INSTITUCIONES BENÉFICAS	Delgado, L.
82	1964	TRABAJO DE CASOS REALIZADO EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA MUNICIPAL PARA MENORES NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO, DE ACUERDO CON LAS TÉCNICAS ACTUALES DE ASISTENCIA SOCIAL	Calvo, J.
83	1964	FUNCIONAMIENTO DE UN GABINETE DE OBSERVACIÓN Y DIAGNÓSTICO PISO-SOCIAL, EN UNA INSTITUCIÓN BENÉFICA PARA NIÑOS NORMALES EN RÉGIMEN DE INTERNADO	Calvo, M.
151	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA: PARA NIÑOS	Serrano, N.
152	1964	INSTITUCIONES BENÉFICO-ASISTENCIALES DE BARCELONA Y SU PROVINCIA, PARA ADULTOS	Bas, M. A.

Com podem veure, algunes de les autores que investiguen sobre el treball social amb els nens de la època a les institucions benèfiques que existien en aquella època. Com per exemple podem trobar el cas de la tesina escrita per l'autora Maria Eugenia Dalmau titulada "Niños en instituciones benéficas" (1964) que ens explica les causes de l'internament dels nens a les institucions benèfiques i com el "VSP" treballa amb les

famílies per crear un canvi de relació entre la família i al nen, i així disminuir la problemàtica. En aquesta mateixa línia trobem la tesina escrita per l'autora Laura Delgado Mainé amb el títol "Estudio sobre la valoración subjetiva de la familia, en un grupo de niños acogidos en instituciones benéficas" (1961), on se'ns ubica des d'una perspectiva més de la familia y la funció d'aquesta en relació a la criança dels fills.

Per una altre banda, podem veure que tenim dos tesines que parlen sobre les institucions benèfiques específicament de Barcelona, però amb diferenciació d'edats entre infància i adults segons com s'intervé en cada rang d'edat. L'autora Nuria Serrano Tintoner e la seva tesina amb el títol "Instituciones benéficas-asistenciales de Barcelona y su provincia: para niños" (1964) ens informa sobre les diverses institucions benèfiques i la pràctica de treball social que s'hi exerceix amb nens, mentre que, l'autora Maria Àngels Bas Brugués a la tesina titulada "Instituciones benéficas-asistenciales de Barcelona y su provincia: para adultos" (1964) ens informa sobre les institucions benèfiques dirigides cap als adults i les funcions de les treballadores socials en aquests.

5.1.3.3.7 Treball Social Escolar

Taula 23. Tesina categoria "Treball Social Escolar" en l'àmbit d'infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
33	no consta	EL NIÑO INMIGRADO DE SUBURBIO Y LA ESCUELA	Estil·les, M. E.
37	1963	FUNCIÓN DE LA VISITADORA SOCIAL PSICÓLOGA EN LA ESCUELA	Catalan, M. E.
114	1969	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR EN BARCELONA	de Bofarull, M.
127	no consta	LA TRABAJADORA SOCIAL ESCOLAR	Estil·les, M.
134	1970	EL TRABAJO SOCIAL ESCOLAR Y SU INFLUENCIA EN LA RELACIÓN FAMILIA- ESCUELA	Carreras, M. P.

Es remarca la necessitat d'incorporar treballadores socials a les escoles no només com ajuda per als infants "subnormals", sinó també com a funció específica per als infants "normals". Per a Rojas (1965), a "Insuficiencias escolares en niños no oligofrénicos:

aportación del trabajador social”, es destaca la motivació de indagar quins són els criteris universals del fracàs escolar per tal de diferenciar als nens amb retard mental i els nens que per algun motiu no assoleixen els coneixements tot i tenir la capacitat de fer-ho.

“El trabajador social, aporta a la escuela el conocimiento inmediato del medio ambiente en que se desenvuelve el niño y procura modificar, en este medio, las condiciones desfavorables a su desarrollo. Además, agrega a la vida del niño, elementos de valor positivo. Por otra parte, actúa como nexo, como coordinador entre los padres, la escuela, las instituciones sociales de asistencia infantil y entre los servicios médicos y psicológicos. Aparte de esta labor, realizada en el caso de niños deficientes, corresponde al trabajador social escolar otras funciones, como establecer contactos con otras instituciones educacionales de artes, oficios y otras, a fin de que los alumnos menos favorecidos económicamente, puedan completar su preparación” (p. 42).

5.1.3.3.8 *Estudis comparatius*

Taula 24. Tesina categoria “Estudis comparatius” en l'àmbit d'infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
94	1967	ESTUDIO COMPARATIVO DE ADOLESCENTES EN DOS AMBIENTES SOCIALES DISTINTOS	Luque, M. L.
126	1963	ESTUDIO COMPARATIVO DE LA ENSEÑANZA DE ASISTENCIA SOCIAL EN ESPAÑA Y EN EEUU	Puig, M.

A “Estudio comparativo de adolescentes en dos ambientes sociales distintos”, de Luque (1967), s'estudia la motivació d'aprenentatge d'un grup d'adolescents que viu a un orfenat, el primer grup amb contacte familiar i el segon sense. S'extreu que el contacte familiar facilita la motivació per l'aprenentatge.

A “Estudio comparativo de la enseñanza de Asistencia Social en España y EEUU” Puig (1963) estudia el Treball Social d'Espanya i d'Estats Units. A EE.UU la carrera dura 4 anys i 2 anys d'especialització, mentre que a Espanya serien 3 anys de batxillerat i 3 anys de carrera. Com a dades curioses, a Estats Units l'assistència és d'un 40% masculina i no hi ha al pla d'estudis cap tipus d'ensenyament religiós.

5.1.3.3.9 Absentisme laboral

Taula 25. Tesina categoria “Absentisme laboral” en l'àmbit d'infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
128	no consta	EL ABSENTISMO LABORAL	Roig, A. M.

Ana Maria Roig trata a “El Absentismo laboral” (no consta data) un estudi sobre la problemàtica i la repercussió que té l'absentisme tant per al treballador, com per a la seva empresa, en una determinada empresa tèxtil de 120 treballadors.

5.1.3.3.10 Adopció

Taula 26. Tesina Categoria “Adopció” en l'àmbit d'infància i adolescència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
130	no consta	ESTUDIO SOCIAL SOBRE LA ADOPCIÓN	Balagué, R.

A “Estudio social sobre la adopción” (no consta data), de Rosa Balagué, s'estudien els aspectes socials i de formació del nen internat per abandonament familiar i s'intenta planificar, ordenar i organitzar una ajuda adequada (mitjançant subvencions de l'Estat).

5.1.3.3.11 Delinqüència infantil i juvenil

Taula 27. Tesina Categoria “Delinqüència infantil i juvenil”

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
6	1958	DELINCUENCIA INFANTIL Y JUVENIL EN ESPAÑA	Perilla, F.

A “Delincuencia infantil y juvenil en España” Perilla (1958) fa una investigació exhaustiva de les dades sobre la delinqüència del país per trobar la causa de l'augment de la delinqüència, sobretot de la delinqüència juvenil.

5.1.3.4 Delinqüència

Taula 29. Tesines d'àmbit Delinqüència

NÚM.	ANY	TÍTOL	AUTOR/A
8	1963	ADAPTACIÓN SOCIAL DEL DELINCUENTE	Tordable, M. A.
97	1972	ORIGEN SOCIAL Y ACTITUDES ANTE EL TRABAJO DE LOS DELINCUENTES	Rodrigo, J. A.

En ambdues tesines es tracta el terme de “delinqüents” cap als presos, i de la seva adaptació a la presó i a la societat un cop la condemna ja s'ha complert.

A “Adaptación social del delincuente”, de Tordable (1963) es parla de que el primer que s'hauria de fer és dotar a las cases dels joves d'una higiene necessària, i procurar que el nivell de vida sigui el suficient per poder cobrir les necessitats bàsiques com la alimentació. “El paper de l'assistenta social seria encaminar a aquests joves a una vida moral i activa, prenent com a punt central el treball” (p. 64). D'altra banda, es creu necessari un sistema de restricció de llibertat pel delinqüent, fent una segregació per delictes, ja que això serà decisiu a l'hora de tenir una millor reeducació, la actuació educativa podrà ser més eficaç si s'actua sobre grups homogenis. Finalment, es conclou amb que l'aïllament no ha de ser total i a mesura que vagi funcionant la readaptació podrien tenir contacte amb la família i coneguts, i “la funció de l'assistenta social no serà altra que fer de nexa entre el delinqüent amb la seva família i amb la societat” (p. 70).

A “Origen social y actitudes ante el trabajo de los delincuentes”, de Rodrigo (1972), realitza un estudi a 100 reclosos del Centre Penitenciari de Detenció d'Homes a Barcelona, el qual pretén ser una base de futurs treballs que ajudin a les persones, a la seva promoció social y personal. Cal destacar els diferents nivells d'actituds dels delinqüents per a la seva condemna: d'insatisfacció, rebuig cap a ell mateix, millora professional, resignació cap al treball, acceptació i satisfacció amb el medi penitenciari... S'entenen com el grau d'adaptació que tenen amb la societat, ja que el treball emergeix com una força redemptora.

5.1.3.5. Perspectiva de gènere

De les 164 tesines que tenim a l'arxiu històric, ens trobem amb un elevat d'autores dones i una xifra molt petita d'homes, concretament 161 autores són dones i només 3 són homes. D'aquestes n'hem analitzat 108, i ens trobem amb 106 autores dones i 2 autors homes. Aquest fet està molt relacionat amb el que es parla al marc teòric sobre la feminització del treball social, tal i com diu Báñez (1997):

Les ocupacions en que les dones representen a la majoria, es consideren femenines perquè es relacionen amb funcions que realitzen en la seva vida quotidiana, i per aquest mateix motiu, es creuen innates i no es consideren merescudes. Això acostuma a portar a la desvalorització d'aquestes ocupacions, com és el cas del Treball Social (p.163).

Seguint amb les tesines, trobem poques citacions literals respecte aquest tema, però hi ha tres autores, de les que vam entrevistar que han parlat sobre el rol de la dona. Una autora, ens va parlar de l'escola que es deia la "Sección Femenina del Movimiento", en la que s'estudiava el Treball Social de d'una vessant més clínica. El director era el doctor Sarró, i tal com diu l'autora:

Com aquest senyor ja tenia un punt de modernitat, ja ens vam trobar amb alguna matèria que tractava sobre l'empoderament de les dones i per mi va ser molt novedós veure aquesta mirada des del punt de vista del paper que teníem les dones en la societat, com a agents de canvi per la nostra vida i per la col·lectivitat (E1, 20 de novembre de 2018).

Ens explica per tant, que ja es començava a tractar en les escoles l'empoderament de les dones i es tenia en compte el seu paper com a agents de canvi.

Una altre de les autores, parla de la seva experiència com a assistent social a la Model, ella tenia la funció de preparar les sortides i la reinserció social, però ens explica que:

Mentres estabas allí lo que fèies era de "señorita de compañía", en el sentit en el que lo d' anar a escoltar-los i que no tenien família, ja que venien de no sé on. Portal-s'hi *tabaco*, que no es podia entrar, però bueno tu els hi portarem, treure les cartes que ells escrivien, hi han que no es podien treure però tu les podies treure i entrar (E7, 26 de novembre de 2018).

El que ens dona a entendre, és que hi havia una desvalorització cap al seu rol com a dona, i se la veia més com a assistenta i no pas com a professional del Treball Social.

Com a última aportació en aquest tema, ens trobem una altre autora que ens explica com ella va mobilitzar a les dones del seu barri per aconseguir una millora, ella afirma que “havia d’empoderar a les dones, però vaig empoderar el barri”. Exposa que:

Els homes estaven ficats en tota la lluita antifranquista, treballaven i es reunien al vespre, les dones estaven a casa, els nanos a l’escola i no podien baixar a les reunions perquè tenien la canalla. Per això vaig treballar amb les dones, no es que estiguéssim tancades a que vinguessin els homes, es que els homes estaven treballant, llavors que va passar? Que les dones se sentien útils perquè estaven treballant per un bé de la comunitat i del barri i quan acabàvem el curs dèiem “que, com us veieu?” i deien “molt bé, jo em sento més segura” i a més anàvem a les entrevistes a l’ajuntament i allà on fos (E3, 16 de novembre de 2018).

El que ens aporta la autora, és que les dones tenen un paper com a agents de canvi de la societat, i que només se les ha de donar eines per empoderar-les. A més fa referència als homes quan diu que ells estaven treballant, i que eren els que estaven més implicats en el tema de política. És la única referència que tenim de les autores entrevistades respecte els homes, però no trobem cap cas a la inversa.

No podem justificar amb cites de les autores entrevistades el fet de que hi hagi més dones que homes en la professió, però després d’haver analitzat les tesines, ens vam trobar que en l’àmbit de salut sobretot hi treballaven dones, que havien estudiat a l’escola de Visitadores Psicològiques, i d’homes trobàvem els metges, però no tenien relació amb el Treball Social. És una professió que s’ha associat molt a les dones, fet que ha suposat que la major part dels professionals siguin dones i així ho hem pogut veure en les dades obtingudes del buidatge de les tesines.

6. CONCLUSIONS

Per finalitzar amb el treball exposarem a quines conclusions hem pogut arribar al considerar les informacions obtingudes, d'una banda, de la recerca bibliogràfica al marc teòric i, d'altra banda, del buidatge de les tesines i les experiències explicades per algunes de les autores de les monografies que vam poder entrevistar.

En primer lloc, cal dir que sí que hem complert els nostres objectius generals, que es centraven en reconstruir i conèixer la història del Treball Social a Catalunya a partir de les monografies de l'arxiu històric de la Universitat de Barcelona i de l'experiència formativa i laboral de les seves autores. I en relació a la nostra pregunta d'investigació, que plantejava "Quina era la perspectiva social segons les treballadores socials autores fa 50 anys?", podem afirmar que s'ha realitzat una reconstrucció de la història a partir del marc teòric i context de l'època, del buidatge de les tesines i de l'anàlisi de les entrevistes, que ens han permès veure una altra visió del Treball Social.

Per altra banda, els nostres objectius específics es centraven en descobrir com es treballava en els tres àmbits d'intervenció (Salut, Infància i Treball Social Comunitari) durant els anys 1958 i 1967 a través de les entrevistes amb les autores de les tesines i els seus testimonis. Amb l'anàlisi es va incloure una altra categoria (Delinqüència) i es va afegir una altra (Perspectiva de Gènere), per analitzar teòricament i amb les entrevistes l'enfoc femení de la professió.

Posant l'atenció en la història de la formació del Treball Social, hem pogut veure com la influència política estava marcada en l'estudi i execució de la professió, ja que, en una època marcada per una guerra civil recent i un marc polític de dictadura, s'estudiava només la llengua castellana, era obligatori ser catòlic i practicant, estava prohibit parlar de qualsevol creença, valor o idea que discrepés amb la dictadura i, sobretot, s'utilitzava la força militar per reprimir qualsevol protesta possible. Gràcies als relats, podem afirmar que hi havia certa separació política en les escoles, respecte els que seguien el règim i els que estaven afiliats al partit comunista. Dues autores entrevistades ens parlen precisament d'aquest fet, ja que la influència ideològica de la directora/director del centre, influïa en el pla d'estudis i en la relació amb l'alumnat. L'entrevistada (E6) es va sentir perjudicada per la seva ideologia; l'entrevistada (E8), en canvi, explica que tot i les diferències ideològiques d'estudiants i equip docent, mai va patir cap tipus de discriminació.

Les dones han estat un dels grans pilars en la formació del Treball Social. La feminització del Treball Social des dels seus orígens comporta històricament la desvalorització de la professió pel fet de perpetuar que el rol "d'ajuda i cura" sigui estrictament femení. Podem corroborar que el Treball Social és una professió que està més associada a les dones, ja que ens hem trobat amb que de les 164 tesines que tenim a l'arxiu, només tres són d'homes. Però al veure l'evolució que ha tingut la formació i professió podem veure que va més enllà del rol "d'ajuda i cura", i és una forma d'actuació de millora de la societat i les condicions de vida de les persones.

La filantropia no només neix com a necessitat per donar resposta a les necessitats socials emergents: permet professionalitzar i institucionalitzar la vocació d'ajuda als altres i permet també (al principi només les dones d'alta burgesia però amb el temps també les dones de classe obrera) que les dones poguessin rebre una formació i allunyar-les de l'àmbit domèstic pel qual estaven destinades per la seva condició de gènere. Ens trobem amb una professió que neix gràcies a les accions i aportacions de diverses dones, que van voler acabar amb l'estigma de la dona com a ésser inferior, i van voler transformar-la en la dona treballadora i empoderada.

En relació als àmbits d'intervenció, en primer lloc, trobem que en l'àmbit de la salut i salut mental les Visitadores Socials eren un element fonamental per a millorar les condicions de vida de les persones, tant com a nexes entre família - malalt - institució com per a l'ajuda per a la reinserció de l'usuari.

La psicologia i la psiquiatria han estat molt presents en la formació de les dones entrevistades i en la creació del grau de Treball Social, durant aquella època entre els anys 1957 i 1964, el grau es trobava dins de la càtedra de psiquiatria de Barcelona i el títol que obtenien les autores era el de "Visitadora Social Psicòloga".

En molts casos trobem propostes de caràcter innovador dintre de les tesines, on es defensen els drets i el recolzament degut de certes malalties. Això provoca l'exclusió per part de la societat al malalt.

En quant a l'àmbit de Treball Social Comunitari, les principals demandes a treballadores socials eren sobre necessitats bàsiques, ja que ens trobem en un moment històric amb poca cobertura de necessitats de subsistència. Algunes de les tesines que hem analitzat tractaven sobre estudis

d'investigació dins dels barris i de la influència de la treballadora social utilitzant el mètode comunitari, estudiant el procediment científic per a l'estudi de les comunitats i la solució al seu desenvolupament.

Per tant, podem veure que majoritàriament el mètode que s'utilitzava era el Treball Social Comunitari, ja que es creia en la intervenció de tot el conjunt de la societat, la millora havia de ser conjunta. Els barris eren una de les agrupacions de treball social comunitari, s'analitzaven les persones que el componien i es buscava la millor intervenció possible per a totes. El Treball Social Comunitari era una manera d'ajudar a connectar a les persones, fent un tipus d'intervenció més grupal.

En l'àmbit de la Infància i Adolescència, podem afirmar que és un dels més tractats per les autores durant els anys 1961-1971, temàtica que evoluciona progressivament i que segueix donant molts aspectes per estudiar i intervenir. Les categories destacades dins l'àmbit de la infància, són l'educació, la família i la salut mental dels infants i els adolescents, és a dir, ens trobem amb circumstàncies molt àmplies per analitzar.

Troblem un gran canvi en quant al llenguatge utilitzat a l'hora de descriure diferents malalties mentals patides pels infants del moment. Hi ha una gran estigmatització, es referien als infants com a "subnormal" o "idiota", entre d'altres.

Per altra banda, podem veure com s'identifiquen els principals problemes dintre de l'ambient familiar i social de l'infant, influint clarament en el seu comportament. Es comença a veure necessària la presència d'un assistent social en les escoles. Això ens permet veure que se li dóna molta importància a la família, aspecte que es pot relacionar amb el Model d'Estat de Benestar Mediterrani característic de països com Portugal, Grècia, Itàlia i Espanya, el qual defineix el paper de la família com a principal, ja que cobreix necessitats que en altres models són cobertes per l'Estat.

En l'àmbit de la delinqüència, trobem que les autores donen importància als presos i la seva adaptació a la presó. Se li dona un paper educatiu a la treballadora social en l'àmbit penitenciari. Per tant, es busca la classificació per delicte dels presos per tal de poder adequar de manera més acurada l'actuació educativa per a la reinserció del pres en la societat. En aquest àmbit, el paper de la treballadora social era poder encaminar a aquestes persones i facilitar l'adaptació a la presó i la reinserció a la societat un cop compleixen la condemna. Veiem que el model de

treball social penitenciari és similar a l'actual, doncs contempla la presó com un espai amb funcions de seguretat i dissuassòries per la societat, i de reeducació per la persona privada de llibertat que ha delinquit.

Pel que fa a la perspectiva de gènere, podem destacar que la gran part de tesines que hem analitzat han estat escrites per dones (concretament el 98%). Per tant, cal destacar el gran pes de les dones dintre del treball social en aquella època. Es valorava el treball de les dones com a assistents socials però no com a professionals del Treball Social. Tot i així, les dones començaven a ser agents de canvi i a dotar-se d'empoderament.

Amb la realització del projecte hem après a realitzar una investigació social tenint en compte els testimonis subjectius de les persones autores de les tesines entrevistades, posant així en contraposició el passat amb el present de la nostra professió. Hem pogut veure com han canviat molts aspectes de la formació i de la intervenció professional.

També hem pogut conèixer la història del treball social, tant des dels diferents àmbits d'intervenció que havíem escollit en l'anàlisi de les tesines, com des de l'experiència de les autores que van dedicar-se al treball social, fets que ens han permès saber quines eren les seves funcions. Hem après l'evolució històrica que ha tingut, com a nascut a partir d'accions realitzades per dones i a acabat sent un grau d'estudi en una Universitat.

7. BIBLIOGRAFIA

Álvarez Bueno, E. L. (2015). *Modelo psicodinámico y modelo sistémico en trabajo social* (Bachelor's thesis).

Artés, S., Pauné, M. M., & i Mollet, M. P. (2008). Treballadors socials, en primera línia de la crisi. *Dones*, (33), 4-11.

Bandura, A., & Rivièrè, Á. (1982). Teoría del aprendizaje social.

Barbero, J. i Feu, M. (2016). *El Treball Social a Catalunya 1932-1978*.

Barbero, J. M., Feu, M. (2016) "El origen del trabajo social en Cataluña: la escuela de asistencia social para la mujer (1932-1939)" *Pedagogia i Treball Social*. Revista de Ciències Socials Aplicades Vol. 4. Núm. 2 p. 3-33.

Báñez, T. (1997). Género y trabajo Social. *Acciones e Investigaciones Sociales*, 6, pag. 151-188. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=170226>

Beltrán, G. S. (2009). *Familia: experiencia grupal básica*. Paidós.

Berasaluze, A. (2009). El devenir del Trabajo Social en clave de género. *Zerbitzuan*, 46, pp. 133-140. Recuperat de: <http://www.zerbitzuan.net/documentos/zerbitzuan/EI%20devenir%20del%20trabajo%20social.pdf>

Berrio, J. (1994) *Algunes aportacions al coneixement de l'Escola de Chicago*, Anàlisi 16, 151-161.

Campanini, A. (2012). La intervención sistémica: un modelo operativo para el Servicio social. Miño y Dávila.

Carrasco, A. (2015). *Eddith Abbot*. Recuperat de: <http://expobus.us.es/economicasbus/EdithAbbott.pdf>

Curcó, C. M. (1999). *Violencia política, coacción legal y oposición interior*. pp, 115-145.

De Bray, L., Tuerlinckx, J., & Fontanilla, J. A. (1962). *La Asistencia social individualizada (social casework): Principios, Enseñanza, Supervisión*. Aguilar.

- De la Paz Donoso, M. (1998). Modelo de intervención para el Trabajo Social Familiar.
- Du Ranquet, M. (1996). Los Modelos en Trabajo Social: El Modelo Diagnostico o Psicosocial. España: México:Editores Siglo Veintiuno
- Durkheim, E. (1997). *Las reglas del método sociológico* (Vol. 86). Ediciones Akal.
- Editors of Encyclopaedia Britannica (2018). Grace Abbott: American social worker. *Encyclopaedia Britannica*. Recuperat 28 desembre 2018, de <https://www.britannica.com/biography/Grace-Abbott>
- Editors of Encyclopaedia Britannica. Julia Clifford Lathrop: American social worker. *Encyclopaedia Britannica*. Recuperat 28 desembre 2018, de <https://www.britannica.com/biography/Julia-Clifford-Lathrop>
- Fernández, L. (2010). Modelo de intervención en crisis. *busca de la resiliencia personal*. Recuperado de <http://www.luriapsicologia.com/mediateca/TRAB%20MODELO%20DE%20INTERVENCION%20EN%20CRISIS>.
- Ferrer, S. (2014, octubre 20). La madre del feminismo español, Concepción Arenal (1820-1893) [Entrada blog]. Recuperat de: <https://www.mujiresenlahistoria.com/2014/10/la-madre-del-feminismo-espanol.html>
- Fombuena, J. (2006). La influencia de la dimensión de género en el Trabajo Social. *Cuadernos de Trabajo Social*, 19, 133-154.
- Freud, A., & Carcamo, C. E. (1961). *El yo y los mecanismos de defensa* (Vol. 3). Barcelona: Paidós.
- Fundació Pere Tarrés. (2018). Barcelona: www.peretarres.org
- García, S.,(2010). La historia olvidada de las mujeres de la Escuela de Chicago. *Revista española de investigaciones sociológicas*, 131, 11-41. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3396900>
- Goldaracena, F. I. (2013). Tras la estela de la responsabilidad ética: origen y evolución histórico-filosófica de la ética del Trabajo Social hasta la actualidad. *Cuadernos de Trabajo Social*, 26(2), 489-498.

- Hugh, T. (2003). *La guerra civil espanyola*, Barcelona, Editorial Debolsillo
- Kazdin, A. E. (2009). *Modificación de la conducta y sus aplicaciones prácticas*. Editorial El Manual Moderno.
- López, J. A. (2017). *Influència i contribució dels corrents teòrics en sociologia al naixement i configuració de la disciplina del treball social: el cas de l'Escola de Treball Social de la Universitat de Barcelona (1955-2013)*. (Tesi doctoral). Universitat de Barcelona, Barcelona.
- Manzano, M. A. (2016). "Els serveis socials bàsics, crisi de recursos o de sistema", Barcelona: social.cat [article en línia]. [Data de consulta: 6 d'agost de 2016].
- Mariano, H; Ramos, M. y Fernández. A. *Salud y juventud*. Edita. Consejo de la juventud de España. 2001 ISBN. B4-921107-9-1,p. 5,8
- Martin, G., & Pear, J. (1998). *Modificación de conducta*. Prentice Hall
- Miranda, M. (2003). *Pragmatismo, interaccionismo simbólico y Trabajo social. De cómo la caridad y la filantropía se hicieron científicas* (Tesis doctoral, Universitat Rovira i Virgili, Catalunya). Recuperat de:
https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/8406/3_capit2.doc.pdf
- Miranda, M. (2011). *Contexto de la actividad y el pensamiento de Mary Richmond*. Cuadernos del Trabajo Social, vol. 24 (35-11).
- Morales, A. (2010). *Género, mujeres, trabajo social y sección femenina: historia de una profesión feminizada y con vocación feminista* (Tesis inédita de doctorado).Universidad de Granada, Granada.
- Morin, I. (1995). *Women chosen for public office*. The Oliver Press.
- Nebreda, M.I. (2009). El Trabajo Social y las relaciones de género. En E. Aranguren y G.
- Pellón, R. (2013). Watson, Skinner y Algunas Disputas dentro del Conductismo. *Revista Colombiana de Psicología*, 22(2), 389-399.

- Portuondo, M. (2004). Evolución del concepto social de discapacidad intelectual. Revista Cubana de Salud Pública. Obtingut a : http://scielo.sld.cu/scielo.php?pid=S0864-34662004000400006&script=sci_arttext&lng=en
- Quiroga, V. & Mesquida, J. M. (2017). *Fitxa de projecte intergeneracional de recerca sobre persones rellevants a la història del TS a Catalunya*. Manuscrit no publicat, Departament de Treball Social, Universitat de Barcelona, Barcelona, Catalunya.
- Relats, V. (2008). La nova Llei de Serveis Socials: Un model català d'atenció garantista i universal. *Activitat parlamentària*, (14), 59-67.
- Richmond, M. (1996). El caso social individual. El diagnóstico social. Madrid: Talasa.
- Rodríguez - Miñón, E. La mujer como profesional del Trabajo Social. *Trabajo Social Hoy*, 80, 23-44. doi. 10.12960/TSH.2017.0002.
- Sagarra, P., González, O., Molina, L. (2016) Grandes batallas de la guerra civil española 1936-1939: los combates que marcaron el desarrollo del conflicto. Editorial La esfera de los Libros.
- Serrallonga, J. (2007). L'assistència social durant el període de la Generalitat Republicana, 1931-1939. *Generalitat de Catalunya. Quaderns d'Acció Social i Ciutadania. Barcelona, Generalitat de Catalunya*.
- Tussell, J. (2012). HISTORIA DE ESPAÑA EN EL SIGLO XX, LA CRISIS DE LOS AÑOS TREINTA: República y guerra civil. TOMO 2. Editorial Taurus.
- Universidad de Barcelona (2018). Pàgina web oficial. Recuperat de: <https://www.ub.edu/portal/web/educacio/historia>
- Vallejo, M.(2015). *Trabajo social, una profesión feminizada. Aproximación a la ciudad de Valladolid* (Treball de Fi de Grau, Universidad de Valladolid, Valladolid). Recuperat de: <https://core.ac.uk/download/pdf/61545899.pdf>
- Villaño (Ed.), *Il Jornada de Trabajo Social: Hacia una intervención con perspectiva de género (65-70)*. Vitoria-Gasteiz: Escuela Universitaria de Trabajo Social de la Universidad del País Vasco.

Vergara, M.(2007). *Tres concepciones históricas del proceso salud-enfermedad*.

Recuperat de: www.scielo.org.co/pdf/hpsal/v12n1/v12n1a03.pdf

VILÀ, A. (2005). *Els Serveis Socials a Catalunya: una visió històrica*. Girona: Diputació de Girona.

Viscarret Garro, J. J. (2007): *Modelos y métodos de intervención en Trabajo Social*, Madrid, Alianza Editorial.